

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VII. évfolyam 6. szám, 2012. június

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

A keresztelőkút szobra a nagyoroszi római katolikus templomban (Végh József felvétele)

Tartalom:

3. o.: Órhajóim: 4. szonett; (Ketykó István szonettkoszorúja)
4.-5. o.: Alszik az ég; Ünnepek; (Pongrácz Ágnes versei)
6.-29. o.: Az újjáépítés és a fellendülés századai I. ; (dr. Koczó József helytörténeti írása)
30. o.: Langy tankok, lépcsős szavak; Gyógyító mementó; (Szűk Balázs versei)
32.-34. o.: Fekszel; (Szávai Attila írása)
36. o.: Pillanatnyilag; Remény; (Végh Tamás versei)
38.-40. : Kimaradt versek: Mese helyett; Körforgás; Jelentés; (Csáky Károly versei)
41.-43. o.: Egy kis buli; (Kő-Szabó Imre írása)
44.-45. o.: Lábujjhegyen; Márvány sajt; (Székács László versei)
46.-48. o.: Fél cseresznye; (Kovács T. István írása)
50.-56. o.: Kálvária; (Pribojszky Mátyás írása)
57. o.: Az utolsó lovasok; (Elbert Anita verse)
58. o.: Hajnak; (Szajbely Zsolt írása)
59. o.: Eszeveszett vármegyének...; (Karaffa Gyula meséje)
60.-61. o.: Indián-becsület; (H. Túri Klára verse)
62.-80. o.: Háborúk penci hősei és áldozatai II.: A II. világháború áldozatai; (Végh József helytörténeti írása)
82.-86. o.: Hipnotizáltak; (Bozgor Elian írása)
88.-90. o.: Különleges olvasmányaim: Petőfi velünk él; (Kovács T. István írása)
91. o.: Tengernyomok; (B. Tóth Klára verse)
92. o.: A kőpadon a naplemente; (Hörömpő Gergely verse)
93.-98. o.: Így (ny)írunk mi; (Petrozsényi Nagy Pál írása)
99.-100. o.: Pályázatok;
101.-102. o.: Hírek;
103.-108. o.: Könyvajánló;
109.-110. o.: Képeinkről: Keresztelő Szent János ünnepén; (Végh József írása)
111.-118. o.: Emléktáblák, emlékhelyek a Felvidéken: Zalaba- Csontos Vilmos emlékház;
(Csáky Károly képes helytörténeti írása)
119.-120. o.: Programajánló;
121. o.: Impresszum;

E havi számunkat Végh József mkl. keresztelő-kutakat ábrázoló fotóival díszítettük. Köszönet az írásért és a képek közlési jogáért! A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Ő r h a j ó i m

Szonettek édesanyám emlékére

4.szonett

*Félszegen kapart küszöbünk alatt ;
ugatva csaholt szánk - hat éhes eb -
szivárvány-énekétől fényesebb
lett öreg kötényében sok falat.*

*Magától elvonta, nekünk adta
gyémánt-kezeből kopott éveit
idegen ajtók nyitott könyveit
gyenge ujja értünk lapozgatta.*

*Szegény özvegy - kürtszóra várt bizony
gyakran; hallani vélt sok harsonát ,
de az égiek ígért szózatát*

*elnyomta száz földi panasz, iszony -
fillérekért eladott kaptafák
enyhítették tikkasztó bánatát.*

PONGRÁCZ ÁGNES

Alszik az ég

Alszik az ég,
Sötét az udvar.
Fejét lehajtja
s szobámba lép
egy szörnyen hosszú
sóhaj.
A tanácsstalanság már rég itt lóg a
plafonon,
de most
hanyag mozdulattal
előre nyújtja jobb kezét,
a földre huppan,
majd
mind a ketten
ráülnek
az asztalomra.

Ízekre szedek egy pillanatot.

Az udvar sötét,
alszik az ég,
eltűntek róla a csillagok,
alszik az élet -
és megfagynak kéken
a gondolatok.

Jégvirág-tüskék nyílnak szívemen.

Köröttem csend.
A nyári éj meleg.
Elzavarom magam elől
a tanácsstalanságot meg a sóhaját,
apró szárnycsapásokkal érkezik
a hajnal.

Úgy vénülünk meg,
ha a percek a bőrünkbe égnek,
s az évek az álmokra rakódnak.

2012. június 26.

Ünnepek

Tegnap rántott párizsi volt,
ma paprikás krumpli lesz...
... Egy olyan kést szeretnék,
amellyel a zöldséget pucolva,
meghámozhatnám az emlékeimet...

Mária hallgat,
sírnak mellette az évek,
ezüst-palástján gyöngyökké lesznek a
könnyek,
egy Gyermeknek adja,
Mária hallgat.

Mondd, van-e menny, ahol elmerül egyszer a
bánat?
Lesznek-e égi csodák, arany-ágra varázslat?

Mária hallgat,
a Gyermek a gyöngyöket méri.
Kétkarú mérleg.
Egy felén sorban az angyalok állnak.
Nincs már több angyal,
Mária hallgat.

Ha elmosogattam a tányérokat,
megtisztíthatnék néhány ablakot...
... Kinek hazudom, hogy nem fáj?!
Magamnak? A világnak?...
Gyávaság.

Mária eltűnt,
egy poros úton állok,
mellettem egy ház,
a házon felirat:
"Fogadó a két rozmárhoz",
Mária eltűnt,
bemegyek.

Odabent a padlón nehéz faasztalok, padok.
Üres a terem.
Várom a rozmárt, legalább az egyiket.
Jézus, az ács jön,
szemben velem leül:
- Ilyennek képzelted a Mennyországot?

Körbenézek,
egy petróleumlámpában a láng remeg...
- Uram, ezért?!
Egy koszos kocsmapadért szenvedtem éveket?
Jézus nevet:
- Még visszamehetsz...
Utánam szól:
- Élj jól!

Mosolygok, amíg darabokra vágom a krumplit,
s talán valóban meg kellene törölnöm egy ablakot...

Mária előtt térdelek,
kezeim kulcsolom.
Ezüst-palástjáról
olvadva-kacagva hullnak a gyöngyök a földre,
csillagokká lesznek.
Holnap havazni fog.

Mária előtt térdelek,
magamnak semmit nem kérek,
csak Neked -

Mondd, van-e szebb hely a földi világnál?
Itt, ahol új napon új csoda kél,
kell-e a szürke varázslat?
Bírd el a jót, és
várnak az ünnepek égi hazádban...

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

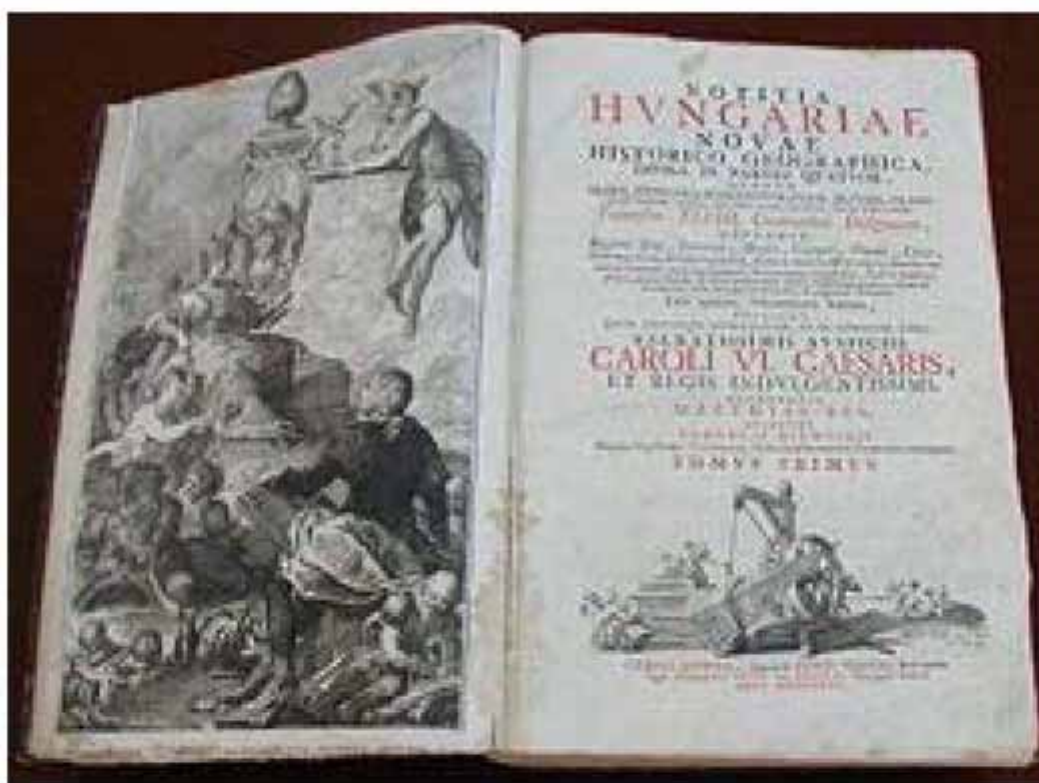
Az újjáépítés és a fellendülés századai I.

1. Földművelés és állattenyésztés

A fészekrakás kora

A török kiűzése után a lakosság létszáma növekedésnek indult az Ipoly menti településeken. Magyar és idegen ajkú telepesek érkeztek a falvakba. A XVIII. században települt Zebegény és a közeli Kismaros német, Kóspallag pedig szlovák és részben német lakosokkal. Szob, Nosztra, Damásd, Leléd, Bajta és talán Börzsöny, Mikola, Peröcsény szlovák, Börzsöny, Drégelypalánk, Mikola és talán Százd német anyanyelvű lakosokkal is gyarapodott. A birtokviszonyok alapvetően a török uralom megszűnte után sem változtak meg. Településeink határát világi és egyházi földesurak birtokolták.

Bél Mátyás, a tudós evangélikus lelkész, polihisztor munkatársaival, segítőtársaival történeti és földrajzi munkájában szinte közvetlenül a török hódoltság után talált állapotokat rögzíthette a XVIII. század elején, amikor a gyűjtő- és kutatómunkát végzők még szót válthattak a régi idők szemtanúival, s az elmúlt világnak még sok olyan romba döntött tárgyi emlékét láthatták, ami később teljesen elenyészett.¹

Bél Mátyás művének első oldala (WIKIPÉDIA)

A „*Notitia Hungariae Novae Historico Geographica...*” köteteiben – amelyek vármegyeként adtak részletes ismertetést az országról – a történeti és földrajzi szemlélet sajátos ötvözése, a táj, környezet, történelem és ember kölcsönhatásának meghökkentően modern szemlélete mutatkozik meg. Megjelenését rendkívüli gondnal végzett hatalmas adatgyűjtő munka előzte

¹ BÉL, 1737.

meg. Sokan támogatták, de voltak, akik akadályozták, sőt, kémkedéssel is gyanúsították a gyűjtőmunkát végzőket. Bél Mátyást végül Batthyány József kalocsai érsek vette pártfogásába. Megnyerte számára Pállfy Miklós nádor támogatását, aki tájékozódva tevékenységéről, nemcsak a vádaskodásoktól védte meg, hanem a törvényhatóságokat is felhívta támogatására. A kancellária a Notitia munkálataival egyidejűleg megbízta Mikoviny Sámuel akkor kinevezett királyi kincstári memőköttel azzal, hogy Bél Mátyás munkájához vármegyénként gondos térképet készítsen. Mikoviny a megbízásnak kiválóan megfelelt, kidolgozva a korszerű hazai térképezés alapjait. Közel két évtizedes adatgyűjtés és szövegezés után állott a nagy mű, amely kiadásához III. Károly császár anyagi támogatását is kilátásba helyezte. Bél Mátyás Straub Pál bécsi könyvkereskedővel állapodott meg a munka Amszterdamban készülő gondos nyomásáról és forgalomba hozásáról. A munkának azonban csupán négy kötete jelent meg 1735 és 1742 között.²

Szűkebb vidékünkéről a **Notitia** Börzsöny, Kemence és Bernece természeti adottságait mutatja be. A szerző úgy véli, Börzsöny oppidum tragikusan alakult sorsában földrajzi fekvése komoly szerepet játszhatott. A közelben található várakat ugyanis akár az ellenség, akár a „mieink” fenyegették, ostromolták, tönkrement a város is, és vele a bányaművelés. A lakosság elmenekülése után a települést az ott tanyázó katonaság vagy felégette, vagy más módon pusztította. Még a békeidőszak sem hozhatott megnyugvást, mert ekkor is fosztogatták, hol a törökök, hol a „magyarok”, s a térség, s vele a város újra meg újra a legnagyobb inségre jutott. A többször elpusztított helység sorsa: egy szerényebb falu szintjére való visszacsúszás és a bányaművelés teljes megszűnése. A megállapítások az egész Börzsöny-vidékre, Ipoly-völgyre is helytállóak. Ha megnézzük /Ipoly-/Ság összeírási adatait, azt látjuk, hogy ott feleannyi jobbágy és zsellér sem található, mint Börzsönyben!

Meglepetésünkre a műben a szerző azon következtetését summázza, hogy Börzsöny lakosainak vélhetően elment a kedve a bányászattól, vagy el is felejtették azt, ezért újabban mezei munkával foglalkoznak, gabonát termesztenek, és szőlőt nevelnek. Mind a kettőből szép hasznot húznak, elsősorban a borból, mert szőlőik szépen teremnek, és nemes bort szolgáltatnak.³ Bernece határáról tett megállapítása szinte egész vidékünkre általánosítható: a falu határa részben sík, részben dombos. Utóbbi az erdők kiirtása révén szerezték a lakosok, hogy több szántóföldet biztosítsanak maguknak. Bernece határa nem mindenhol termékeny, ezzel szemben rétjei jó szénát teremnek, amely téli takarmányozásra igen alkalmas. Tudjuk, hogy szénát elsősorban az igavonó állatok takarmányozására használtak, a szomszédos Kemencénél kiemelt erdei makktermés pedig a sertések hizlalásának alapvető takarmánya. A tájra jellemző természeti adottságok nem elszigeteltek, nem egy-egy településre korlátozódnak, hanem szinte az egész Honti-medencére érvényesek. A **Notitia**

² www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/csarnok/b/bel.htm

³ BÉL, 1737. 157. o.

leírása alapján gabonatermelés, szőlőművelés, az állattenyésztésben igavonó állatok (ló, szarvasmarha) valamint juh és kecsketartás jellemezhetette vidékünket a XVIII. század elején.

A hódoltság megszűnte és a Rákóczi-szabadságharcot követő első jelentős állami, az egész országra kiterjedő összeírást 1715-ben végezték. Az összeírás értékes adatokat tartalmaz az adózó népességre és annak gazdasági viszonyaira. A településeken név szerint felsorolják az adóköteles jobbágycsoportokat és zselléreket, feltüntetik a jobbágytelken ülő, úgynevezett bocskoros nemességet is. Hasznos feljegyzésekben számolnak be az egyes helyek mezőgazdaságáról, a művelési rendszerekről, a termelést gátló vagy serkentő tényezőkről.⁴

Az 1715-ös összeírás idején az Alsó-Ipoly menti községekben a török kiűzése utáni átalakulás, a gazdasági élet megindulásának jelei mutatkoztak. A szántóterület még kevés volt, a nehezen művelhető domboldalakat a lakosok még nem szántották fel. Megőrizték azonban a török korban is meglévő szőlőbirtokaikat, és azokon jól értékesíthető bort termeltek. A községeken belüli differenciálódás csak mérsékelten haladt előre. Nemcsak nagy föld- és szőlőterületek nem halmozódtak fel egyesek kezén, de a teljesen nincstelen zsellérek száma is alacsony volt.

Az összeírásba nem vették fel Tésát, nem szerepel még Kóspallag és Zebegény sem. A települések jogállása: oppidum (mezőváros) – Ság, Börzsöny és Perőcsény, a többi település – possessio (birtok); Bél: *locus curialis* – helyi nemesek birtoka.

---

⁴ KÁVÁSSY, 1991. 130. o.

település	jobbágy	zsellér	szántó <i>köblös</i>	irtvány <i>köblös</i>	rét <i>kaszás</i>	szőlő <i>kapás</i>	legel- tetés <i>denár</i>	malom <i>denár</i>	kocs- ma <i>denár</i>	ipar, ker. <i>denár</i>
Bajta	7	6	122	11	15	35				
Baráti	7	10	124		13	32				
Bél	9	7	256	9	56	26				
Bernece	20	12	290		43	83				30 d.
Börzsöny oppidum	36	59	447	47	86	369	150	20	100	149
Damásd	3	28	94		31	73		12		
Drégely	16	17	358		80	86		10		
Gyerk	27	7	476		52	129		60		12
Helemba	9	10	136		24	40	26			
Hídvég	15	9	83		106	33				
Hont	7	4	91	2	25	4				
Kemence	32	18	526		44	133	40	12		30
Kiskeszi	7	20	66		21	75				
Leléd	9	22	137	8	26	23	25	25		6
Letkés	11	22	187	52	79	88				15
Lontó	13	7	150	6	31	23				
Mikola	20	22	319		89	52		20		12
Nosztra	13	17	249		22	55		15		
Pásztó	24	10	228		85	73		25		12
Pereszlény	18	14	378		55	42		12		20
Perőcsény oppidum	15	18	152	117	78	71	60	10		
Ság oppidum	14	6	283		55	25		12		20
Szakállos	21	22	221		98	97		25		18
Szalka	30	27	560	33	156	166	80	30		20
Százd	14	13	229	12	46	57				18
Szete	12	17	203	3	59	23				
Szob	14	16	325		28	20				
Tesmag	14	7	140		49	25		12		20
Tölgyes	12	8	90	20	47	50				
Visk	24	15	382		97	42	75			20

Az 1715. évi összeírás településeinkre vonatkozó adatai

Az 1715-ös összeírás eredményeivel az udvar nem volt megelégedve, ezért azt 1720-ban megismételték. Ez az összeírás a falvak társadalmi tagozódásáról már

színesebb képet nyújt. Ugyanakkor nem tünteti fel az adózó családok jogállását, csak az összlétszámot, az irtásokat pedig a szántók és a rétek közé sorolja.

Az összeírások elemzését kilenc alsó-Ipoly menti település: Damásd, Letkés, Tölgyes, Börzsöny, Vámosmikola, Peröcsény, Kemence, Bermece, Baráti esetében Dóka Klára 1977. évi tanulmányában végezte el.⁵ Fontos megállapítása, hogy az összeírások alapján megrajzolható kép az ország egyik leginkább életképes területét vetíti elénk. A török pusztításától szenvedett ugyan a terület, de részben a hegyek közti elhelyezkedés némi védettséget is jelentett az itt élők számára, és a mezőgazdasági terület növelésében a közeli hegyek egyelőre nem akadályozták a fészekrakókat. Így a XVIII. század elejéről változatos, viszonylag sokoldalú gazdasági élet képe tárul az emlékeket kutató szem elé. A többi település jellemzését helytörténeti kiadványokban található leírások, illetve az összeírás adatainak elemzésével adjuk meg.

A török megszállás, majd az 1700-as évek elején dúló pestisjárványok erősen csökkentették **Szob** lakosságát. Az 1715. évi összeírásban mindössze 30 háztartás szerepel. A falu földesura, az esztergomi káptalan, Nyitra melletti birtokairól ezért szlovákokat telepített Szobra és a környező falvakba.⁶

Zebegény, a Dunakanyarral együtt 1685-ben szabadult meg a töröktől. A környéket 1700-ban I. Lipót Marossal, Visegráddal, Kisoroszival és a mai Zebegénnyel együtt Ernst Rüdiger von Starhemberg császári hadvezérnek – aki az 1683-as török támadáskor Bécs védője – adományozta. 1746-ban a család ezen ágának kihaltával a birtokot a kincstár visszaszerezte, és újból koronauradalommá vált. Ettől kezdve a visegrádi koronauradalomhoz tartozott, ahová magyar és tót favágók települtek be. 1735 táján pedig Ulmban hajóra szálló német telepesek jöttek a vidékre.

Az 1749-ben összeírt urbárium szerint Zebegényben már 24 jobbágycsalád található, s a nevek között magyar, német és szláv hangzásúak egyaránt előfordulnak: Borda, Champp, Egidy, Frichtinger, Gimmer (2), Himmer, Horváth, Kardos, Kovaczky, Kovács, Lippay, Mikulas, Pintér, Pobjsek, Polack, Srinyár, Szabó, Szurma, Udvardy, Ulrich, Zebregt (2), Zibrinys.

Vegyes lakosságra utalnak a később megjelent, és ma is meglévő nevek, mint például: Forgách, Virágh, Kocsis, Kovács, Nagy, Pásztor, Szabó (magyar); Dörflein, Fischer, Fiezl, Hirling, Himmer, Hock, Hoffmann, Krebsz, Ritzl, Walcz, Wetzl (német); Adamek, Pohiba, Cservenák, Gabula, Gregor, Kemenczik, Skoda (szláv). A korabeli írások a XIX. század elején Zebegényt német-magyar-szlovák településként említik.⁷

Kóspallag a XVIII. század közepéről való új település eredetileg a „Tornallya”-nak, később „Torony”-nak elnevezett puszta területen, amelynek középkori pálos kolostora a márianosztrai konvent alá tartozott. A XVIII. század folyamán a nosztrai pálosok több ízben tiltakoztak Hont megyénél az új község

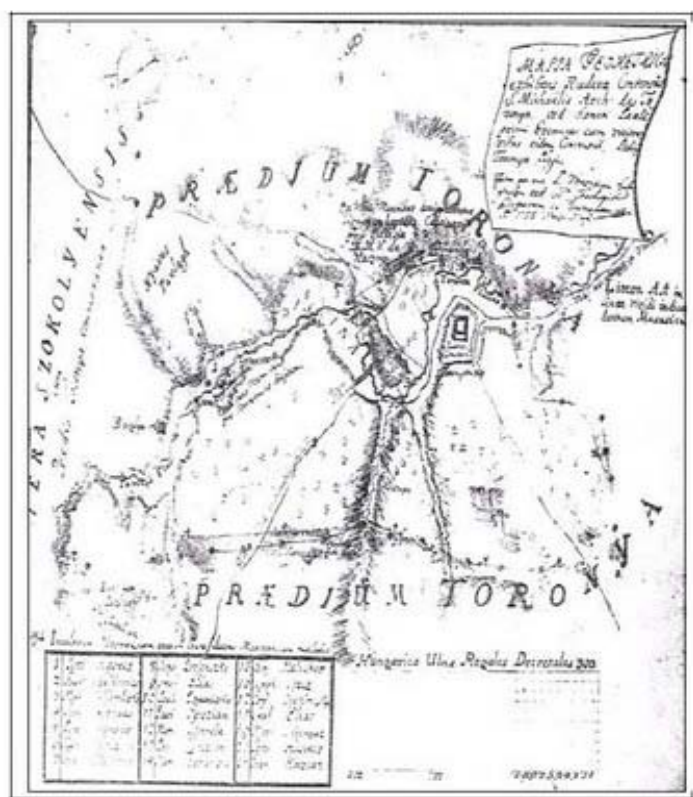
⁵ DÓKA, 1977. 7-42. o.

⁶ MÁNDLI, 2000. 7-8. o.

⁷ <http://zebegeny.hu/helytortenet>

területének elszakítása miatt. A falu a visegrádi koronauradalomhoz tartozott. 1757 utáni, Karpe Mihály által készített térképen az új település főutcája már be van építve, de temploma még nincs. A falu nyugati végén, Nosztra felé a dombtetéjén kápolnát jeleznek. 1761-ben vendéglőt építenek. A XVIII. század elején még nem említik az összeírások, 1766-ban viszont 42 család él Kóspallagon.⁸

Egy XVIII. századbéli Toronya pusztát ábrázoló térképen gáttal és felirattal jelzik a középkori pálos kolostorhoz tartozó halastavat. Toronypusztá 1694-ben és a XVIII. században készült térképén *Régi Malomhely* felirat olvasható, s az 1758-as térkép feltünteti a négyzetes alaprajzú épületet, valamint a malomárkot. A XVII. század végén az épületek még elég jó állapotban lehettek. Ezzel magyarázható, hogy 1686-ban a magyar pálosok ennek a rendháznak a visszaállítását is kéri a királytól, viszont csak a nosztrait építették újjá.⁹

Szabó Vince pálos tanár térképe 1758-ból: Toronyallya (PMM, 1958. 470. o.)

Nosztrán 1711-ben Kurpesz Pál perjel irányításával fogtak hozzá a romok eltakarításához, a monostor és a templom felépítéséhez. A helyreállításhoz Széchenyi György esztergomi érsek 17 000 forintot adományozott. Felépült a templom és a kolostor, Częstochowából pedig elhozták a Fekete Mária kegykép másolatát. Az elkészült templom szentelésére 1729. szeptember 14-én gróf Berényi Zsigmond esztergomi prímási oldalkanonok által került sor.

⁸ PMM, 1958. 469. o.

⁹ MRT 9, 1993. 188-195. o. és PMM, 1958. 469. o.

1735-ben a pálos rendet visszahelyezték jogaiba, és a rend 1782-ben bekövetkezett eltörléséig zavartalanul működhetett Nosztrán.¹⁰

A falu adózó lakosságát **Nazdray** helynév alatt írták össze 1715-ben, s 13 jobbágyot és 17 zsellért vettek nyilvántartásba.

Damásdon még csak kétnyomásos gazdálkodást folytattak, a tavaszi négyszeres, az őszi háromszoros termést adott. A réten kaszálóként egy szekér szénát takaríthattak be. Az állatokat az erdőben is legeltették. Szőlőhegyükön megtermett a fehér és a vörös bor is. 1 kapás 1 urnát termelt (1 urna = 45 l). Urnánként a fehéret 2, a vöröset 1 forintért árulták. Malmuk a patakra épült, ezt azonban csak nagyvízkor használhatták. Eladásra termelt áruikat a Dunán keresztül tudták a legközelebbi piacra szállítani.¹¹

Helemba nehezen heverte ki a törökkor pusztításait: a harcok elől a lakosok a közeli erdőségbe menekültek, az idősek és a gyermekek a templomban kerestek menedéket, melyet a törökök felégették. Az 1696. évi összeírás lerombolt településről tesz említést. A visszatért és letelepedett lakosok aztán megszenvedték a kuruc – labanc összecsapásokat, majd 1711-ben az országosan pusztító pestisjárvány itt is megtizedelte a lakosságot. 1715-ben mindössze 19 háztartást írtak össze a faluban, melynek birtokosa az esztergomi káptalan. 1737-ben kijelölték Helemba és a szomszédos községek határát.¹²

Leléd a törökkorban elpusztult, pusztává vált. Az 1715. évi összeíráskor azonban már 31 háztartást jegyeztek fel. A faluba a XVIII. század elején az északi megyékből szlovákokat telepítettek. Vályi András a század végén magyar és tót helyként említi.¹³

Bajtán az 1715. évi összeírásba mindössze 13 háztartást jegyeztek be. A török pusztítás után ide is telepített az esztergomi érsekség szlovák lakosokat az északi falvakból.¹⁴

Szalkán az 1715. évi összeírásba 57 háztartást vettek fel, elegendő szántót, réteket és szőlőföldeket. A község Mária Terézia korában emelkedik fejlődésének csúcsára, amikor a királynő által adományozott kiváltságok: mezővárosi státus és évenként négy vásár tartásának joga az Ipoly mente fontos településévé tette.¹⁵

Letkésen szintén kétnyomásos gazdálkodás folyt, az elvetett gabona ötszörös termést hozott. Rétejain gyenge minőségű szénát kaszáltak, a szőlők viszont jó termést adtak, a bort urnánként 1 forintért lehetett eladni. A faluban egyetlen iparosként a kovács dolgozott, évente 15 forintot keresett mesterségével. A lakosok a kereskedelemmel kevésbé törődtek, feleslegüket a Dunán keresztül vitték piacra.

---

¹⁰ KOCZÓ, 1999 a 37. o.

¹¹ DÓKA, 1977. 26. o.

¹² REŠKO – KOSZNOVSZKI, 2005. 3. o.

¹³ LISZKA, 1994. 15. o.

¹⁴ CSÁKY, 2003. 34. o.

¹⁵ RESKO, 2004. 9-10. o.

Tölgyesen is kétnyomásban használták a határt, az őszi vetés után ötszörös, a tavaszi után hatszoros termést arattak. Szőlőhegyükön jó bor termett, amit egy illetve két forintért árultak. Legelőben szűkölködtek, a szomszédos területeken béreltek. Piacra ritkán, a Duna túlsó oldalára jártak.¹⁶

Kiskeszit Hont megye báthi járásában 7 jobbágy és 20 zsellérháztartással írták össze 1715-ben. A rendelkezésükre álló szántó, rét és szőlő szűkös megélhetést biztosíthatott a lakosoknak.

Ipolypásztó XVIII. századi állapotainak bemutatásánál adjuk meg a szót a falu jeles szülöttjének, Zalabai Zsigmondnak: *Az összeírásokból is kitűnik, hogy a falu gyarapodó, idegen telepeseket is befogadó népe kiheverte azokat a sebeket, melyeket a korábbi másfél évszázadban a török dúlás, majd a kuruc-labanc hadjáratok ejtettek rajta. Amnyi bú, baj és szenvedés után lehetősége nyílt rá, hogy gyökeret verjen a tájon, amely jó természeti adottságaival gabona- és szőlőtermesztésre, rétgazdálkodásra, állattenyésztésre is alkalmas, sokoldalú munkálkodást kínált számára.*

*Az 1715-ös összeírás szerint a helység határa kétnyomásos, a szántóterület könnyen művelhető és jól terem: öt-hatszoros termést ad. A falu rétjeit az összeírás közepesnek írja, egykaszás rét egy szekér szénát terem. Tűzifára való erdeje elégséges, legelői is kielégítik a közösség szükségletét. Szőlőhegyein egykapásnyi területen 2½ hordó bor terem, hordónként 3 forintért árulják. Vásáros helye ugyan a közelben nincs, de a messzebbi Bátot keresik fel terményeikkel. A vízimalom évi 25 Ft-ot jövedelmez a községnek. A falu egységes, vagyoni ellentmondásoktól mentes társadalma a kedvező természeti és gazdaságföldrajzi adottságok alapján azzal a reménnyel vághatott neki a fészekrakásnak, hogy élete végre jó irányt vesz.*¹⁷

Börzsöny határa szintén két nyomásra oszlott. A tavaszi vetés után ötszörös, az őszi után négyszeres volt a termés. A réteken közepes minőségű széna, ellenben a szőlőhegyeken igen jó bor termett, amit urnánként két forintért árultak helyben és a környező falvakban. Korcsmáltatásból évente 100 forint jövedelemhez jutottak. Legeltetésre itt is az erdőt használták, a sertéseket makkoltatták. A Börzsönyi-patak két malma is évi 20 forintot jövedelmezett. A mezővárosban 7 iparos: mészáros – 47 forint évi jövedelemmel, szabó – 18 ft, csizmadia – 30 ft, varga – 15 ft, szücs – 16 ft, kovács – 18 ft jövedelemmel. Mindegyik iparos egész évben üzte mesterségét.

Vámosmikola történetében az oszmán uralom megszűnte egy másik fontos változást is hozott. Csáky László gróf és neje Szunyogh Borbála 1688-ban a lévai, véghlesi és szadvári birtokrészüket a pozsonyi káptalan előtt Esterházy Pál hercegnek eladták. Az uralkodó, I. Lipót (1657-1705) 1689. május 16-án a vételt helybenhagyta, és Esterházy részére új adománylevelet állíttatott ki. Ennek alapján az esztergomi káptalan szeptember 1-jén a herceget a birtokba beiktatta.

¹⁶ DÓKA, 1977. 26. o.

¹⁷ ZALABAI, 1984. 110. o.

Herceg Esterházy Pál 1696-ban kelt végrendeletében óriási birtokaiból három hitbizományt alkotott. Az első hitbizományt Mihály fia, a másodikat Gábor fia kapta. A harmadik hitbizomány – melyhez Léva vára és tartozékai is kerültek – örökösévé harmadszülött fiát, Józsefet tette. A király a végrendeletet 1699-ben jóváhagyta és megerősítette.¹⁸

A határt szintén kétnyomásban használták, az elvetett mag ötszörös termést adott. A hegyen csak közepes minőségű bor termett, amit egy forintért illetve 50 krajcárért árultak. A patakmalom évi 20 forintot jövedelmezett. A községben egyetlen iparosként a kovács működött, aki mesterségével évente 12 forintot keresett.¹⁹

A török Magyarországról való kiűzetése után az esztergomi káptalan visszanyerte birtokait, és a kuruc háborúk után újratelepítették **Bélt**. A XVII. század végén Ipolybél Rudnay Judité volt, a XVIII. században Madocsányiék, Liphayék és Dvornikovichék voltak itt a földesurak. Az ő székhelyeik a környező falvakban voltak. A nyugodt békeidőkben fejlődött a település: 1715-ben 16 háztartást írtak össze, 1720-ban eggyel többet, ami már a stabilitás jele.²⁰

Perőcsényben őszi után az elvetett mag négyszerese, tavaszi után ötszöröse termett, hármas kaszás réten két szekér szénát gyűjtöttek. A szőlőhegyen egy kapáson két urna bor termett, amit 75 krajcárért tudtak eladni. Az erdőhasználat évente 60 forintot, a pataki malom 10 forintot jövedelmezett. Termékeik egy részét a báti piacon értékesítették.²¹

Tésa a törökkorban szintén az elpusztult települések közé tartozott. Ezt követően jelenlegi helyén építették újjá. Ebben meghatározó szerepet játszott a Foglár család. 1698-ban ugyanis Foglár Pál szerezte meg Tésa helységet, amely a család állandó birtokává vált. A család 1728-ban még a Majori-dűlőben építtetett kisebb templomot, alatta családi kriptával. A század közepén kastély épült, majd 1775-ben a jelenlegi helyen ismét templomot emeltek, mivel az előző az Ipoly vizétől veszélyeztetett területen állt.²²

Kemencén, **Bernecén** és **Barátiban** háromnyomásos gazdálkodás folyt. Kemencén az őszi gabona ötszörös, a tavaszi hatszoros termést adott. Legelőben szűkölködtek, a szőlőhegyen termelt bort egy forintért árulták. Az erdőből 40 forint, a malomból 12 forint jövedelemre tettek szert. Általában a báti heti piacot látogatták. Egy kovács és egy mészáros élt a faluban, akik mesterségükből évi 30 forintnyi jövedelmet élveztek. **Bernece** gazdálkodása sok szempontból megegyezett Kemencéével, az erdő azonban kevésbé volt jövedelmező, és malommal sem rendelkeztek. **Barátiban** szintén öt-hatszoros termést hozott az elvetett gabona, legelőjük kevés volt, az erdőt csak faizásra használhatták. Felesleges terményeikkel legtöbbször a báti piacot keresték fel.

¹⁸ KOCZÓ, 2000 b 56. o.

¹⁹ DÓKA, 1977. 26. o.

²⁰ REŠKO – TENCZEL, 1998. 2-3. o.

²¹ DÓKA, 1977. 26. o.

²² CSÁKY, 1996. 2. o.

Szakállos község a vámosmikolai uradalomhoz tartozott Peröcsény, Ipolypásztó, Zalaba és Szokolya helységekkel együtt a Rákóczi-szabadságharc leverése óta, mely után a herceg Esterházyak lettek az akkor alakult uradalomnak földesurai. Az Esterházyak nem tartózkodtak Vámosmikolán, hanem teljhatalmú megbízottaik laktak ott helyettük. Az utolsó ilyen megbízottjuk Intibusz András volt. Az uradalombelieknek elég tűrhető sorsa volt az általános jobbágyi viszonyokhoz képest, mely az úrbéri szolgálmányokból is kitűnik. Ennek köszönhető, hogy Szakállosra a jobbágyok és zsellérek beköltözése felülmúlta az elköltözőkét, a község népe egyre szaporodott.²³

Szetén az 1715-ös összeírás 29 jobbágy- és zsellércsaládot talált, 1765-ben 22 háromnegyedes jobbágytelek volt a faluban, melyhez egyenként 11 magyar hold szántó és két kaszás rét tartozott.²⁴

Százdon az 1715. évi összeírásba 27 jobbágy- és zsellérháztartást vettek fel. A XVIII. században a falu báró Hellenbach Gottfried János felső-szemerédi birtokának lett a része. A báró 1720 után szlovákokat telepített a községbe Kiscsalomjáról, Hontudvarnokról és Sipékről, akik idővel elmagyarosodtak. Százd lakosai mezőgazdasági munkából éltek, híres volt gyümölcs- és szőlőtermesztésük.²⁵

Visk is vesztett hajdani fénykorából, de az egykori vám- és várhelyként szereplő mezőváros a XVIII. század elején 39 háztartásával mégiscsak felülmúlta Ságot.

Pereszlényt az 1715. évi összeírásban Hont megye Selmeci járásában találjuk 18 jobbágy- és 14 zsellérháztartással. Malma 12, kereskedelme 20 forint hasznot hoz a községnek.

Az 1715. évi összeírásba mezővárosként felvett **Ság** igencsak megsínylette a török korszakot, hiszen mindössze 20 jobbágy- és zsellérháztartást írtak össze. I. Lipót császár és király 1688. december 28-án kelt rendeletével a régi sági prépostság töröktől visszafoglalt jószágait a jezsuitáknak ajándékozta. A jezsuiták a régi premontrei kolostor romjain felépítették a maguk máig fennálló lakó- és gazdasági házait, 1734-ben pedig templomukat. Ők építették 1769-ben azt a kőhidat, mely a XX. század második világhégesében pusztult el.²⁶

A jezsuita rend 1772. évi eltörlése után a sági prépostság volt birtokait az újonnan alapított besztercebányai és rozsnyói püspökségnek adományozta Mária Terézia.²⁷

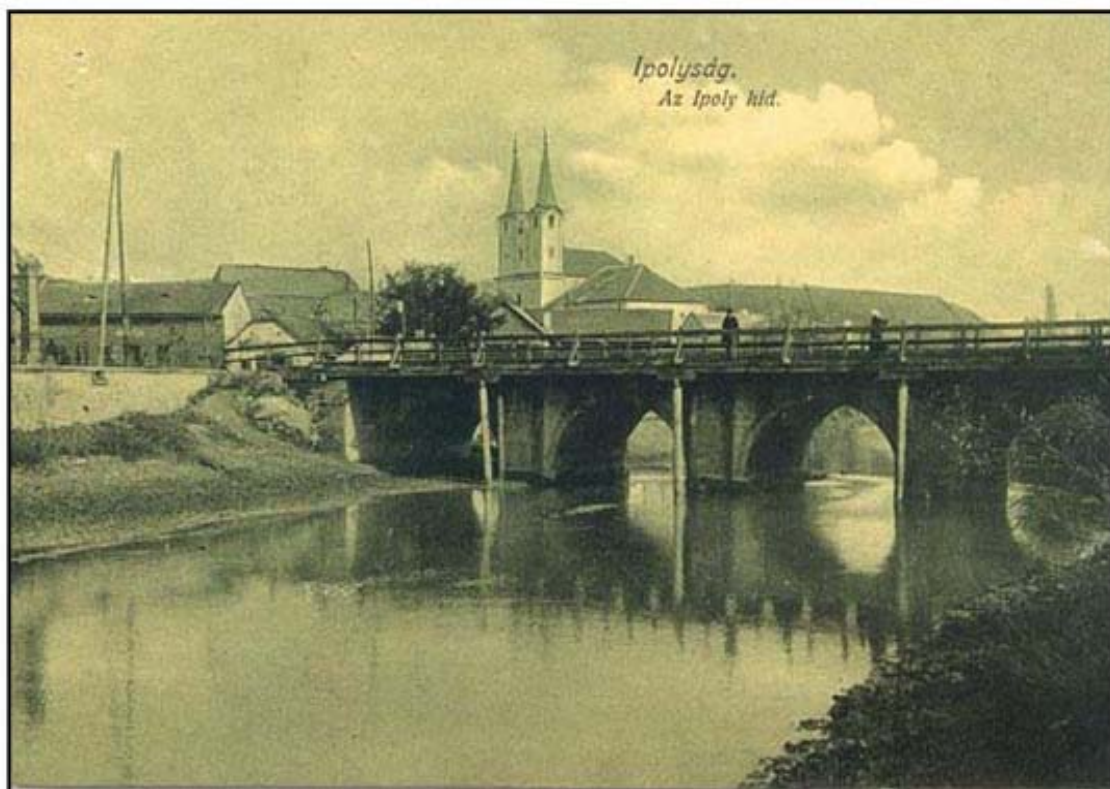
²³ DOBROVOLNI, 1935. 150. o.

²⁴ CSÁKY, 2003 a 5. o.

²⁵ REŠKO – KOVÁCS, 2001. 3-4. o.

²⁶ DANIS, 2005. 11. o.

²⁷ KOCZÓ, 1999 a 37. o.

A régi Ipoly-híd, háttérben a templom, mellette a jezsuita kolostor (képeslap)

Tesmag Hont megye Selmeci járásában 14 jobbágy és 7 zsellér családfővel szerepel az 1715. évi összeírásban. Növekedéséről malmának évi 12 és kereskedelmének 20 forintos bevétele jelzőértékkel bír.

Hídvég a középkorban Hont megye egyik központi települése volt várral, híddal, vámhellyel. 1715-ben 15 jobbágy- és 9 zsellérháztartást vettek nyilvántartásba, kik leginkább szántóterületben szűkösködhettek.

Hont a török hódoltság második korszakában pusztává vált, amit nehezen hevert ki. 1715-ben mindössze 7 jobbágy és 4 zsellér családfőt írtak össze. Szántója, rétje és kevéske szőlője csak szűkös megélhetést biztosíthatott lakói számára.

Drégely és **Palánk** eltérő gazdasági helyzetének gyökereit Balogh Zoltán falumonográfiájában a két falu különböző természeti adottságaival magyarázza. Drégely gabonatermesztéssel és állattartással is foglalkozott, bár az Ipoly áradásai a földeken és a réteken gyakran igen nagy kárt okoztak. Dohány és szőlőtermelése is jelentős. Palánk ellenben csak szőlő- és dohánytermesztésből tartotta fenn magát. A dohányt valószínűleg még a török honosította meg.

Az összeírásokban Drégel helynév alatt veszik fel a települést. 1715-ben 33 adóköteles háztartása volt, 16 jobbágy és 17 zsellér élt a községben. Az összeírás szerint 22 magyar és 11 tót anyanyelvűt találtak. 1720-ban 34 jobbágyháztartás mellett egy nemesit is találtak, zselléreket nem írtak össze. A tót családfők már csak egytizedét teszik ki a magyarokénak.

A gazdálkodás vezető termelési ága a szántóföldi növénytermesztés, a szőlőművelés és az állattenyésztés. Öt év alatt nőtt a szántóterület, a szőlő és a rét is. A patakon két malom épült, évi jövedelmük 10 forint volt. A kocsmáltatásból a község szintén 10 forint hasznot húzott, a mészárszék 1720-ban 5 forintot jövedelmezett.

A népesség 1722 után nemcsak számában, hanem nemzetiségi összetételében is változott: német telepések érkeztek Drégely-Palánkra.²⁸

A felvázolt kép alapján láthatjuk, hogy a XVIII. század elején az Ipoly menti községek mezőgazdasági szempontból az ország legfejlettebb területei közé tartoztak. Míg a volt hódoltsági területeken a kétnyomásos gazdálkodás is kivételnek számított, itt már három nyomással is találkozunk. Az összeírásokból kitűnik, hogy Ipoly-völgyben a gabonatermelés és a szőlőművelés volt a korszak két vezető termelési ága. Egyes helyeken a szőlő, másutt a gabona volt előnyben, de a községek között egyensúlyi helyzet alakult ki. Egyedül Börzsöny emelkedett felül, ahol a szőlősgazdák piacra is számottevő mennyiségű bort termeltek. A terméseredmények jónak mondhatók. A falvak határai még növekedni tudtak, legfeljebb a legelőhiányban és a kevés rétben vetítődtek előre a fejlődés későbbi akadályai. A települések rendszerint önellátásra törekedtek, és csak egymással tartottak fenn kapcsolatot. Az árutermelés, piacozás még nem játszott komolyabb szerepet.²⁹

Etetni kell a juhot, ha nyírni akarjuk!

A XVIII. század folyamán lassú, egyenletes fejlődés következett be a Börzsönyvidék, a Honti-medence falvainak életében. A földművelésben terjed a háromnyomás és a trágyázás. Damásdon és Börzsönyben a sík területeket a XVIII. század második felében már rendszeresen trágyázták, Kemencén a meredek domboldalakon ezt még nem tudták megoldani. Már minden községnek volt az úrbérrendezés idejére saját vagy bérelt malma, amelynek segítségével a gabonát megőrölhették. A gabona- és szőlőtermelés mellett a szántóföldi növénytermesztésben megjelenik a kukorica. Növekvő szerephez jut a kertgazdálkodás: lencsét, káposztát, borsót, tormát, kendert – Letkésen, Kóspallagon, Drégelyben és Drégely-Palánkon dohányt –, a napos lejtőkön dinnyét termelnek.

Az **igásállatokon** kívül (szarvasmarha, ló) tartottak juhokat, kecskét, sertést, baromfit, foglalkoztak méhészettel is. A juhnyájukat fogadott juhászok legeltették, a sertéskondákat a kanászok az erdőn makkoltatták. A mezőgazdasági árutermelés a korábbihoz képest nagyobb szerepet kapott. Az úrbérrendezéskor a megkérdezett községek lakói mind folytattak kereskedelmet. A legfőbb piac Bát volt, azonban a damásdi, mikolai jobbágyok az esztergomi, szobi, váci piacokat is felkeresték. Ismét jelentkezett a községek sorában Tésa.

---

²⁸ BALOGH, 66-67. o.

²⁹ DÓKA, 1977. 27. o.

Földjei a környező területekhez képest rosszak voltak, még búzát is keveset tudtak vetni.³⁰

Az úrbérrendezéssel összefüggően elvégzett összeírás /1769/ 10 településének adatai alapot nyújtanak az 1715-ös összeírás óta eltelt mintegy fél évszázados növekedés és a településenkénti társadalmi differenciálódás számbavételére.

község	össze- sen	job- bágy	zsel- lér	háza- lan zsellér	teleknagyság					művelési ág			
					e- gész- nél >	e- gész	¾	½	¼	szán- tó hold	irtás hold	rét kaszás	sző- lő ka- pás
Damásd	50	26	21	3	–	8	–	13	5	304	–	67	204
Letskés	89	72	11	6	1	22	–	49	–	1407	–	359	245
Tölgyes	52	43	6	3	–	13	–	30	–	669	–	199	211
Börzsöny	146	61	82	3	–	–	–	38	23	526	–	124	?
V.mikola	80	46	29	5	–	44	–	2	–	726	32	190	397
Perőcsény	93	70	21	2	–	40	–	30	–	480	152	38	250
Kemence	114	85	20	9	–	73	–	12	–	1444	–	20	?
Tésa	16	10	6	–	–	4	–	6	–	120	–	44	118
Bernece	76	60	12	4	–	20	–	40	–	695	–	56	?
Baráti	47	24	23	–	–	9	2	13	–	257	–	56	244

Kimutatas a községek adózó családjairól

Az adózó családok száma településenként kétszeresére nőtt. Ez alól Börzsöny kivételt képez, itt 1720-hoz képest csak 15 %-os a növekedés. Az adózó családok számában ugyanakkor még mindig felülmúlta a többi települést. A zsellérek száma Börzsöny kivételével alacsonyabb volt a jobbágyokénál. A legnagyobb különbség Tölgyesen és Letskésen mutatkozott, ahol a zsellérek aránya 1/7-e volt a jobbágyokénak. Új kategóriát képviselnek a házatlan zsellérek.

A jobbágytelkek Börzsönyben voltak a legkisebbek, ahol csak ½-, és ¼-telkes jobbágy élt. Jellemző telekméret az egész- és a féltelek: Vámosmikolán és Kemencén az egésztelkesek, a többi településen a féltelkesek voltak többségben.

A mezőgazdasági területek jelentős változáson mentek keresztül. A falvak határa kiszélesedett, a szántóföldi termelés előtérbe került a szőlőműveléssel szemben, amit a mérsékelt fejlődő Börzsöny helyzete is jelez. A szántóterület Damásdon, Perőcsényben Kemencén háromszorosára, Vámosmikolán, Barátiban és Bernecén több mint kétszeresére emelkedett. A legnagyobb arányú, 6-7-szeres növekedés Letskésen és Tölgyesen történt, legkevésbé a börzsönyi határ szántóinak területe változott. Az irtásföldek gyakorlatilag beolvadtak a szántóba, már csak Vámosmikolán és Perőcsényben különítették el azokat.

³⁰ DÓKA, 1977. 27. o.

Változás következett be a réteknél is. Peröcsényben, Kemencén a rét jelentős mértékben csökkent, Bernecén mérsékelt, másutt erőteljes növekedés tapasztalható. A tölgyesi rét területe négyszeresére nőtt. Általában az Ipoly partjára épült községek tudták megnövelni rétjeiket, míg a dombok-hegyek között épült településeken ez megoldhatatlan volt. Bár a szőlőművelés jelentősége csökkent, a megművelt terület nagysága növekedett. Börzsöny, Bernece, Kemence adatai nem állnak rendelkezésre. A vizsgált települések közül Barátiban volt a legerősebb, Mikolán a legkisebb a növekedés.

A földterületek eloszlása a jobbágyok és a zsellérek között nem mutat nagy változatosságot. Házzal és beltelekkel a jobbágyok és a zsellérek is rendelkeztek, szántó és rét csak a jobbágyok birtokában volt. Szőlő minden kategóriában található.

A falvak határának egy részét a közös földek foglalták el. Tésa kivételével mindenütt voltak ilyen területek, amelyek általában 1720 után kerültek a faluközösség birtokába. A szántóknál azokban a falvakban hagytak nagy közösségi földet, ahol a határ elég tágas volt. Barátiban és Börzsönyben volt a közös föld a legkisebb, mivel itt a felosztott szántó sem volt elegendő. A réteknél fordított a helyzet. Ha a falunak nagyon kevés volt a rétje, azt részben vagy egészben közösen használták.³¹

A vizsgált 10 község lakói egyházi vagy világi földesuraiknak az úrbérrendezés előtt jelentős pénz-, termény és minimális robotszolgáltatással tartoztak. A pénz egy részét cenzusként, más részét a malomért, erdőhasználatért fizették. Letkésen a fizetendő összeg 120 forint 15 krajcárt tett ki. Tölgyesen a cenzus 87 ft 5 krajcár volt, az Ipolyon levő malom bérlete 5 ft, a pataki malomé 2 ft 5 krajcár. A börzsönyi cenzus 270 ft-ra, a kemencei 220 ft-ra emelkedett. Bernecén 12 ft-ot fizettek a malomért, 190 ft-ot cenzus címen. Barátiban a kocsmáért, malomért és a mészárszékért 151 forint 87 krajcárt adtak.

A robot nem volt számottevő. Változatos munkákat végeztek ezen a címen, melyre évente 3-4 alkalommal 4-8 napot fordítottak, de az igával végzett robot a 30 napot egyik községben sem haladta meg. A letkésiek tavasszal négy napot szántottak és vetettek, ugyanennyit arattak, szénát gyűjtöttek az uradalmi földön. Művelték a 20 kapás nagyságú esztergomi szőlőt, és szállították a dézsmabort, ősszel az üres hordókat. A börzsönyiek fuvaroztak, fát vágtak, és a hordókat abroncsolták. A peröcsényi jobbágyok a földesúr szakállosi és pásztói rétjeit kaszálták, szántottak az őszi és tavaszi alá, betakarították a gabonát, és két napot dolgoztak a majorsági szőlőben. Bernecén és Barátiban a fuvarozás kapott fő szerepet.

A szőlőhegyért hegyvámot nem fizettek, a terményszolgáltatásban a kilenced nem volt általános. Tésán, Bernecén, Kemencén, Peröcsényben, Vámosmikolán, Börzsönyben, Letkésen gabonából, bárányból, lencséből már csak fél kilencedet adtak. Barátiban nem fizettek gabonakilencedet, hanem helyette bort

---

³¹ DÓKA, 1977. 28-31. o.

szállítottak. A kenderkilencedet több helyen saját zsákjaik használatával helyettesítették. Tölgyesen, Barátiban és Letkésen baromfit, vaját, tojást, zöldséget adtak ajándék címén.³²

A környék jobbágyvilágának panaszait Zalabai Zsigmond **Mindenekről számot adok** című falumonográfiájában részletesen bemutatta. Ennek egyik esete: 1733. évben Vámosmikolán keltezett levelükben az Esterházyak pásztói domíniumában lévő bírák, esküdtek és közönséges lakosok Simonyi András prefektushoz küldött levelükben a korábbi szakmányos (részes) aratás robotmunkával történő felváltását valamint a malombérletből származó jövedelemtől való elesésüket panaszolják el.³³ A panaszokat vagy válasz nélkül hagyták, vagy álságosan kimagyarázták. Az uradalom jobbágysai 1764-ben magához a nagy méltóságú kegyelmes herceg úrhoz menesztettek küldöttséget panaszukkal. A földesúri kiszipolyozás további fokozását a királynő sem tartotta kívánatosnak: „*Etetni kell a juhot, ha nyírni is akarjuk*” – vallotta, s 1764-65-ben javaslatot terjesztett az országgyűlés elé. Ekkorra ugyanis Bécszet szinte elárasztották a jobbágyok panaszos kérvényei, robotmegtagadások, földfoglalások, zavargások jelezték a nép elégedetlenségét.³⁴

Az úrbérrendezéssel 1767-ben Mária Terézia királynő (1740–1780) egységesítette a jobbágyok birtokait és a földesúrnak járó szolgáltatásokat. Az egész telek nagyságát területünkön 18 holdban határozták meg. Ehhez 6 (Peröcsényben 8) hold rét és 2 pozsonyi mérő (kb. 1 hold) belső telek tartozott. Ahol nem volt elég rét és beltelek, azt a szántóból pótolták. Az 1/8-nál kisebb jobbágytelekkel rendelkező családok a zsellérek közé kerültek.

Az egésztelkes jobbágyok évi szolgáltatása 52 igás vagy 104 nap gyalogrobot. Minden jobbágy és zsellér 1 forint cenzust tartozott fizetni. A házas zsellérek évi 18, a házatlanok 12 napot robotoltak. Egységesítették az egyéb szolgáltatásokat is (favágás, fonás, ajándék). Az egész telek utáni szolgáltatás: 1 öl fa összevágása, 6 font fonás, 1 itce (0,8 l) vaj, 2 kappan, 2 csirke, 12 tojás.

Az úrbérrendezés általában nehezítette az Ipoly mentén élő jobbágyok és zsellérek helyzetét. Damásd 73, Tölgyes 98, Mikola 132, Tésa 21 Peröcsény 91 ft cenzust fizetett, ami felülmúlta az előző szolgáltatásokat. Barátiban és Letkésen csökkent a fizetnivaló. A kilenced bevezetésével nőtt a természetbeni szolgáltatások mennyisége. Egységesítették az egyéb szolgáltatásokat is (favágás, fonás, ajándék). A legsúlyosabb terhet a megnövekedett robot jelentette, ami a parasztság minden rétegét egyenlően sújtotta.

A szántóföldek területe nem változott meg lényegesen. Damásdon, Letkésen, Tésán csökkenés, Barátiban, Vámosmikolán és Peröcsényben növekedés érzékelhető. A rétek területe jelentősen megnőtt. A legnagyobb változás Peröcsényben következett be, ahol csaknem tízszeres a növekedés.

³² DÓKA, 1977. 31-32. o.

³³ ZALABAI, 1984. 111-113. o.

³⁴ ZALABAI, 1984. 128-130. o.

Az úrbérrendezés során végbement változások mérlege az Ipoly menti községekben ezzel egyensúlyba került. A földesúri szolgáltatások növekedése kétségtelenül rontotta a parasztság helyzetét, azonban a birtokrendezés során jelentős új területekhez jutottak. Egyelőre a réthiány megoldódott. A réteket szántóból, uradalmi földből pótolták, vagy eddig nem hasznosított területeket vettek művelés alá.³⁵

Vidékünk XVIII. századi állapotainak, a lakosság életmódjának, életlehetőségeinek megismeréséhez tekintünk át néhány összeírást, urbáriumot!

A Magyar Királyi Koronauradalom birtokai a Börzsönyben

A visegrádi koronauradalom Hont megyei birtokainak úrbérrendezés előtti összeírásából elsősorban a Zebegényre és Kóspallagra vonatkozó részeket közöljük. Az iratot a koronauradalom és a vármegye közös bizottsága 1776. február 26-án készítette.³⁶

A **visegrádi koronauradalom** tartozékai Hont megyében: Nagymaros oppidum, Zebegény és Kóspallag possessiók.

Nagymaros mezőváros esetében említésre méltó, hogy a hozzá tartozó *Csitár prédium* területén termékeny irtványföldeket említenek.

Zebegény birtok:

A lakók név szerint felsorolva; az összeírtak száma 46, a jobbágytelkeké 16.

1) Vannak részben a fundushoz (falubeli telek, belső telek) tartozó, részben irtványföldjeik, melyeknek trágyázása az otthagyt szalmával történik. Termékenynek lehet őket mondani.

2) A házakhoz kicsiny kertek is tartoznak, melyek némelyikében gyümölcsfák is vannak. Néha kukoricát és más veteményeket is vetnek beléjük, de mindig csak a házi szükségletre.

3) Vannak erdejeik, melyek közösek a nagymarosiakkal, kismarosiakkal és kóspallagiakkal, de azokból egy rész sincs kiszakítva az alávetettek számára, akiknek más hasznuk nincs is belőlük, mint hogy a lehullott és száraz fát ingyen szedhetik tüzelőnek, és szükség szerint az építkezéshez is kapnak ingyen fát. Azon kívül az uraság részére ők fűrészelik, vágják az ölfát, és szállítják a Dunaparra. A fűrészelésért és vágásért kapnak ölenként 30 dénárt, míg a szállításért ölenként 45 dénárt.

4) Vannak szőlők 200 kapásra; egy-egy kapás után 2 urna bort remélnek, összesen tehát 400 urnát, amelyek után nyolcadot fizetnek; ez a zebegényiek legnagyobb haszna.

5) Egy negyedéven át Szent Mihálytól egészen december végéig van borkimérési joguk, amikor a közösségtől kijelölt jobbágyok magánházban mérhetnek ki bort; kb. 17 urna bort mérnek ki 18 forint értékben.

6) Van kendertermelésük, amely után az uraságnak semmit sem fizetnek.

³⁵ DÓKA, 1977. 32-33. o.

³⁶ [Urbaria et Conscriptioes/REGISTRATA/UC 142/UC 142: 13](#)

7) Szolgáltatják az uraság részére szükséges összes ígás és kézi munkát, az 1765. január 7-i megállapodás szerint.

8) Fizet az uraságnak minden féltelkes jobbágy 3 Ft-ot, a negyedtelkes 1 Ft és 50 dénárt, a házzal rendelkező zsellér 1 Ft-ot, a ház nélküli zsellér 50 dénárt.

9) Illeték gyanánt fizetnek Hont megyének 46 Ft és 87 dénárt, az urasági kasszába 37 Ft és 74 dénárt, összesen 284 Ft és 61 dénárt.

10) Az erdőkben van makkoltatási joguk; a nagy disznó után 10 dénárt fizetnek évenként, a középszerű után 5 dénárt és a kis disznó után 2 ½ dénárt.

11) Van azon kívül egy földje a községnek, amelybe évenként 5 pozsonyi mérő zabot vethetnek, amely a vetőmag leszámításával kb. 17 pozsonyi mérőt hoz. Van réjtük, amelynek a hozadéka négy szekér széna.

Kóspallag birtok

Az alattvalók név szerint feltüntetve; az összeírtak száma 42, a jobbágytelkeké 25.

1) Bár földjeik az erdők közt terülnek el, könnyen trágyázhatók és a termékeny földek közé számíthatók.

2) Vannak házakhoz csatolt kertjeik, amelyeket itt-ott be is szoktak vetni kerti veteményekkel.

3) Vannak erdeik közösen a nagymarosiakkal, a kismarosiakkal és zebegényiekkal, részben tölgy- részben bükkfával benőve, amelyekből a helységnek semmi más haszna nincs, mint hogy lakói a lehullott és száraz fát tüzelőnek szabadon szedhetik, de az építkezéshez nyersfát is ingyen kaphatnak. Ők vágják, fűrészelik az uraság részére szükséges ölfát, és szállítják a Duna-partra. A fűrészelésért és a vágásért ölenként 30 dénárt kapnak, a szállításért pedig ölenként 45 dénárt.

4) Ugyanazokban az erdőkben van makkoltatási joguk is; a nagy disznók után 10–10 dénárt fizetnek, a középszerűek után 5–5 dénárt, és a kis disznók után 2 ½ dénárt.

5) Vannak szőleik 214 kapásra, amelyekben középminőségű bor terem, még pedig minden kapás után 2–2 urnát számítva, az összhozadék 428 urna, mely után az uraságnak nyolcadot fizetnek.

6) Van évenként egy negyedévre szóló borkimérő joguk: Szent Mihály ünnepétől december végéig, oly módon, hogy míg ott a közösség borát kimérik, addig az urasági bor kimérése szünetel, és csak a ser és a pálinka kimérése van engedélyezve; több-kevesebb 25 urnát mérnek ki 21 Ft és 25 dénár értékben.

7) Van kenderföldjük, amely után az uraságnak nem fizetnek semmit.

8) Az uradalom részére végzik mind az ígás, mind a kézi munkát. Kötelesek az uraság részére a Duna-partra egyenként 6 ölnyi fát szállítani, még pedig ingyen.

9) Az egész telkes jobbágy fizet az uraságnak 6 Ft-ot, a féltelkes 3 Ft-ot, a házzal rendelkező zsellér 1 Ft 50 dénárt, a házzal nem rendelkező 50 dénárt.

10) Illeték címén fizet a közösség a megyének 220 Ft és 10 dénárt, ugyanakkor az urasági kasszába 43 Ft és 40 dénárt, összesen 263 Ft és 50 dénárt.

11) Van egy másik földjük 4 pozsonyi mérő befogadására, amely évenként a vetőmag leszámításával 16 mérőt hoz.

Dohánytermesztés a Börzsöny lankáin

Ma már kevesen tudják azt, hogy 150-200 évvel ezelőtt a magyarországi dohányfajtákról szólva olyan megkülönböztetett tisztelettel beszéltek a kóspallagi dohányról, mint ma a havannai szivarról. A legnagyobb magyar regényíró, Jókai Mór is megemlékezett róla Rab Ráby című regényében. Csaknem egy évszázadon keresztül a dohány tette híressé Kóspallagot, és nyújtott szorgalmas lakóinak biztos megélhetést.

A dohány termesztése Kóspallagon – szinte a község telepítésével egyidejűleg – a XVIII. század közepén „központi intézkedésre”, a földesúri jogokat gyakorló visegrádi koronauradalom kezdeményezésére indult meg. 1755-ben a telepítő koronauradalom főigazgatója osztotta szét a betelepített jobbágyság között a dohánymagokat, a híres virginiai dohányültetvényekről származó *rózsadohány* magvait.

A dohánytermesztésre egy külön határrészt jelöltek ki, ez a terület nem tartozott az úgynevezett vetéskényszerbe. A termés betakarítása után nem maradt parlagon, hanem minden évben ide vetették el a dohánymagokat. A telepítéskor dohányföldeknek a Káposztások dűlőt jelölték ki, mely határrész a falutól déli irányban, a Kis-Hanta-patak és az erdő között terült el, és feltörése előtt rét volt. Ezen a mindössze háromhektáros területen termesztették aztán hosszú évtizedeken keresztül – nemzedékről nemzedékre továbbadva a művelés és kezelés gyakorlatát – a kóspallagiak a híres dohányt. Erről *A híres kóspallagi dohányról* Erdész Mihály a Börzsönyvidék 2. számában, 1994-ben közölt néprajzi tanulmányt.³⁷ A termés betakarítását követő szárítás, válogatás, csomózás után a faluban megjelenő kereskedőknek értékesítették a dohányt.

Az 1880-as évek közepére azonban a helyben termesztett dohány minősége fokozatosan romlott. A legsúlyosabb csapást a dohánytermelőkre mégis az 1850. évi császári pátens mérte. A rendelet szerint 1851-től a dohány termesztése, árusítása a kincstár jogai közé tartozik, csak a kincstár engedélyével lehet dohány termesztetni, csak annak lehet eladni az általa megszabott áron. Pár év alatt a híres kóspallagi dohány, más országos híres helyek dohányával együtt kipusztult.

Az első világháború után négy kóspallagi gazda: Drobinoha Imre, Kohn Jenő, Neumann Oszkár és Czapák József megpróbálta feltámasztani Kóspallagon a dohánytermesztést. Kísérletük azonban kudarcba fulladt. A falu dohánytermesztésének emlékét a *Dohányos* dűlőnév azonban megőrizte.³⁸

³⁷ BÖRZSÖNYVIDÉK 2.1994. 77-81. o.

³⁸ KOCZÓ, 2009. (b) 19. o.

A rozsnyói püspökség káptalanjának birtoka

A rozsnyói püspökség káptalanjának Hont megyei javait – az egykori sági prépostság birtokát – 1776. december 14-én Marczell Ignác kamarai számvevő írta össze.

A birtokhoz tartozik: Ipolyság mezőváros, Parassa puszta, Tesmag, Olvár puszta, Alsó Palojta.³⁹

Ipolyságon felvéve a káptalan kastélya; egy másik épülete lóistállóval és pincével, kádárműhellyel, romos csürrel; szalmatető majorsági épülete, serháza egy hozzá tartozó lakással; uradalmi vendégfogadója pincével és más uradalmi háza, mézárszéke a mézáros házával.

A birtokon 44 jobbágy, 16 zsellér, 36 föld nélküli házas zsellér él. Egykerekű malom, fa molnárházzal. A majorsági szántót háromnyomásban használják, búza, rozs és zab vetését említik. A birtokon élők ökröket, teheneket, juhokat, disznókat és méheket tartanak. A serházban évente hat főzés, alkalmanként 17 urnával. Kimutatják a malom és a vendégfogadó bevételeit, valamint megemlítik a vámot. A jobbágyok földbérrel, robottal, ajándékkal és borból, gabonából kilenceddel tartoznak. Dohányt és kendert is termelnek. A földesúr az erdő után makkbért, a sütőház és a mézárszék után bérleti díjat szed.

Parassán erdészház és uradalmi kocsmá található. Rét, gyümölcsös és méhészet említése, dohánytermesztéssel is foglalkoznak. Az itt lakó zsellérek a földekért bérleti díjat fizetnek.

Tesmagon 45 jobbágy és 25 zsellér él a káptalan birtokán. Bevételek: a kocsmából, a két malomból – az Ipolyon lévő romos, Olváron fából épült – továbbá a mézárszékéből. Mákot is termelnek.

Olváron is üzemel a kocsmá. A majorsági szántóba búzát és zabot vetnek. A zsellérek dohányt termelnek.

A primási uradalom urbáriumá

Az esztergomi érsekség javairól felvett 1799/1800 évi, úrbéri szolgáltatásokat tartalmazó összeírás, melyet a kamara készített gróf Batthyány József primás érsek 1799. október 23-án történt halála után.⁴⁰

Esztergomi érsekség uradalmihoz tartozó településeink:

Az **esztergomi uradalom** tartozéka 8 Hont megyei település, köztük: Szalka, Bajta, Leléd, Börzsöny, Kemence és Bernece.

Általános jellemzés az esztergomi uradalomról:

- az egész uradalomban majorsági gazdálkodás folyik;
- az erdők nem nagy egységekben, hanem szétszórta, több helyen található;

³⁹ [Urbaria et Conscriptioes/REGISTRATA/UC 178/UC 178: 3](#)

⁴⁰ [Urbaria et Conscriptioes/REGISTRATA/UC 224/UC 224: 25 \(a\)](#)

- uradalmi szőlőbirtok csak Szent György Mező határában lévő úgynevezett Szamárhegyen található, de sok kilencedet és tizedet adó szőlő akad az alattvalók kezén;

- kaszálója ennek az uradalomnak kevés, de a többi uradalmakból ezt a hiányt pótolni lehet;

- az összeírás felsorolja azokat a helységeket, amelyek tizedet nem az érsekségnek, hanem más egyházi intézménynek, pl. az esztergomi káptalannak adnak;

- az uradalom értékesíthető terményei: kétszeres, rozs, zab, széna, sarjú, fehér és vörös bor, tűzifa;

- megadják a felsorolt termények átlagárát;

- értékesítési lehetőségek Esztergom és Báth városok piacán;

- a Duna távolabbi szállítási lehetőségeket is kínál;

- a Duna kiöntései sok kárt okoznak az uradalomnak.

Szalka:

az itteni tizedszedő hely felszerelésének leltára, főleg bortized begyűjtésére szolgáló eszközök és edények felsorolása.

Bajtha:

a lakosság összeírásának végén külön jegyzékben szerepelnek azok, akiknek szántóföldjeik vannak a bajtai határban.

Leléd:

az itteni vámhid díjai, pl. gyalogember üresen 1, gyalogember teherrel 2, lovasember teherrel 2½ dénárt fizet; igásállatokért 2–2, sertés, juh, bárány után 1–1, üres szekér után 5, terhelt szekér után 10 dénár a vám a vármegye előírásai szerint.

Börzsöny mezőváros:

A templomok leírása: az új és a régi plébániatemplomon kívül a/z elhunyt érsek által építtetett/ harmadik.

Az uradalmi épületek felsorolása; a lakosság külön jövedelme szőlőművelésből és boreladásból; a robotok és hosszúfuvarok ügyében helyi megállapodásuk van; len és kender után nem adnak itt helyben kilencedet;

a készpénz cenzust is helyi megállapodás szerinti összegben fizetik.

1800. március 5-i dátummal pótlás az 1771-es Urbáriumhoz: kimutatás az uradalmi borárusítás 1798. évi áráiról és jövedelmeiről; évi készpénz census a kávémérésért, a kávémérés belső berendezése a bérlő tulajdona.

Az összeíró más hátrányos tulajdonságot nem tud felsorolni, erről a birtokról, mint azt, hogy a jobbágytelkes szántókhoz kaszálók nem tartoznak, ezt a hiányt erdei irtásokkal pótolja a lakosság.

Végül az itteni uradalmi alkalmazottak járandóságai és évi kiadások az uradalmi épületek karbantartására.

Kemencze urbáriális tabella „melly a béhozott Urbarium előtt való”, 1771-ből
Az örökös jobbágyok névsora

- jobbágytelkek mértéke; külső és belső tartozékok;
- iga és gyalogrobotok (12, 24 nap);
- kilencedek minden terményből, lenből is;
- „adások”: készpénz árenda (minden egészhelyestől 2–2 ft);
- tűzre való fa (minden egészhelyestől 72 öl);

A házas zsellérek névsora, szolgáltatásaik

- 2–2 nap gyalogrobot és 22 2/3 öl tűzifa;

Hely nélkül való zsellérek névsora

- egyetlen szolgáltatásuk 1 ½ nap gyalogrobot;

az úrbéri rendezés bevezetésével kapcsolatos vármegyei vizsgálatra az uradalom és a lakosság részéről adott válaszok.

A helység 1771. május 29-én kelt Urbáriumának magyar nyelvű, egyszerű másolata:

- egy egész jobbágytelek belső tartozéka, házhely, szérüs és veteményes kert 2 pozsonyi mérőnyi;

- külső tartozéka 19 hold szántó „*minden egy holdban két Pozsonyi Mérőt számlálván*”;

- a jobbágyok már meglévő irtásföldjeit az uraság a telki földekhez nem számlálhatja, csak a vármegye által megszabott kártérítési összeg ellenében veheti vissza;

- a helység legelőjére „*a földes uraságnak vonyó, de nem gulabéli marhája is szabadon legelhessen*”;

- makkoltatásért a helybeliek minden sertés után „*hat kraiczárral kevesebbet fizessenek a vidékieknél*”, a prédiomok határában lévő erdőkben a makkoltatás megegyezés szerinti bérért történik;

- ha saját erdeje van valamelyik helységnek, azt teljes joggal használhatja és semmi „adózással” nem tartozik utána, de ilyen esetben az urasági erdő használatához nincs joga;

- minden terményből, kivéve a kerti veteményeket, továbbá méhek és bárányok után kilenced, illetve kilenc alatt készpénz megváltás;

- amelyik föld terméséből egy évben már adott a jobbágy kilencedet, ugyanabban az évben a másodterményből nem kell dézsmát adnia, hasonlóképpen dézsmamentesek azok a földek, amelyeket a jobbágy a kerti földek pótlására kapott;

- a tizedekről (hivatkozva az „1481. esztendő első articulására”) nincs rendelkezés;

- a borból a kilenced és a hegyvám „*nem mással, hanem az ország törvényének értelme szerint Pozsonyi Mértékkel vagyis Akóval (ki is 32 pintből álló) szedtetessék*”;

- az Urbárium többi részében is az általános rendelkezések szerint ismerteti a jobbágyok szabad árukereskedését, a földesúr elővételi jogát, a meghalt jobbágyok utáni hagyatékok rendezését, a büntetéseket;

- az Urbarium végén felsorolják a helyi eltéréseket: helyi kaszálók ügyében nincs külön rendelkezés, mert csak irtásrétjeik vannak.

Bernecze:

- e helység összeírásában van beékelve egy részletes német nyelvű jelentés az esztergomi uradalomhoz tartozó erdőkről;

- ez a leírás sok helyi elnevezést őriz erdőterületekről;

- a leírás végén rövid latin nyelvű leltár az uradalmi erdőkitermelés számszámkészletéről – 65 fűrész és 113 fűrészreszelő.

Az esztergomi uradalom összeírását az utolsó oldalon a közös kamarai és vármegyei bizottság tagjainak pecsétjeivel és aláírásaival hitelesítették. További települések, melyekről az összeírás adatokat közöl: Ganád, Ipolypásztó, Baráti, Tésa (a leírásban Pésa, Hont m.), és Peröcsény.

Az érsekség drégelyi uradalmának tartozékai Hontban: Drégely, Palánk, Hídvég, Hont, Szete.⁴¹

Drégelyi uradalom általános jellemzése:

Az uradalomhoz tartozó települések lélekszáma az összeírás idején

Vadkerth	2186
Dejtar	932
Patak	928
Hugyag	636
Nagy Zelló	764
Fülek Püspöki	655
Drégel	950
Palánk	550
Hídvégh	936
Honth	700
Szette	160
Felső Sipek	160
Összesen	9841

- az uradalom több birtokán majorsági gazdálkodás folyik;
- a gazdálkodás készpénz jövedelme az egyes birtokokon;
- az urasági rétek szénahozama és ennek készpénz értéke;
- kimutatás az uradalom területén fekvő erdőbirtokokról és azok évi jövedelméről;

- uradalmi jövedelem a mézárszékek és kocsmák után,
- részletes kimutatások az uradalom egyes birtokain begyűjtött terménytizedek és kilencedek készpénz értékéről,
- kimutatás az uradalom halászati jövedelméről;
- kimutatás az uradalom területén működő malmok hasznáról;

⁴¹ [Urbaria et Conscriptioes/REGISTRATA/UC 224/UC 224 : 25 \(f\)](#)

- ártáblázat az uradalom területén előforduló termékek piaci áráról. A szokásos gabonaneműeken kívül szerepelnek a listán: tönköly, köles, ocsú, kukorica, lencse, mák (egy mérő ára 5 ft 30 kr); krumpli, burgonya, csicsóka; kender, káposzta (100 fejenként), tök (100 fejenként), dohány, széna, sarjú (öl mértékben), lednek (öl mértékben), fehér és vörös bor.

- tűzifa értékesítési lehetőségek: a bányavárosokban és Balassagyarmaton.

Drégell:

- fekvése, határai, szomszédai; egyházi szervezete, leányegyházai;
- a lakosság: 51 jobbágy, 85 zsellér saját házában, 7 zsellér más házában, 10 idegen birtokos, 12 nemes, 8 külső – az összlakosság fiúgyermekének száma 226.

- telkek száma, mértéke, tartozékai, állatállomány.

Az 1771-es urbárium latin szövege egyszerű másolatban

- a kilencedszolgáltatás természetben szokásban volt, tehát a jövőben is megmarad (a többi primási birtokon nem mindenütt volt szokásban az úrbéri rendezés előtt);

- a telkek rendezéséhez szükséges lenne a birtok mérnöki felmérése;

- az egyházi tizedeket készpénzzel váltják meg;

- a robotszolgáltatás korábbi módján és rendjén, az új urbárium nem változtat, a régi szokás szerint a félhelyesek vagy évi 24 nap ígásrobotot, vagy helyette évi 48 nap gyalogrobotot adtak, a saját házukban lakó zsellérek évi gyalogrobotja 8 nap, a más házában lakóé 3 nap;

- A drégeli birtokon lakó praedialis (egyházi) nemes Csokás-család egy jobbágytelekre vonatkozó kiváltságlevele 1715-ből: „... *Mivel pedig Csokás Istvány nevü mostani Dregelli Ispányunk azon falunak meg szállásában szorgalmatoskodik megszálltván azon falunkat Jobbágyokkal, Eő néki firul fira való szabadságot adunk azon Dregelli nevü falunkba, hogy semmi némü szolgálattal, jobbágysággal, se dézsmával ne tartozék azon Egy ház után való földektül szőlőktül, mellyet fog birni ...*”

- Ennek a szabadságlevélnek újabb megerősítése 1726-ból a hozzáfűzött „Punctumok” száma 9, „*Mellyekhez magokat tartoznak alkalmaztatni Drégelen lakozó és már tiz házban elszaporodott Csókások ...*”

- II. pontból: „... *az Ersekség földgyin eddig birt jországbul valamint akár mitsoda szin alatt eladni vagy venni az Uraság hire s engedelme nélkül ne merjenek, sőt több házat is ezen tiznél építeni szabad nem lészen*” .

- V. pontból: csak a közös falusi legelőt használhatják állataik számára.

- VI. pontból: minden később szerzett föld után úgy adják a dézsmát, mint a többi lakosok „*kivéven az régi adatot házhely után levőkől, melyek mint eddig, úgy szabadon ezután is maradnak*”; a bor- és gabonadézsmák készpénz megváltására az uradalmi tisztekkal kell megegyezniük.

○ VII. pontból: robotoktól mentesek, de nemes emberekhez illő szolgálatokat igényelhet tőlük az uradalom.

○ VIII. pontból: „*Minden Marhátul esztendősön felül ... egy-egy Máriást az Uraságnak Cassájában fognak az pascumért fizetni*”.

○ Az 1786-os egyszerű másolaton a Csókás család részéről tíz aláírás szerepel: az első négy név után álló és az írástudatlanságot jelző + az utolsó hat (fiatalabb) családtag neve után már hiányzik.

- terméshányadok: a búza, rozs négyszeres, a zab ötszörös termést ad;
- a lakosok szőlőműveléssel és dohánytermesztéssel is foglalkoznak, terményeiket a selmeci és a váci vásárokon értékesítik;

- adót 51 jobbágy és 85 zsellérház után fizetnek;

- 20¼ telek van a lakosok birtokában;

- az úrbéri rendezés is meghagyja a természetbeni szolgáltatások készpénz megváltását és a robotok már ismertetett régi rendjét;

- kimutatás a természetben adott terménykilencedről 1790 és 1798 közötti években: búza, kétszeres, rozs, árpa, zab; kukorica, kendermag, lencse, mák; burgonya, csicsóka, kender, káposzta, tök, dohány;

- a felsorolt termények paici árai (azonos az általános bevezetőben közölt ártáblázattal);

- bárány- és méhkilencedek készpénz értéke;

- kimutatás az 1790 és 1798 közötti évek borkilencedjeiről, vörös bor ritkábban szerepel;

- az esztergomi káptalannak járó egyházi tizedeket a lakosok évi 21 ft készpénzzel megváltják;

- az uradalom erdőbirtokainak német nyelvű leírása, kitermelés, tiszta haszon;

- kimutatások az uradalom allódiális szántó földjeinek terményeiről 1790 és 1798 közötti években: búza, rozs, árpa és zab;

- az uradalmi tégláégető termelése 1790 és 1798 között;

- az uradalmi kocsmák és mészárszékek jövedelme.

Hidvégh:

A lakosok névjegyzéke; az uradalom haszna makkoltatásból az 1790 és 1798 közötti években; az uradalmi kaszálók széna és sarjúhozama.

Honth:

A lakosok névjegyzéke.

Az Összeírás végén leltár a drégelyi magtár, pince, számtartóház, pálinkafőző és serfőző felszereléséről; elszámolások az uradalom terheiről és kiadásairól; az alkalmazottak készpénz és természetbeni járandóságairól;

végül kimutatás az egész drégelyi uradalom bevételeiről és tiszta hasznáról.

SZŰK BALÁZS

Langy tankok, lépcsős szavak

Álmok mélyében langy tankok,
Sóvár városfényben bankok
Fosztják a múltat s a jelent,
De ki termi meg az igent:
Tavaszi tagadást s imát,
Lépcsős szókat, botló hibát,
A megbocsátás melegét,
Ravaszágunk minden hevét?

GYÓGYÍTÓ MEMENTÓ

Most szállok alá bevégezetlenül,
Most mikor mindent tudok:
Minden mosolyban a gyilkost,
Minden biztatásban a cinkost.
Most mikor Apollón fénye
Ringat, majd nyilával megveret,
Most szállok alá bevégezetlenül,
Hogy árnyékom feligya az idő—
Fekete boltozat süllyed rám.
Forró homok szaga még—
Ha tantaluszi vízbe is érek—
Sebzett lábamon ég,
S hogy lépek, senki se kísér,
Se isteni tolvaj, se hitvesi ék.
Virágos lantom okos pribék
Törte el, ki
A rohadó gyümölcsöt is dicséri.
De lakatlan szívemben halvány
Dal cirpel, míg ellep
Az örök homály,
Mít a gondos Moirák szóttek
A gonosz lépcsők alján.
Rám hull az éjszak hava,
Nem kísér Gyógyítóm szava
Itt, a tisztuló elmúlásban.

**A keresztelőkút szobra a drégelypalánki római katolikus templomban
(Végh József felvétele)**

SZÁVAI ATTILA

Fekszel

Fekszel hajnalban az ágyban, azon gondolkozol, hogy most indulj, vagy öt perc múlva, mintha nem lenne mindegy. Előbb-utóbb úgyis menni kell.

***

Általában akkor ébredsz, mielőtt egy madár felkelti a többit, az egészet, ha pontos akarsz lenni. Egyik elkezdi, a többi meg nyomatja utána. Mindig éppen időben. Apró változtatásokkal ismétlődő énekével, mintha magát a világot ébresztené. Van csiripelésében valami egy régi keletű kántálásból. Mintha egy titokzatos és ősi vallási szöveget ismételné.

Közben gyakran gondolsz arra, hogy azt hisszük, kezünkben tartjuk a dolgainkat, miközben valójában minket tart kézben valami sokkal jelentősebb, igazít minket, ahogy kell, kiscicákat kifelé a meleg alomból. Menjetek szépen.

***

Hajnal háromkor a legjobb kimenni kisdologra, mert akkor úgy kapsz válaszokat, hogy előtte nem tettél fel kérdéseket azokhoz. Tiszta gondolatok ébrednek benned. És persze azt is gondold, hogy majd reggelre nem felejtet el. Legtöbbször elfelejtet. Ellepi őket a szokásos napi ricsaj.

***

Ezért is szereted a hajnalt.

Tejsűrű csend, amit vernyákoló macskák és kóbor török kamionok zavarnak meg, illetve teszik azzá, ami. Mert nem ismerjük a csendet, ha nem tapasztaljuk a zajt. Jó a viszonyítás. Tehát örülni is lehet a forgalom és a macskagének zajának. A kettő közti pár perces szünetekbe visszahömpölyög a hűvös, párás hajnali csend. Mint mikor a folyópart homokjába talpéllel húzol egy árkot, amit aztán szépen elfoglal a folyó következő hulláma.

És ebbe a gyapjas csendbe beleképzeled a többit, az alvó szomszédokat, az elcsendesült tévék magányát, a frissen nyírt fű nyers illatát, amit a résnyre leengedett redőny résein át behúz a szoba. Az utcalámpák fényét ostromló rovarflottákat, szorosan összebújt kukacsapatokat az utca mentén, egy repülőgép villogását az ég feketéjében, a csillagok bölcs csendjét.

Valahol felkapcsolnak egy kislámpát, talán egy másik hajnali kisdolgozó, saját válaszokkal, amikre saját kérdéseket keres. Valahol egy rádióban híreket mondanak.

***

2012.06.24.

09:31.

Ideális júniusi vasárnap reggel, ideális vasárnapi Duna, ideális vasárnapi uszályüvöltések. Egyik ilyen folyami igásló, nehéz rakományával lassan mászik felfelé, Szlovákia irányába. Ahogy közelít, elolvasható oldalán az uszály neve: Destiny I., azaz: Végzet I.

Vajon mi mozdulhat meg a névadóban, mikor ezt adja névül szeretett uszályának, hogy Végzet? Ha megkérdeznék tőlem bizonyos helyen, hogy milyen emberkéz alkotta szerkezetnek adnám a végzet nevet,

valahol a sor végén lenne egy ilyen úszó monstrum. Ilyet, hogy végzet, inkább a NASA szakemberei hajlamosak adni a világűrbe készülõ gépeiknek. Mégiscsak találóbb ez, valljuk be. Miközben a Végzet lassan beveszi a Duna-kanyart, arra gondolok, milyen lenne a SORS felirat egy parkettacsiszoló-gép szép új dobozán. Mindeközben a Destiny fedélzetén lusta vasárnapi mozdulatokkal autót mos a végzet egyik embere. Jelenlétével csendesen közli magát, semmi feltűnés, semmi rózsaszín fürdőruha, semmi reklám a kertévében, csak van, olyannak, amilyen, és ez éppen elég, nincs hab a tortán. Elég furcsán fest egy személyautó az uszály gépházának tetején, de ne lepődjünk meg semmin.

***

Minden reklám gyanús.

***

Az egyik lépcsőn ülök, a magas dunai vízállásnak köszönhetően az alsó lépcsőfokok a vízben vannak, én meg két lábfejjel a jó Dunában. A zöldes víz szelíden nyúl nevezett testrészemhez, majdnem eszembe jut valami normális, mikor a folyón lefelé vágató rendőrségi motorcsónak keltette rendőrségi hullámok felkergetnek két lépcsőfokot. Ha nem teszem, térdig vizes lennék. Hiába, rendnek kell lenni.

***

Van valami különös a folyóban. Olykor minden különösebb ok nélkül örült hullámszásba kezd, pedig se szél, se hajó, se satöbbi. Vagy talán a tíz órai misére hívó harangszó, ami felélénkíti.

***

Fiatal apuka kisfiával a duna-parti sétányon. A kissrác beszélni még nem tudván, folyamatosan gügyög. Valószínűleg megihlette a folyópart, a vasárnap délelőtt, a puha júniusi szél, a nagy és kedves folyó, meg úgy eleve az élet és az univerzum. Édesapja egyfolytában beszél hozzá, mit szeretnél, na ne hülyéskedj, komolyan, tényleg, kérdezi a kisfiút, némi iróniával, kissé cinikusan. Elsőre jópofának tűnik, de aztán lehet, hogy csak nehezen tud mit kezdeni a maga nyelvén fecsegő kismemberrel. Talán nem is az apja. Viszont nem zárhatjuk ki a lehetőségét annak, hogy a kissrác az élet titkával kapcsolatban tett olyan kinyilatkoztatást a maga nyelvén, amire vallásokat alapoznának, vagy csak úgy megváltoztatná az emberiséget. Szeretem a gyerekgyügyögést, olyan, mint valami ősnyelv. Talán az is, ők még talán valami egységes ősnyelven szólnak a világhoz. Ha felnő, talán emlékszik majd ezekre a gondolatokra, amiket az imént megfogalmazott. Ha nem, majd elmegy politikusnak, vagy írónak, azok is szoktak gügyögni és azt sem mindig érteni.

***

A bicikliút mentén jó darabig egy hangulatos üdülőövezet húzódik. Az egyik épület előtt bográcsban rotyog az ebéd, ami nem meglepő. Nem meglepő, mivel adott minden, jó idő, bizonyára jó étvágy is, minden passzol egy jelentős pörköltökhöz, vagy akármire. Egy szolid vasárnapi tejbegríz, bográcsban, mondjuk. De ami ennél is érdekesebb, jópofább, hogy az ebéd alá való tüzelőanyag öreg, leselejtezett bútorokból származik. A készülő ebéd mellett családi idill: anyuka a kempingasztalnál olvas, az asztalon kisfröccshöz való kellékek, valamint a gyarapodó eszécájg, amit a lánygyermek hord ki az épületből, tökéletesen kifejezéstelen arccal. Tőlük néhány lépésnyire a család feje, ez a testes, fehérpocakos, félmeztelen törzsfőnök, ki kutyája érdeklődésével kísérve, sebészi precizitással darabolja a régi bútorokat. Amik aztán szép sorjában a bogrács alá kerülnek. Két ruhásszekrény vár még feldolgozásra (egyikben három vállfa lifeg) és további két heverő. De mégis, mégis, az egész jelenet annyira emberi. Annyira magyar. Ott mosolyog a helyzetben

sok ezer évnyi leleményesség, az élni akarás. Minden sznob és trendi szokás, mindenféle gasztrókultúr sodrás és divatos szabadtéri ételkészítési áramlat laza magyar vasárnapi szembekövése.

***

A váci belváros napsütötte utcáján fiatal férfi bandukol előttem, jobb vádliján a magyar himnusz első versszaka látható feltetoválva. Talán focista, vagy kamionsofőr, akinek jobb lábán minden gázadásnál megfeszül a verssor: „Isten, áldd meg a magyart”. Az ilyesmit nem a szív belső falára kellene inkább tetoválni, festeni, faragni, belezenélni, odasimogatni?

***

És, ha már belezenélés, melyik zenekar az, amelyik ügyesen kerülgeti az útjába álló zenei bójákat? Ők a szlalomzenekar.

**A keresztelőkút szobra a herencsényi római katolikus templomban
(Végh József felvétele)**

VÉGH TAMÁS

Pillanatnyilag

Még verssé szelídítem az indulatot,
Lírává e prózai gyalázatot.
Gondjaim bár setétek, rest mégsem vagyok,
Éberem várom a közlgő pillanatot.

Remény

Előbb-utóbb talán enged a kötél is,
S ha visszaütnek kivérzett éveink,
Majd kinyitja lehunyt két szemét
E ház-haza.

**A keresztelőkút a honti római katolikus templomban
(Végh József felvétele)**

CSÁKY KÁROLY

Kimaradt versek

Mese helyett

Riogattak egykor
manók és vasorrú bá-
bá-
k.

Híttem-e bennük,
nem tudom má-
r.

Most szenvedek egyre
nagy fejű lényektől,
felfújt hólyagoktól,
bűnt termő sen-
kik
sunyi mosolyától.

Ördögöt úzni belő-
lük,
jaj,
hogyan lehetne,
hisz kötöttek szövetséget
álarcos szolgálakkal.

Istenem.
Mondd,
mire jó e kétszínűség
hajlékod tájékán.

Körforgás

már
későre
jár
és
semmi
tetszelgés
csupán a
csönd királya
éj
nem alhatik

fején
csillagkorona
holdszeme
nyitva

ne félj
nem kísért
csak terít
fehér palástot
a tájra

aztán
fény jön
nagyobb
és ellop
mindent a reggel
titkokat tipor
rabol romantikát
a holnap
s mint tehetetlen kofa
árulja újra
a rejtkehelyeket

1985

Jelentés

Már minden megméré-
tett:
kedv, szándék, mosoly;
pirulás, taps
és
egyet-
értés.

Oly kor
ez,
mikor
fogytán az anyag,
de vagyon
keletje a
papírnak.

Mi most betartjuk
a nyelv szabályait:
lejegyzünk
és feljelentünk
mindent,
de semmit

ki nem
nyilatkoztatunk.

Ki ellen-
szegül,
ellen-
ségünk.

Emel-
kedünk
szemle-
sütve.

Későre jár:
a vita elnapoltatik,
hadd vesszen el
az észre-
vétel.

1987

KŐ-SZABÓ IMRE

Egy kis buli

Este a Kisrablóba ment. A társaság együtt ült a szokott helyen, csak Anikó, a platinaszőke lány hiányzott. Monda Csaba, ez a kigyúrt testű, huszonnégy éves szőke srác mindjárt észrevette.

- Szevasztok gyerekek! – köszöntötte a társaságot. – Szevasz! Már azt hittük elvesztél! – mondta fennhangon Gács Jenő. – Nem! Rossz pénz nem vész el! – nyugtatta a jelenlévőket Monda. – Mi újság? Mesélj valamit! – kérte Széher Jenő, ez az alacsony, szőke fiú. – Mire vagytok kíváncsiak? – tárta szét a karját Monda. – Mindenre öregem! – mondta Gács, és ábrázatán szétfutott a nevetés.

- Anikó keresett az este! – jegyezte meg Vali, és fekete, hosszú haját megigazította. Arca szomorú volt. – Sokáig várt? – kérdezte Monda kíváncsian. – Betoltad neki? – vágta közbe Széher és a toló mozdulatot jobb karjával mutatta is.

Mondát elfutotta a méreg. Ültő helyében egy csekély mozdulatot tett, mint aki fel akar állni. Gács Jenő észrevette és megfogta a karját, ezzel gátat vetve az akciónak. – Ne törődj vele, ilyen ez mindig! – nyugtatta Mondát.

- Nem kell azért olyan pofát vágni! – mondta Széher, és színlelt védekezésésként felhajtotta sörét. További magyarázatként még hozzá tette: - Neked sikerült hazavágni a csajt, nekem meg nem. Jól bevágódtál nála és kész!

Monda alig tudta türtőztetni indulatát. Felállt és szembe fordult Széher Jenővel. Érezte, ha megüti, elszáll ezzel a nagy pofájával. Vali megfogta megfeszülő karját. Ránézett a lányra, aki intett a szemével, hagyja hadd beszéljen. Vali kézfogása egy pillanatra megfékezte, de tett egy lépést. Ekkor megszólalt a zene, nagy erővel.

- Indulás táncolni! – adta ki a parancsot Gács Jenő, aki kissé kövérkés alakjával és beszédhangjának kellemes tónusával nyugtatólag hatott a pillanatnyi helyzetre. Széher Jenő felállt az asztaltól, de nem tudta egyensúlyát megtartani. Neki támaszkodott az asztalnak. Réveteg tekintettel körülnézett és annyit mondott:

- Na úgy látszik, sokat ittam! Megyek a vécére! Bizonytalan léptekkel elindult. Monda tekintete követte az ajtóig. Ekkor Vali megszólalt: - Történt köztetek valami? – Miért? – Tegnap az Anikó olyan szomorú volt – mondta a lány, és aggódva szegezte tekintetét Monda Csabára. – Sohasem fordult ez vele elő, összevesztetek? – Nem! – Mindenkiel szövegelt rólad, de senkit nem érdekelt. Tegnap még sírt is!

Mondát meglepte Vali szövege. Szótlan maradt, elgondolkodott. - Miért? Csak nem lett szerelmes. Nem tudom, én nem akartam. Nem akartam semmi rosszat neki!

- Beszélj majd vele! Holnap biztosan lejön! – javasolta Vali. – Jó! – nyugtázta Monda, és nyugtalanság kerítette hatalmába. Valira nézett, látta szomorú arcát, ez szokatlan volt számára. Meg is kérdezte a lánytól: - Mi van veled? Nem szoktál te ilyen lenni? Vali késve válaszolt: - Szakítottunk Tibivel, négy év után! – fájdalom látszott az arcán.

A többiek visszaültek az asztalhoz, a zene elhallgatott. Gács később egy fiúval érkezett.

- Szia srácok! – köszönt az új fiú. – Szevasz Dezsó! – üdvözölték a többiek. – Akartok egy kis heccet? – kérdezte vidám tekintettel. – Egy kis bulit!

- Ilyet kérdezni? – mondta Gács. – Miről van szó?

- Házibuli van Lilikéné! Gyerünk el! – lelkesedett a hírhez. – Igaz, nem hívtak meg bennünket, de remélem nem is dobnak ki! – próbálta magyarázni, amint a kissé döbbszent arcokat látta maga körül.

- Hullajó! – kiáltott fel Vali kesernyés, tőle szokatlan módon, hiszen mindenki kiegyensúlyozott lánynak ismerte.

- Haláli! – csapta össze tenyerét Gács Jenő és hirtelen felállt, indulásra készen.

- Gyerünk! – egyezett bele kissé közömbösen Monda, és még mindig Anikó járt a fejében.

- Nincs kedvem! – makacsolta meg magát Zsóka, ez a barna hajú húszéves lány, aki farmerjében és fehér blúzában egészen szemrevaló volt.

- Mi ütött beléd? – kérdezte Gács és egy kicsit indulatos lett.

- Nem szeretem azt a kis hülye Lilit! – jelentette ki Zsóka határozottan.

- Miért? – kérdezte Monda és értetlenül állt a lánnyal szembe.

- Mindent utánoz! Kis majom! Csak az a jó, amit én teszek. Olyan ruhába jár, amilyenbe én. Ananász levét iszik, pedig utálja. Egyszer mondtam, hogy az milyen finom. Határozatlan ki nem állom! – dühöngött Zsóka hosszadalmasan.

- Nem számít, ne legyél már ünneprontó! – próbálta csitítani Monda.

- Valamilyiktök vegye kezelésbe! – szólt közbe Gács és már indult is az utcára.

- Ő a házigazda, úgy sincs ideje velünk foglalkozni – tette hozzá Csaba.

- Úgy van, gyerünk! – kiáltott fel visszatekintve Gács.

Elindultak. Vali Ford kocsija kint parkírozott az utcán, tehát nem volt kétséges, mivel mennek. A lány beindította a motort. A többiek beszálltak. Monda a hátsó ülésre került.

- Vigyázat, indulás! – kiáltott Gács és átfogta Zsóka vállát. A motor felbúgott és szépen elindult a kocsi. Lassan hajtott Vali, finoman kapcsolt. Értett a motorhoz. – Érzéke van hozzá! – mondták mindig a többiek, ő volt lány létére az autós. Az útvonal Duna part, majd a Moszkva tér, aztán Budakeszi volt az útirány. Húszpernyi autózás után Vali egy nagy villa előtt állt meg. Hangos kiabálással ugráltak ki a többiek a kocsiból. Vali kétszer, hosszan dudált, majd leállította a motort. A hangzavarra egy udvari villanylámpa gyulladt ki. Egy lány alakja jelent meg az ajtóban.

- Üdv a ház asszonyának! Kiáltotta messziről Gács, és fogta Zsóka kezét. – Jöttünk megnézni mi újság a kéglidben! – jegyezte meg Monda magyarázatként.

Lili volt, aki ott állt az ajtóban, nyúlánk alakja szépen kirajzolódott a háttér megvilágításában. Közelebb jött az érkezőkhöz. Nem volt meglepődve.

- Gyertek beljebb! – invitálta a betoppant vendégeket.

- Remélem, nem dobsz ki bennünket? – kérdezte Monda.

- Hova gondolsz? Gyertek csak! – tessékelte beljebb őket.

Odabent teljes kivilágítás. Hatalmas nagyszoba. Halkan szólt a zene. – Hányan lehetnek? – ötlött fel Mondában és hirtelen körülnézett. A társaság igen népes volt. – Vagy húszan vannak! – állapította meg.

- Nem is tudom, hogyan mutassalak be egymásnak benneteket! – ügyetlenkedett Lili és zavartan, sután állt a szoba közepén.

- Mindenki mutatkozzon be annak, akit még nem ismer! – monda Gács. – Ez a legegyszerűbb! – és mindjárt a közelében álló szőke fiúhoz lépett. Példáját a többiek is követték, aztán egy darabig a szoba úgy nézett ki, mint egy vásár. Jöttek, mentek benne a résztvevők, kezet fogtak, vagy névleges, levegőben elcsattanó csókot dobáltak. Közben mormolták a neveket, melyet valószínű senki sem jegyzett meg, mert nem is volt ennek jelentősége. A bemutatkozás lassan tartó volt és Monda Csaba már unta is.

- Mindenki foglaljon helyet! – vezényelt Lili. – Legelőször iszunk! Poharakat osztottak ki, melyben ital volt. Monda is kapott egyet. Megszagolta. – Mi lehet ez, olyan különös az illata? – tette fel a kérdést önmagának. Gács azonban a fel nem tett kérdést nyilvánossá tette: - Mi ez, ilyet még nem ittam!

- Kóstold meg! Csirio gyerekek! – vezényelt Lili, felemelte poharát. Ittak.

- Marha jó! – mondta Gács és megnyalta a szája szélét. – Sok van belőle?

- Egy pár üveggel! – nyugtatta meg Lili.

- Akkor jó vagy nálam! – mondta Gács és újból ivott.

Mondának is ízlett, de érezte csalóka ital. Kevés is földhöz vágja az embert. Mellette állt Vali és ő is ivott. – Te is iszol? – lepődött meg Monda, amint a poharat látta a lány kezében. – A sofőrnek nem lehet! – tiltakozott hirtelen, a lány nem szólt, a poharat újból a szájához emelte. Monda értetlenül csóválta a fejét.

A beszélgetés lassan indult. Az ismeretlenek csak nézegették egymást. Lili egy kissé zavarban volt emiatt.

- Táncoljunk gyerekek! – mondta Lili és felerősítette a zenét. Gyors szám hallatszott. Lassan kialakultak a párok.

Monda felkért egy szőke hajú, eléggé rövid szoknyájú lányt. Lili mellett állt. Tánc közben kérdezte: - Barátnője? - Lilinek? - kérdezett vissza. - Igen! - mondta Monda és érezte, hogy a lány alakja milyen izmos. Kemény húsú volt. - Nem! Csak ismerem, szoktam ide járni. Szombatonként. Ilyenkor ráérek! - felelte a lány. - Máskor nem ér rá? - Ritkán. - Mit csinál, ha szabad kérdeznem? - udvariaskodott Monda Csaba és jóleső érzéssel fogta a lányt. - Sportolok! - jelentette ki egyszerűen. - Milyen sportágban? - Úszás! - mondta lány és a fiú szemébe nézett. Ekkor értette meg, hogy alakja miért ilyen. - Ebben sokat kell edzeni? - kérdezte. A lány kissé késve válaszolt. - Meglehetősen! - Nem unalmas mindig csak úszni? - próbálta a beszéd fonálát megtartani. - Sohasem éreztem - mondta egyszerűen a lány. - Kedvvel úszom. Utána mindig felfrissülök! - összegezte. - Így jön a képbe a szombati tánc! - folytatta Monda és egy pörgős fordulóra dobta ki a lányt, aki élvezte a táncot. - Ez is kell! - mondta, amikor újból egymás mellett táncoltak. - Fiatal vagyok még! Monda Csaba nem szólt erre semmit, csak lépkedett a zene ütemére és egy-egy forduló során nézte a lány kék szemét. Majd minden bevezető nélkül, hirtelen megkérdezte: - Lili milyen lány? Meglepte Monda kérdése. - Hogyan gondolja ezt? - bizonytalanodott el egy kicsit. - Azt mondták az úton, kiállhatatlan! - jelentette ki a fiú. - Nem igaz! Csak a haragosa mondhat ilyet! - Én is úgy gondolom - összegezte Monda. Most a lány tett fel egy meglepő kérdést: - Tetszik magának? - Ne értsen félre! - szabadkozott. - Nem azért kérdeztem - és már meg is bánta az egészét. - Pedig csinos lány! - mondta és huncut mosoly bujkált a szemében.

Monda érezte, rossz irányba terelődik a beszélgetés. Szerencséje volt, a zenének vége és így megköszönte a táncot. A poharáért ment. Vali ott ült egy félre eső asztalnál, egyedül.

- Jól érzed magad? - kérdezte Monda. - Jobb így egyedül! - jelentette ki Vali. Elkeseredés bujkált szavaiban. - Te iszol? - kérdezte ismét döbbenetesen Monda. - Miért? Számit itt már valami? - kérdezte Vali. Akadozva beszélt, furcsa fintor bujkált az arcán, többször félrehúzta a száját, mint akinek nem akar helyre állni. - Ma már nem vezetsz? - kérdezte szigorúan Monda a lánytól.

- Dehogynem! - nyugtázta kemény, erős hangon. - Nekem is lehet bajom! De titeket ez nem érdekli! - tette még hozzá. - Azért még lehet inni! - erősen felkiáltott. - Vagy sajnálod tőlem? - a kérdés pengeéles volt, kemény és hangos.

Monda észrevette, hogy mindenki feléjük néz. A zene nem akart megszólalni, hogy legalább oldja ezt a pillanatot. A csend ólomként nehezedett a társaságra, mindenki őket nézte. Vali felállt, kiitta a pohár tartalmát és teljes erőből a földhöz vágta. Az üvegcserepek éles, magas hangon szétgurultak a kövezeten.

- Ezt is sajnáljátok tőlem? Le vagytok... - nem fejezte be, összeesett. Rémület moraja futott végig a szobán.

- Vigyétek ki! - mondta valaki.

- A levegőre! - tették még hozzá.

- Dugd le neki az ujjad! - javasolta egy szőke fiú. Három srác felemelte a földről a lányt, megfogták mindkét karját és kivitték a szobából.

- Főzök neki egy jó erős duplát! - mondta Lili és indult a fiúk után.

- Az előbb még józan volt! - mondták többen is.

- Mennyit ivott? - hangzott el a vizsgálódó kérdés, de erre nem válaszolt senki.

- Gyorsan kikészült! - állapította meg egy lány.

- Még engem is megelőzött! - ismert Gács hangjára Monda. Mindenki megmozdult. Lili visszajött egy partvissal és lapáttal, eltakarította az üvegcserepeket. A társaság némán várakozott, mindenki maga elé bámult. Nem tudták mitévők legyenek.

Ez a szünet talán percekig tartott. A zenét próbálták bekapcsolni, de valahogy nem sikerült. Még ez is fokozta a feszültséget. Ebben a csendben rohant be Lili: - Rosszul van! - mondta röviden. - Hívjatok mentőt! - hangzott el a javaslat. Egy fehér pólós srác a mobilján pötyögtetett, majd hívta a mentőket. A pontos címet nem tudta, Lili magyarázott neki, mit mondjon.

Hosszú percek teltek el így, feszült csendben, senki sem tudta megmondani mennyi telhetett el, a hívástól a ház előtt megálló autó villódzó-kék fényéig. A mentősök gyorsan és szótlanul dolgoztak. Valit hordágyra tettek, majd a kocsiba. Zsóka ült be mellé és a mentő csendben, szirénahang nélkül gördült ki az éjszakába. Monda Csabának eszébe jutottak az új fiú szavai, amikor ide indultak: - Akartok egy kis heccet? Hát ez lett belőle.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

versei

Lábujjhegyen

nehéz vagyok fénynek, virágnak,
és ráz a földbe húzó gondolat

fogantatás, törtvonal, majd zárójelek,
kezdetem és végem,
az egyenlőség köztem jeltelen,
dioptriáim hálóvá karcosodtak,
radír sem marad soraim után,
ördögszekerek,
avagy szándékaim csupán,
minden virradatra vetülékké bontom
álmom, mintázni, a világot,
leképezni,
égig érni, tudatot harangozni

vetődéses indulataim csendesednek,
erózió, csorbítás,
zöngés és zöngétlen,
libikóka, esti zsoltárim,
Úr angyala suhint, talán agyam frissíti,
de az is lehet, csak fohászra buzdít

fövenyre fut bomlani minden rögöm,
árapály Isten és az Én között

Márvány sajt

ahogy a Nap házából
sütnek virágok
ahogy dörög az ég
úgy rónak villámok
a homokba

te oxid ha tudnád
te szélkergető
mállik minden

de minden cellulóz

lepereg róla
a tenger
a zúgása
perceink tisztasága

tapad a színtelen
kormolt fekete
az aszpikos maszat

habzó káromkodás
erekké mázolt penész
sajttá bűdösödött
szubfilozófia

kékesszürke orgánium
dór utánzatú fejkéből

felkenve
énekelve

KOVÁCS T. ISTVÁN

Fél cseresznye

-Főnök! Adjon kölcsön tíz forintot a fizetésig -kérte gyakran Zentai Béla szociálpolitikai előadót, a vidékről Pestre került takarítólány. Zentai pedig készségesen adott. Abban az időben még az a tíz forint is elég volt egy napi élelemre. Nem volt ugyan főnök, de Ica így szólította, már a sikeres kölcsönkérések érdekében is, ám a tartozását fizetéskor mindig korrekt módon rendezte.

A vállalatnak ezen az osztályán annyi volt az előadó, hogy Zentai számára már nem jutott hely a szobájukban. Ezért őt a vállalat szomszédos munkásszállásának az egyik emeletén helyezte el az osztályvezető, ahol nagy előnyére külön telefon is volt. Innen hívogathatta a barátait. A hivatalos munka elvégzése után még jutott ideje a mellékes vállalásai megszervezésére is. A világeért ott nem hagyta volna ezt a remek állást, amely ráadásul még igen kedélyes helynek is bizonyult. Üres óráiban jókat társalgott a szállásgondnok szolgálati lakásán. Az öszülő, betegségeire mindig nyöszörgősen panaszkodó gondnoknak minden harmadik évben született egy idegen nőtől való gyereke. Az ilyen családi szaporulat miatt ugyan voltak veszekedések a feleségével, de nem tartott sokáig a haragszomrád, mert az asszonynak is volt egy pénzes barátja a cég gépészeti osztályán. Úgy, hogy a nej is jobbára csak aludni járt haza. Főzni sem kellett a férjére, mert ott volt neki az üzemi konyha, ahol minden héten befizethette az egész napi étkezését. A mosnivalót is mindig odacsapták a szállás mosodába küldött csomagjai közé. Dolga sem sok akadt a gondnoknak, mert Aranka, a gondokhelyettes, buzgón intézkedett, amiért cserébe azt is elnézte a főnöke, hogy a munkaidő végén gyakran felönt a garatra, s olyankor nem megy haza, hanem bent alszik a rendszerint mindig üres betegszobában.

Ilyenkor Zentainak is finom célzásokat tett arra, hogy vele akármit csinálhatnak a férfiak, annak nincs kockázata, mert ő nem esik teherbe. Zentai úgy tett, mintha nem is értené, hogy miről beszél ez a nő. Házinyúl. Piás. Még csak az hiányozna-gondolta.

-A Közértbe megy?-kérdezte egyszer Zentaitól Aranka, mire az előadó bólintott, hogy igen.

-Itt van tíz forint-nyújtotta a pénzt a nő.-Hozzon nekem érte egy fél cseresznyét.

Zentaiba pedig belebújt az ördög. Különbö is népnévelő, meg tréfálkozó hajlamú ember volt. Tudta, hogy Aranka pálinkára gondolt, de ő vitt neki a közeli piacról egy fél kiló, ropogós cseresznyét.

Azt viszont nem gondolta, hogy ennek a tréfának egyszer még meg kell fizetni az árát.

-Ha valamit meg akarsz beszélni velem, csak szólj le ide hozzám a házi vonalon, de ne sokszor zaklassál, intézkedj önállóan-tanácsolta neki a főnök, amikor felvették a vállalathoz és ezt az útbaigazítást Zentai készséggel el is fogadta, Cérna szaktárs igen nagy bosszúságára. Ő volt az, akit a háta mögött senki sem említett a saját nevéen, csupán szóvicc gyanánt, a különleges nevét Cérnának-mondva.

Egyszer botrány is lett a dologból, mert alkalmasint így kopogtatott be hozzá valamelyik ügyfél, hogy Cérna Béla csoportvezető urat keresi. Sohasem derült ki, hogy az illetőt ki igazította el ilyenformán, de tény, hogy ettől a naptól kezdve mives fémtábla került a hármasszoba ajtajára, az aspiráns kisfőnök rendes nevével és hivatali rangjának megjelölésével, hogy hasonló tapintatlanság máskor még véletlenül se fordulhasson elő. A rossznyelvek szerint az öreg röhögve utalványozta a táblakészítés számláját, mikor a titkárnő bevitte hozzá, de Edina könnyed mosollyal állította, hogy ő Feri bácsit még derűsnek sem látta. Nemhogy röhögni. Ugyan már!

Azt viszont mindenki tudta, hogy Cérna majdnem csak formálisan csoportvezető, mert az öreg saját kézzel tartja a dolgokat és egyelőre nagyon vigyáz a pozíciójára. -Már amennyi dolog az osztályán éppen adódott. Tudván tudta ugyanis, hogy Cérna az ő helyére pályázik. Alig várja, hogy őt nyugdíjazzák és lépjen egyet a ranglétra fokán. Cérna addig is megpróbált néhányszor parancsolgatni az elvileg hozzá tartozó munkatársaknak, mert a parancsolni vágyás erősen a hatalmában tartotta őt. Ám abból legtöbbször tekintélyvesztés lett, mert füttyültek az utasításaira. Tudták, hogy Feri bácsihoz hiába megy panaszra, az legfeljebb meghallgatja és aztán anyyi.

Cérna Zentait is szerette volna a hatalmába keríteni. Eleinte csak barátságot színlelve. Ebédidőben kávézni hívta a sarki peresszóba, s mindenféléről társalogtak, a közállapotokat kritizálták. -Meg fog bukni ez a rendszer- jelentette ki egyszer váratlanul Cérna, amin Zentai meglepődött. Ezt a nyíltságot gyanúsak tartotta. Ezért csak annyit válaszolt rá:-Ugyan már! Most ül még a bilin az a nemzedék, amelyik esetleg megbuktatná. Erre a mondatára húsz év múltán megdöbbenve emlékezett vissza Zentai, mikor valóban az egykori bilikézők léptek színre a politikában.

Cérna később Zentaival szemben is stílust változtatott. Először mindenféle jelentéktelen témákról kért tőle írásos jelentéseket, s hogy Zentai ettől elvegye a kedvét, jó hosszú dolgozatokat írt, teletűzdelve olyan idegen szavakkal, melyek egy részéről maga sem tudta, hogy micsoda. Végül záradékként mindig a csoportvezető szaktárs írásbeli állásfoglalását kérte. Cérna pedig sohasem foglalt állást, inkább nem kért több jelentést, hanem amikor az egyik munkatárs felmondott a vállalatnak és egy íróasztal felszabadult a földszinti irodán, akkor Zentai külön világának próbált véget vetni. Az öregnél azzal érvelt, hogy ha az osztály minden előadója ugyanabban a szobában tartózkodik, akkor ő jobban láthatja, hogy ki, hogyan, mikor, mennyit dolgozik, vagy csak a napot lopja. Az öregnek meg Zentai pechjére akkor éppen olyan hangulata volt, hogy rábólintott.- Ha dolgoztatni akarod őket, hát dolgoztasd- mondta és útjára bocsátotta Cérnát. Aztán kiszólt Edinának a titkári előszobába, hogy neki is sok a dolga, ne zavarják, majd megvetette a hátát a műbőr fotel támlájában és hozzáfogott a koradélutáni szunyókálásához.

Cérna két napot adott Zentainak. Addig pakolja össze az iratait és költözzön le a többiek közé-mondta. Zentai nem tudta, hogy ehhez a döntéshez Arankának is köze van. Ő akart bosszút állni a fél cseresznye miatt is, de különösen azért, mert Zentai pár nappal azelőtt arról tájékoztatta a gondnokot: A második emeleti szobák lakói kifogásolják, hogy az ágyaikon már ötödik hete nem cserélték tisztára a lepedőket. Aranka ezért szemrehányást kapott a főnőtől. Miután rendezte a mulasztását, mérgében felkereste Cérnát, akinek azt mondta: Nagy szükség lenne a Zentai irodájára, mert a szálláson kevés az üres szoba és nem tudják elhelyezni a vállalathoz újabb felvett dolgozókat. Csak úgy mellékesen azt is megjegyezte, hogy ő ugyan nem látott és nem hallott semmit, de azért rég feltűnt már neki, hogy az a feketehajú takarítónő sokat jár be az előadó szaktárshoz. Hát, vajon mi keresni valója van annak ott és annyiszor? Ja! Különben meg főnöknek nevezi. Vajon mit tudhat ez a nő?

Icától egyébként nemrég meg is kérdezte Zentai :-Mit csinál maga a pénzével, hogy sohasem elég a fizetésig?

-Hát Főnök, megmondom őszintén. Ez a Béla mindig elszedi tőlem és nem adja meg. Én meg nem tudok kaját venni magamnak.

Béla, a göndörhajú, fekete szemű legény portás volt a szálláson, a csábítás mestere, aki mágnesként vonzotta a lányokat és nem egyedül Ica vált a foglyává.

-Hát, ne legyen csacsi!.- biztatta a lányt Zentai.-Kiismerhette már, hogy csak a pénze kell. Legközelebb legyen erős. Akárhogy kéri, ne adjon neki.

-Milyen igaza van, Főnök! -fogadkozott Ica.-Nem is adok neki ezután. A fene, aki megeszti a pofáját!

-Nahát-nyugtázta az elhatározást Zentai abban a hitben, hogy most megint jót cselekedett. Rendbe hozta a lány dolgát.

Ám, nem telt bele pár nap, és Ica a bútorok törölgetése közben megint kérésre fogta a dolgot.

-Főnök! Adjon kölcsön tíz forintot.

-Hát, már megint a Bélához vándorolt a pénze?

-Hát, oda, hogy a fene egye meg!

-Azt ígérte nekem, hogy erős lesz. Többé nem adja oda a pénzét.

-De Főnök! Nem tudok ellenállni! Amikor olyan jó fütyölője van!-sóhajtott fel szókimondón a lány.

-Mindent érték-felelte volna erre Zentai, de nem volt rá ideje, mert már a mondat közben kinyílt az ajtó, melyen Cérna lépett be és ő mondta ki, hogy mindent hallott és mindent ért.

-Értessz a fenét! -vitatkozott volna Zentai, de Cérna semmilyen magyarázatot nem fogadott el, és az egész emeletet betöltő kiabálás vége az lett, hogy a csoportvezető fenyegetőzve rácsapta az ajtót. A címzetes főnök pedig amint valamennyire össze szedte a gondolatait, lesietett az Öreghez, hogy megmagyarázza, kinek a fütyülőjéről volt szó, nehogy Cérna megelőzze és félrevezesse, de már elkésett. A nagyfőnök hűvösen fogadta.

- Benned is csalódtam- mondta. Most már értem, hogy miért akartál annyira ott maradni a szálláson. Hogy képzeled azt, hogy munkaidő alatt fütyülőzöl a takarítónővel? Fogd az iratokat és költözz le ide, a többi közé. Örülj, ha ennyivel megúszod.

-De én nem...-magyarázkodott volna Zentai, ám az öreg csak legyintett, az iratai között kezdett matatni, jeléül annak, hogy részéről a témát lezárta.

-Hát, akkor vége a jóvilágnak, a mellékes jövedelmeknek.-látta be, és a titkárnőnek lediktálta a felmondólevelét.

Aranka, a gondnok-helyettes pedig a szálláson magára zárta az üres betegszoba ajtaját, lecsavarta a köpenye zsebébe rejtett laposüveg tetejét. Ivott egy kortyot belőle, aztán elégedetten dörzsölte össze a tenyerét.

-Fél cseresznye!-csettintett a nyelvével. Majd adok én neked fél kiló cseresznyét, meg lepedőcserét!-mondogatta maga elé félhangosan. Icától pedig napokon belül elszerette Bélát.

**A keresztelőkút szobra az ipolyszalkai római katolikus templomban
(Végh József felvétele)**

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

KÁLVÁRIA

*

(H. G. Wells nyomán szelleme, és írói

nagysága előtt tisztelegve)

(első nap)

Tata városának - sok más mellett - egyik ékessége, büszkesége, és híressége a KÁLVÁRIA. Nem érkezhetsz úgy idegen a városba, hogy oda fel ne vigyék őt, mert olyan szépséges, hogy azt látni muszáj. Akinek jó szeme van, a város majdnem minden pontjáról láthatja a KÁLVÁRIA három keresztjét, s a mögötte fehérlő gyönyörű kis barokk templomot. Ezen a borongós őszi napon aki arra nézett, három fénylő pontot is láthatott a kereszt mellett. Közelebb menve jól kivehető volt, hogy a fénylő pontok lobogva, sebesen ingadozva elevenen keringenek a középső kereszt körül.

Most hirtelen megmerevedtek, egymás mellett megálltak, s a város felé fordulva a bal szélső fényből hang hallatszott. Nevezzük őt ezért így: *Bal*

- Micsoda oktalan káosz! - mutatott elítélően a város fényei felé. - Mi szükség van erre?

- Ott élnek az emberek - mondta a jobbszélső; kit nevezzünk ezért így: *Jobb*. - Mi, égiek nem találkozhatunk velük, s ha mégis, már nem élnek.

- Nincs rájuk szükség! - harsogta *Bal*. - Értéktelen, önhitt semmik. Mint a bogarak! Én legszívesebben egy leheletemmel elpusztítanám őket. Megtehetném!

- Ne tedd! - intette *Jobb*. - A Mindenható szereti őket. Nem tudom miért, alighanem, mert ő teremtette ezeket is. Meg sem érthetjük őket, hiszen mi folyamatosan örömben élünk, míg nekik csak ritka percekre jut a boldogságból.

- Lehetetlen, hogy a Mindenható ilyen gyöngye, magatehetetlen lényeket teremtett volna. Mi végre?

- Nem a mi dolgunk megítélni Mindenható tetteit. Az ember azért ilyen gyámoltalan, mert gyöngye, nincs ereje, hogy uralkodhassék a saját világa felett.

- S ez így van jól! Íme, a Mindenható Teremtő bölcsességének újabb bizonyítéka! - Hagyta rá *Bal* - Amennyiben hatalmat kapna, saját Teremtője ellen fordulna.

- Nem hiszem! - nyugtatta *Jobb* szelíden. - Ha volna némi hatalma, jobban megértené a világot, mely körülveszi, s még nagyobb alázattal imádná a Mindenhatót.

- A főangyal azt tanította, minél gyöngébb egy teremtmény, annál nagyravágyóbb. Adj csak egyszer erőt egy embernek, hamarosan a világ urának képzele magát, vagy szeretne azzá válni.

- Kishitű vagy, nem mersz bízni a gyöngékben - korholta társát *Jobb*. - Szívesen tennék egy próbát.

- Hogyan képzeled?

- Úgy, hogy lemutatok a városba, s az ujjamból áradó fénnel egy véletlenül eltalált emberbe természetfeletti erőt ültetek. De az érzelmek, s a lelkek felett nem uralkodhat. Életet nem adhat, halált nem okozhat! Hat nap próbaidőre lesz nála az erő, s ha ennyi idő alatt nem képzele magát a világ urának, bebizonyosodik: rosszul ítélted meg az embert, s visszavonod a haragodat. Vállalod?

- Rendben van! - legyintett kedvetlenül *Bal*. - Állom a próbát! Cselekedj hát! Ez legyen az első nap!

*

A vendéglőből komor csend áradt az utca felé. Az ember, akit *Jobb* fénye megérintett, nevezzük őt Tódnak; egy pillanatra megtorpant, semmi más... Pont jókor jöttem! Nincs zene. - Morgott magában. Minden második este tombolt gépzene a *Gyere be!* - étteremben. S ma, Tódor találomra indult el otthonról. Egyedül élt, magányosan, nem volt senkije, se rokona, se barátja, se munkája. Hallgatag, folyton rosszkedvű, hirtelenharagú ember volt, senki se bírta perceknél tovább állandóan sértődékeny modorát.

Tódort az étterem előtt érte a láthatatlan fénynyaláb, de ő ebből semmit sem érzékelt. Nem is sejtette, hogy e pillanattól uralkodik emberen, állaton, növényen, természetesen, s hogy e perctől mindenhatóvá, csodatévővé lett.

Az étteremben zord hangulat fogadta. Az emberek asztalra könyökölve, szótlanul meredtek egymásra, senki nem beszélgetett a másikkal. A pultnál is álltak, könyökölve, a játékautomaták mind foglaltak voltak, fiatal fiúk vesztegeltek ott, kilátástalan arccal járt az álluk, rágógumiztak.

- Jó estét kívánok mindenkinek! - köszönt hangosan Tódor.

Az arcok felélénkültek, mintha valami vicceset mondott volna. Egyszeriben vidám zsibongás tört ki, pedig volt olyan vendég, aki rá se nézett a belépőre. Tódor odaállt az első automatához, bedobta egyetlen száz forintost, s azt mondta:

- Pénze van szükségem ! Sokszorozd meg!

Az automata felzúgott, és csörömpölve ontotta magából a vadonatúj kétszáz forintost. A tálca gyorsan tele lett, de a gépből tovább ömlöttek az érmék, már a padlón gurult belőle sok. Az emberek felugráltak, és egymást taposva, tülekedve, ordítózza, verekedve vetették magukat a lábuknál guruló pénzre. Tódor döbbenet figyelte az eseményeket, s fogalma sem volt, mi történik. Még soha sem nyert, pedig szenvedélyes játékos volt.

- Emberek! - állt fel egy nagydarab ember a leghátsó sarokban. Zengő basszusa átsüvített a lármán. Azt dörögte:

- Csoda történt! A nyerőgépek segítettek rajtunk. Tódor meghozta a szerencsénket. Éljen Tódor! Gyere, cimbora, koccints velünk, ha késlekedsz, nem marad.

A pincérek gyanakodva figyeltek, de semmi szabálytalanságot nem észleltek a nyerőgépeknél se, így nem tehettek mást, mint cipelték izzadva a hirtelen rájuk zúduló italrendeléseket. Közben a gépből még pityegett egy - egy érme. Tódor eléje állt, s ráfordult:

- Elég! Hagyd abba! Nem kell több pénz! - Kíváncsian várta, mi fog történni. Megdöbbenésére a gép engedelmessé vált. A pénz nem potyogott tovább. Hüledezve ült le, s felhajtotta a kezébe nyomott italt.

- Csoda történt! - kiabálta az iménti nagyhangú ember. - Tódor elfogadta az italt! Nem sértődött meg! Mi van veled, Tódor? Veled is csoda történt? Tán angyalt láttál?

Tódor most már komolyan megharagudott. Szemei villámlottak, amikor felállt. Halkan beszélt, sziszegve, mégis az egész teremben hallhatták:

- Ostobaságot beszélsz! Szomjas voltam, azért fogadtam el a sört. Nem kell ott is verebet látni, ahol nincs. Csodák pedig nem léteznek! Az is bolond, aki hisz benne! Hiába mondom én, hogy repüljön az asztalra egy veréb, csak akkor teljesülne, ha mégis lennének csodák. Márpedig, tudjuk, csodák nincsenek!

Elhallgatott, mert az emberekből kitört a megdöbbenés moraja: Az asztal közepén egy csiripelő veréb toporgott, szárnyait csapkodva. Tódorban bennszakadt a szó, s csak annyit tudott kinyögni:

- Tűnj el, veréb! - mire a kis madár abban a szempillantásban eltűnt, mintha elfűjták volna.

- Na látjátok! - mondta diadalmasan Tódor - Ugye, hogy nincs veréb! Ahogy csodák sincsenek. Mert ha lenne, most minden asztal tele volna sörral. Úgy legyen!

Az asztalok máris roskadoztak a sörös korsóktól. Ezt már nem lehetett nem észre venni. Tódor igenis tud varázsolni! Látták!

- Mégis vannak hát csodák! - járt a szó asztaltól asztalig. Járt utána is, hogy hazamentek. Egész éjjel folyt otthon a mesélés, a fele se volt igaz, mert percenként találtak ki új, és még újabb részleteket. Legendák születtek. Reggelre az egész város tudta, hogy Tódorból csodatévő lett, hogy miként, az titok. Erkélye alatt százak várták a napkeltét, hogy köszönthessék a város csodatévő szentjét, aki talán minden család gondját megoldja, elűzi a betegséget, rosszat, nyomorúságot, megteremti a békességet, megszünteti a szegénységet, jót hoz a városba.

Furcsa módon, jólesett neki az emberek rajongása. Korábbi zárkózottságáról megfeledkezett.

Ezen az éjszakán Tódor volt az egyetlen ember Tatán, akinek nem jött álom a szemére. Értetlenül, hitetlenkedve próbálta felidézni az étteremben történt eseményeket, de nem talált magyarázatot. Csak feküdt az ágyában, nyitott szemekkel éberén bámulta plafont, de változatlanul nem értette, mi történt, hogyan történhetett?

- Tényleg képes vagyok csodákra? S vajon meddig terjed az erőm? Tudnék - e - tömegeket is irányítani?

Mekkora tárgyakat tudok előteremteni? Tette fel magának a kérdést, már ezredszerre. - S ha igen, eddig miért nem vettem észre? S éppen ő, a város legszürkébb, legjelentéktelenebb polgára, akit még a kutyák se ugattak meg, s kétszer kellett belépnie egy ajtón, hogy észre vegyék. Az imádott Irénke eladónő a nagy áruházban, arra sem volt hajlandó, hogy néha visszamosolyogjon rá.

- Na, - fogadkozott - ezentúl ez is másként lesz majd. Örülhet a kis buta, hogy szóba áll vele.

Most, amikor senki se látja, ki kellene próbálni, valóban képes-e csodákra - jutott eszébe, s rögtön hozzá is látott.

A szoba közepére óriási, kerek asztalt parancsolt. Az asztal olyan nagy lett, hogy kénytelen volt kitágítani a szoba falait, de ez se okozott nehézséget. Az asztal tele volt étellel, középen egy sült malac terült el tepsiben, vékonyra szeletelve, a szájában citrom sárgállott, mellette jókora sült liba kínálta magát, az asztalon körben habzó sörrel teli arany korsók sorakoztak, s ő nem volt éhes. Evés helyett elsétált az Által - érhez, hátha a friss, hűvös levegőn megéhezik, oda, ahol egy telket hirdettek eladásra, már hónapok óta. Odavarázsolt egy gyönyörű, héttornyú palotát, s annak legnagyobb termébe hozta át a terített asztalt. A terem legtávolabbi sarkában egy bársonyheverőre hívta az áhított Irénkét, aki most kerek ködös szemekkel, nyitott szájjal, meztelenül hevert, s őt bámulta hideglelősen, tátott ajkakkal. Puha szőrmetakarót rendelt rá, a lány hálásan megborzongott. Tódornak eszébe jutott; most kell rákényszeríteni, hogy szeresse őt. Minden erejét összeszedve parancsolta: Szeress! Imádj! Engedelmeskedj!

A nő közönyösen, tartózkodó iszonyattal, idegenül meredt rá, s a szőrmetát feljebb húzta.

- Aha! - villant át Tódor agyán a felismerés: Az érzelmekre tehát nem tudok hatni. Annyi baj legyen! - legyintett gondolatban. Hatok rá pénzzel, hatalommal.

- Akarsz enni, inni?

- Nem akarok! - nyöszörögte a nő. - Hol van a ruhám? Fázom! Azon pillanatban újabb puha szőrmeréteg borult a nő pucér testére. - Hol vagyok? Hogyan kerültem ide? - rebegte mélán, mintha aludna.

- Álmodsz! - felelte neki Tódor, s ettől mintha ő maga is megkönnyebbült volna, elaludt végre. Álmában fehér, csillogó lény jelent meg, és a fülébe súgta.

- Összesen hat napod van, hogy kiemelkedj a tömegből. Egy nap már eltelt!

(második nap)

Reggel százak, ezrek tolongtak a vadonatúj csodapalota előtt. Mindenki ismerte a környéket, s tudták, hogy az egész városban nincs, nem is volt soha ilyen fényességes mesés-palota, nagyobb, különb még az Esterházy kastélynál is. Honnan került oda egyetlen éjszaka? Ezt csakis Tódor tehette! Újabb csoda! Kell több bizonyíték?!

A palotát körülvevő réten terített asztalok sorakoztak, rajtuk tömérdek étel, ital, sütemények egész halmaza illatozott. Eleinte csak gyerekek, fiatalok somfordáltak az asztalokhoz, jóízűen falatoztak, erre a felnőttek is odasereglettek. Jutott mindenkinek bőséggel.

Késő délelőtt volt, amikor a házigazda is megjelent. Tódor aranyos palástban, méltóságosan közeledett a fuldokolva habzsoló népség felé, s messziről csengő hangon üdvözölte vendégeit, mondván, mától minden vasárnap reggel ilyen lakoma várja a polgártársakat. Akinek ruhára van szüksége, válogathat abban a faépületben, - mutatott maga mögé -, ahol valóban előtűnt a semmiből egy akkora faépület, ami még ennyi embert is képes volt befogadni. Be is tódult a sokaság, s mindenki ruhaneműkkel, lábbelikkal megrakodva jött elő, de sokan már benn átöltöztek, s most vadonatúj holmikban feszítve siettek vissza az asztalokhoz falatozni, amikről a finomságok csak nem akartak elfogyni.

Az úttesten éppen ekkor bukott fel egy kerékpáros nő; az alattomos gödörben kifordult alóla a kerék, s most nyolcasba görbülve használhatatlanul hevert az út szélén. A nő kétségbeesve zokogott: Most hogyan érek be a munkába? - jajveszékelt.

Tódor máris ott termett:

- Üljön fel erre! - mondta, s egy szép, sokkal mutatósabb biciklit tolt az asszony elé. Az hálálkodva rápattant, s nagy csengetésekkel elrobogott. A nép tapsolt és éljenzett. Tódor most a legmagasabb torony ablakából szólt le a néphez. Hangja messze zengett, betöltötte az egész várost:

- Bízok bennem?

Hangorkán válaszolt:

- Bízunk!

- Akkor jó... Ha akarjátok, átveszem a város irányítását, s ígérem, egy hét múlva sehol sem lesz rossz út Tatán, de még rázós sem.

- Éljen Tódor! Éljen a mi Tódorunk! Ő legyen a vezetőnk!

Tódor még aznap éjjel intézkedett, hogy minden úttest, de még a gyalogösvények is friss, új, sima aszfaltborítást kapjanak. A csoda reggelre beteljesedett. A város új vezetője elégedett volt, amiként a polgárság is.

A váratlan tömeggyűlés ünnepélyességét, hangulatát némileg rontotta, hogy lassan cseperegni kezdett az eső.

Tódor eddigi legnagyobb próbatételére szánta el magát. Karjait széttárva kiáltotta: *Álljon el az eső!* Az eső azonnal megszűnt szemerkélni.

- Szóval még erre is képes vagyok - állapította meg Tódor elégedetten. - Ekkora erővel már lehet mit kezdeni. A következő tervem: bejárom az egész megyét, s ahol kell, ott intézkedem. Igen, ez a dolgom, s ez már a második nap, sietnem kell!

(harmadik nap)

Korán kelt, s a kastély előtti pázsitra hatalmas márványlapot parancsolt, melyen megjelent a megye minden részlete, milliméternyi pontossággal, méretarányosan utcák, házak, vizek, dombok, tömegek. Magasra emelkedő fotelból vizsgálta, hol van rendellenesség, hol kell változtatnia. Esztergomot különös gonddal, sokáig nézegette: A Dóm tetőzete, fala vakolata itt - ott repedezett, ezt egy kézlegyintéssel kijavította. Közben felfedezett egy mélyebben fekvő kis téren valamilyen szoborcsoportot. Eltűntette, s helyére saját márvány szobrát állította. A talapzaton felirat díszelgett, kiemelkedő színarany betűkkel:

**HÓDOLJATOK JÓTEVŐTÖK ELŐTT, MÁTÓL Ő VIGYÁZ RÁTOK, A CSODATÉVŐ
TATAI TÓDOR JÓSÁGOSSÁGA, A TI ÚJ URATOK!!!**

A szobor magasabb lett, mint a Dóm kupolájának keresztje. Ezt még Tódor is megsokallta, ezért összébb zsugorította, de csak annyira, hogy az egész városban látni lehessen. Az arany betűk csillogása erősebb volt, mint a hold fénye. Közvilágításra nem volt szükség, a környék majdnem nappali fényben tündökölt, a szobor belső fénye bevilágította a környéket.

További helyeket keresett szobrai számára. Tatán is talált egy alkalmas helyet, a Szent Kereszt templommal szemközti téren, ahonnan el kellett távolítania egy emlékművet, azt egyszerűen a templom bejárata mellé telepítette át, helyére került a saját szobra. A felirat a város lakóit szólította meg, s csak egyszerűen Tódornak nevezte magát, a „tatai” előnevet, s a többi szöveget elhagyta, úgyis tudják, kicsoda ő. Híre ekkorra már bejárta az egész országot, sőt Európát is, róla szóltak a híradások, újságokban, rádiókban, televíziókban, s Tódor néha úgy érezte, kezdi elveszíteni józan esztét.

Saját lüktető főfájsait viszont képtelen volt megszüntetni.

Önmagához kevés volt az ereje.

(negyedik nap)

Összes, eddig felállított szobrát egy csoportba gyűjtve a kastély előtti térre, gyönyörködött bennük. Irénkét is meghívta szemlélődni.

- Még most se akarsz hozzám csatlakozni, balga nő? Mint látod, uralkodom a világon. Légy az enyém, s egyben uralkodó társammá is teszek. Királynőm leszel!

- A szobraid nevetségesek! - morogta a nő. Nézz magadra, még csak nem is hasonlítanak rád. Te kicsi vagy. Nyápic, göthös, görbe, a hátad, a vállaid csapottak, karjaid erőtlenül lógnak, a szobrokon meg olyan vagy, mint egy dupla Herkules. Ha meglátnak élőben, az egész Föld rajtad fog kacagni.

- Ezen könnyű segíteni - legyintett Tódor. - Legyek hát olyan, mint a szobraim!

S Tódor széltében hosszában nőni kezdett, már magasabb volt, mint a kastély nagy tornya. Vállain három ember is kényelmesen ülhetett volna. Karjai, combjai, mint a nagy Platán dereka.

- Nos - fordult a nőhöz. - Így jobb? Most tetszem? Elfogadsz - e így párodul?

- Nem bolondultam meg! - fordult el Irénke utálkozva. - Mit kezdjek egy ekkora melákkal? Ha tied lennék, s rám feküdnél, nem kerülnék ki alólad elevenen. Engedj elmenni! Tudod jól, hogy én a sofőr Jóskát szeretem, bár sánta, púpos, én akkor is őt szeretem. Mert olyan kedves!

(ötödik nap)

Reggel iszonyú fejfájással ébredt, ráadásul az ablaka alatt egy rezesbanda a Rákóczi indulót fújta. Szitkozódva ugrott ki az ágyából, s az ablakhoz rohant. A főkapunál zászlókkal integető férfiakat látott. Gyorsan felöltöztette magát, s lesietett megkérdezni:

- Mit akarnak?

- Nagyjóságú Urunk! Brüsszelből keresik Jóságodat, az Európai Unió parlamenti Bizottsága kér meghallgatást Jóságodtól. Beengedhetjük őket?

- Mit akarnak? Megmondták?

- Kérdeztük, azt felelték, titkos, csakis Jóságodnak mondhatják el. Itt várnak a kastély előtt, térden állva, bebocsáttatásra várva.

- Nem bánom, vezessék be őket. A zenekart viszont küldjék el!

Tizenkét, igen méltóságos küllemű, taláros férfiú érkezett, kétrét hajolva, alázatosan köszöntve a kastély immár világhírű urát. Tódor kegyesen a fogadóterembe irányította őket:

- Kövessenek! - vetette oda nekik. Azok sűrű hajlongásokkal engedelmeskedtek. Libasorban, lábujjhegyen osontak a házigazda után.

A teremben székek sorakoztak egymás mellett, pontosan annyi, ahány küldött volt. Középen, kissé távolabb tőlük öblös trónszékben, lábait átvetve, félig heverve foglalt helyet Tódor.

- Beszélhetnek! - intett, mire mindegyik hadarni kezdett.

- Csak egy szóljon! Maga! - mutatott találomra a leghórihorgasabbra.

- Én, mint az Európai Unió választott elnöke, tisztelettel felajánlom önnek hivatalomat. Kérem, vegye át az Unió irányítását a mi gyarló kezünkből. Ne az ENSZ felkérését fogadja el, elvégre Ön is európai, legyen hát elsődleges az európai országok kérése.

Tódor összerázkódott a döbbenettől: - Nem túlzás ez? Ha legalább Irénke itt volna. Ő olyan okos...

Életében először imádkozott: *Szellem, aki álmomban megjelentél, kérlek, vedd vissza tőlem a csodatévő erőt. Gyöngye az ember ekkora hatalomhoz!*

(Ismét a kálvárián)

- Talán igazad lett! - mondta *Jobb*. - Az ember gyöngye teremtmény, de kiirtani akkor sem szabad. A Mindenhatónak valószínűleg terve volt velük. Hátha fejlődni fognak.

- Ezek? - mondta *Bal* megvetően - soha! Nyomorult férgek, a Föld szemetei. Sose fognak megjavulni! Térjünk vissza a mi világunkba.

De *Jobb* megrázta a fejét:

- Én még nem megyek, várok. Mellette szól, hogy sokaknak tett jót, szándékai nemesek voltak, ha hibázott is. Én még nem végeztem vele, lesz még egy feladata. De ehhez felsőbb segítséget kérek. Még nem nyerted meg a fogadást. Ha elfogadjuk, hogy az ember gyöngye, adjunk neki még egy lehetőséget. Lehet, hogy szüksége lesz rám. Majd utánad megyek, ha itt lesz az ideje. Még várok...

- Ahogy gondolod - hagyta rá *Bal*, fényét kioltva eltűnt. *Jobb* maradt, és töprengve nézte a mocorgó várost. Szükségük lesz egy állandó őrzőre.

A fénynyalábok kialudtak a Kálvária ismét sötétbe borult, újra csend, nyugalom, béke honolt.

Az ember megbukott, nem tudta önmagát megváltani? *Jobb* még reménykedett.

(hatodik nap)

Tódor alig tíz lépésre volt az étteremtől, amikor kivágódott az ajtó, két részeg ember tántorgott ki, mindkettő kezében bot, és kés. Tódor megrémült. Ismerte a férfiakat, tudta, milyen gyilkos düh hevíti őket.

Nem tehetett mást, mint térdre rogyva várta, hogy azok megtámadják, s talán meg is ölik. Maradék eszméletével fohászkodni kezdett: *Jó Szellem, aki álmomban megjelentél, kérlek, add vissza az erőmet még legalább tíz percig, ha helyesnek látod!*

- Megkapod! - zendült fel benne egy titokzatos hang. - Még találkozunk!

Tódor ekkor felállt, s annyit mondott: Legyek sérthetetlen! Ti ketten dobjátok el a botokat, a kést, s forduljatok ellenkező irányba. Féljetelek tőlem, meneküljetelek!

A két részeg jajongva, nyüszítve, négykézláb rohant távolra.

Tódor megmenekült.

Este, amikor a csillagok beterítették az eget, magas tornya erkélyén ült, s a végtelen eget nézte magába merülten.

Hirtelen megfordulni érezte maga körül a világot. Megszédült, minden sötét lett körülötte. Szedelőzködni kezdett, hogy lefekszik, de erre már nem maradt ideje. Elvesztette az eszméletét. Amikor öntudata visszatért, első érzése az volt, hogy fázik. Látni kezdett, s tudta, hogy a Kálvária-dombon fekszik a puszta földön. Feje fölött imbolygó fényt érzékelt, aki így szólt hozzá:

- Ne félj, vigyázok rád. Én vagyok az a szellem, akihez könyörögtél. Segítek rajtad, de ehhez én kevés vagyok. Mindjárt érkezik egy magasabb rendű szellem, ő dönt a sorsodról. Nézd, azt a nagy fényt, ott keleten. Ő az!

Keleten az égbolt kivilágosodott, s egy fenségesen lobogó fénynyaláb közeledett imbolyogva. Tódor jólesően érzékelte, hogy már nem fázik. *Jobb* föléje tartotta a kezét, s kezéből melegség áradt. Földre borulva fogadták az érkezőt.

- Hallottam a vitákat *Ballal*. Nem a ti dolgotok megítélni az ember érdemeit, vagy hibáit. Ezért az ő ügyét átvesszem tőletek. Hangja most kifényesedett:

- Ember! - dörögte *Jobb* - Nem vagy hitvány, a gyöngeséged nem a te hibád. Engedélyt kaptam, hogy változtassak a természeteden. Új feladatot kapsz. Őrző leszel, vigyázz gyöngé embertársaidra. Köztük fogsz élni, de ők nem láthatnak téged. Légy igazságos! Egyformán szeress mindenkit, nem tehetsz különbséget köztük, mert abban a pillanatban vége az erődnek. Nem vezérük leszel, nem uralkodni fogsz felettük, ezt nem feledd, csupán a feladatod más, több, mint emberi. Földöntúli erődöt helyettünk is alkalmazod, nekünk milliárdokra kell vigyáznunk, te segítesz nekünk. Hasonlítani fogsz az angyalokra, a ti nyelveteken ezt őrangyalnak nevezik. Indulj! Emlékezz, nem hagyunk magadra, vigyázunk rád, minden tetedben ott leszünk mi is.

A következő pillanatban Tódor ismét az erkélyén találta magát, vastag takaróba burkolózva. Nem fázott. Megdöbbenve fogta fel, hogy láthatatlan. Ott, ahol a testének kellett volna lenni, átlátszó, színtelen, légnemű valami mozgott, formája kivehetetlen. A kastély előtti térre figyelt, de ott senki se tartózkodott. Ez furcsa volt, megszokta, hogy éjjel - nappal sokan várnak rá a téren.

- Vajon hol lehetnek? - tűnődött. - Talán a tó partján sétálnak.

Ahogy végiggondolta, abban a pillanatban a tóparti sétány felett suhant láthatatlan szellemteste. Ez örömmel töltötte el. További próbákra merészkedett. Kossuth tér! S még végig se gondolta, máris ott volt a napozó lány szobra mellett.

- Nagyszerű, így folyamatosan képes vagyok a város életét figyelni, minden pillanatban, s ha baj van, azonnal tudok cselekedni. Őrző lettem hát, de láthatatlanul! - jutottak eszébe *Jobb* szavai. „*Légy őrző!*” Vigyázz az emberekre! Segítsd őket, ha gondjuk van.

Tódor első dolga volt, hogy szellem mivoltát kiterjesztette az egész város fölé. Az emberek nem sejtették, hogy az a hirtelen támadt párás szürkesség nem esőfelhő, hanem az ő Tódoruk szellempárája. Így módja volt minden otthonba benézni, hogy vannak, hogyan élnek ott az emberek. Ahol beteget látott, meggyógyította. Amerre suhant, eltűntek a bajok, gondok. A süketek hallottak, a vakok láttak, a nyomorékok ép testet kaptak. Ahol éhezést, nincstelenséget, oda terített asztalt, tele kamrát teremtett. Egy ifjú lányka arra vágyakozott, hogy legyen egy nagy, lombos fa az ablaka előtt, hadd szálljanak rá a madarak, ő majd tesz ki rá madáretetőt. Amint a nagy, lombos fa előbukkant, a lány máris futott, s formás kis madárodút kötözött a fa ágára, tele búzaszemmel, láthatóan már rég előkészítette. Tódor bőséges örömmérséssel jutalmazta a kislányt, ugyanakkor a közeli fákra is teremtett madáretetőket. A környék hamarosan megtelt madárcsicsergéssel. Ugyanekkor, az alsóbb lakás erkélyén zilált külsejű asszony jelent meg, dühösen

méltatlankodva, hogy a fa lombja elsötétíti a lakást, kénytelen nappal is villanyfényt gyűjtani, követelte férjétől, vágja ki a fát. Tódor ebből megértette, hogy vigyáznia kell, mert ami az egyiknek áldás, egy másiknak lehet ártalmas. Ezen sokáig töprengett. Ekkor egy nagy útkereszteződésre, körforgalomra figyelt fel. Távolból egy - egy autó, ellenkező irányból egy motorkerékpáros száguldott a kereszteződés felé. Tódor tudta, hogy nem szabad egyszerre érniük a kereszteződéshez, mert menthetetlenül összeütköznek, ezért a motorosnak leállította a motorját. A vezető bosszankodva szállt le, matatott a motoron, amikor a motor hirtelen feldübörgött, s így megnyugodva, fejcsóválva ült vissza, fogalma sem lévén, hogy ez a kis bosszúság mentette meg az életét. A másik autó nyugodtan áthajtott a kereszteződésen, nem is látták egymást.

Tódor egy kis parkba is belátogatott. Padok voltak, piszkos vizű folyócska csordogált rajta keresztül. A bokrok alatt emberek feküdtek - hajléktalanok, még lázas beteg is akadt köztük. Ezeket egy lehelettel meggyógyította, s egy nagy sátrat borított fölélük, azt kellemesen meleg levegővel töltötte meg. Aztán gondolt egy merészet, s a városon kívül sok szobás épületet emelt, a hajléktalanokat odahelyezte át, ahol tiszta ruha, terített asztal fogadta őket. Azok ámuldoztak, s nem tudták mire vélni a velük történt csodát. Mindegyikük Tódorra gondolt, holott napok óta nem látták. Akkor viszont annak jár köszönet, aki őt irányítja.

Tódor lebegett ide - oda, tette a dolgát, ahogyan *Jobb* parancsolta neki, s mérhetetlen boldogságot érzett. A kórház felett lebegett éppen, s ez újabb gondolatot adott. Szellemtestével körbeölelte a kórház épületét. Az orvosok, az ápolószemélyzet értetlenül futkározott a folyosókon, minden beteg az udvarra tódult, egyikük se volt beteg, még az imént amputált lábú férfi is együtt ropta a többiekkel a táncot. A gyógyító személyzet kétségbe esve sírt, hiszen így rájuk többé nem lesz szükség; mi lesz velük? A közeli iskola folyosóin asztalok teremtek, roskadásig gyümölcsökkel, és csokoládéval. A tankönyvek lapjai üresen tátongtak, a tudás átvándorolt a diákok agyába. Amint ide - oda lebegett a város felett, felfogta, hogy minden családban az ő nevét áldják, hozzá küldik forró imáikat. Megsokallta: Ez nem méltó egy emberhez - Ezt nem szabad! Hiszen ő csak kölcsönbe kapta az erőt, s ki tudja, meddig van nála. Messze kiküldte önmagát a világűrbe, hogy ne hallja a feléje áramló esengő hangzavart. De hiába menekült fényévnyi távolságra, a kívánságok özöne elkísérte. Voltak egymásnak szögesen ellentmondó vágyak is. Ha az egyiket teljesíti, árt a másiknak... Olyan messze taszította ki önmagát az űrbe, hogy már Föld is alig - alig volt érzékelhető, de a könyörgések nem szűnő erővel ömlöttek rá.

- Kegyelmezz, uram! - fohászzkodott - Én ehhez kevés vagyok! Vagy ha akarod, hogy cselekedjem, adj hozzá elegendő bölcsességet is!

Minden nehézséget vállalva visszament a Kálváriára, remélve, hogy *Jobb* képes lesz közbenjárni érdekében. Sokáig kellett várnia. Nem tudta: napok, vagy csak órák teltek el. Napok bizonyára, mert újból éjszaka lett. A sötétségben végre felvillant a közeledő fénypont. Tódor az örömtől magánkívül ugrált.

- Jöjj! Megmentőm! - Borult le *Jobb* lángoszlopa előtt. Lásd, gyöngye vagyok. Vedd le rólam a felelősséget. Nem embernek való ekkora hatalom. De már féltem azokat, akik bíztak bennem. Velük mi lesz?

- Belátom. - hallotta *Jobb* meleg, vigasztaló hangját. Én hibáztam. De ne aggódj értük, van, aki óvja őket, igazságosan. Bízzál a Mindenhatóban! Ő valamennyiünk felett álló. Az ő bölcsessége számunkra felfoghatatlan. Most pihenj, aludj! Ez a Legfelsőbb Úr akarata.

Tódorra napok múlva találtak rá a kirándulók. Mosolygó arcán mennyei béke tündökölt. Az első ember, aki felfedezte a bokor mélyén, nem is vélte holtnak. Azt hitte, alszik. A kórházban állapították meg, hogy nincs benne élet.

A halál oka viszont mindvégig titok maradt.

ELBERT ANITA

Az utolsó lovasok

Pecséteket törnek fel
A világ köldökén.
Halálvirágok nyílnak
Az árokparton. Négy
Lovas árnya csillan
Meg a víz tükreben:
A Háború, a Hódítás,
A Halál, és az Éhínség.
Ők a láthatatlan harcosok.
M megbújnak betegségekben,
Tüntetésekben, viszájban,
Háborúkban, vérengzésekben.
A Föld teste véresőt sír,
Nagy, csobbanós könnyei
Beterítik a hegységeket, és
A fellegeket, ősképek
Villannak fel a völgyekben.
A szellemi vitézek látást
Jöttek hozni a Földre,
Megpecsételve az ősi titkokat.
Siva árnya lebeg a nagy
Vizek felett, s halak ugranak
Fel, félkörívet rajzolva
Az éterbe. Megszaporodnak
A gyászszavak, rettegnek
Az emberek az élettől,
Megcsömörödvé állnak
Fel a dobogóra, szívük heves
Tornácára. A tudás keresztjének
Súlya alatt megroppan a görbe
Gerinc, de az igazság, mint
Sarki fény világít a sötét éj fellegén.
A föld egynegyedét lekaszabolva,
Az íj, a kard és a mérleg jelein át
Mészületik egy szellemi világ, hol
Az utolsó lovasok mind rejtett mágusok.

SZÁJBELY ZSOLT

Hajnal

Oly nagyszerű! Oly magasztos volt az üde rózsaként vöröslő hajnal, s tökéletes fény-szimmetriája boldogan pislákol egy elhagyatott világban, pár kósza perccel az éber tudat szomorú ébredése előtt, és a kopottas szentélyek márvány-nyugalma többé nem fulladt bele önnön könnyeibe a némaság ragyogó aranybörtönében.

A fénytörő homokóra gyémánttá lett szemcséi között peregték elporladt álmaink, rideg üveggé perzselte az elhagyott partok homok-szőnyegét a Nap, s az áttetsző lábnyomok véletlen kereszteződésénél rettentő szimmetria rémíztette az álomból kilépő védtelen ébredőt, amint homályos szemekkel visszanezett a béke illuzórikus totemoszlopaira.

A hallgatag teraszok rózsaihatú hajnali homályában elfeledett emlékek táncoltak, a falak egyhangú némaságának dallamára esetenül vonaglani kezdtek a távozás döbbenetétől megdermedt tükörcépek. A Múltat könnyezve fűztük fel egy vöröslő rózsza töviseire, s az ajkunkról lehulló emlékek millió darabra törtek a jelen megfagyott valóságán.

A hárfák kecsessége köré láthatatlan köd-koszorút font az Idő, s mi megpróbáltuk elrejtetni a fényt, hogy ne szennyezhesse semmilyen tintából lett fekete felleg, de az ablakkeret apró odvai között beszivároghva ránk rontott a holnapba nyúló szobák fekete misztériuma, és a homokba karcolt háromszögek csúcsai között feléledt az emlékezés zöldellő botanikája.

A tükrök hálás arccal hallgatták az Idő ősi meséit, a megrepedt amphorák sötétlő sír-ürességébe fényes csillagok rendeltettek, majd a lassan végleg elhaló éjszaka rongyos ponyvája alatt szorgoskodva, még fel nem fogható, ismeretlen formákat fontak a szökőkút árnyékában pihenő életek köré...

KARAFFA GYULA

Esze veszett vármegyének...

Vót eccer, hogy valamék vármegyének egy falujába tűzótókocsit csánytatott a tekintetess Vármegye. Megvót hát a kocsi ingyér, köszpénzenn, bele es lett tőtve a víz még új korába vész esettyire, debiza aztat a locsollókocsit egyetleneccer se ki nem próbálták, meg nem hajtották, lú mögé bé nem fogták. Mínek, ha nem vót tűz? Hát mér, maguk foglalkoztak vóna vele békeidőbe, mikor a kapálással, kaszálással, tengerifiókozásval bajlódnak? Úgy e, hogy nem!

Osztán egyszer csak béütött az istennyila. Olyan tűz kerekedett az alsósoron, hogy még a tabánba es látták a tímárok. Égett az ól, égett a ház, égett még a budi es ott, de le es égett, mer ugyan a tűzótók odamentek a locsollóval, de a szivattyújuk meg se nyikkant, olyan rozsdás lett az a sok helybeállástul. No, a kasznár nem nézte eztet jó szemmel. Mer mi lett vóna, ha az uraságéba bémegy a tűz, oszt ott pusztul a sok minden? Ugy e! Míg a paraszté pusztul, fenebánya, de mikor az úré, akkor mán baj van! Fel es ment a Vármegyéhe, a főispányho, oszt elpanaszlotta a dógot. No, mosmán mi legyen. Törte a fejit a főispány, hogy óggya meg az ügyet, de nem csak azér vót annak a feje a nyakán, hogy tarcsa a sipkáját, hanem azér es, merhogy nagyon okos vót. Nagyokos. Hát. Ki es tanálta, sótt, parancsba atta a kasznárnak, hogy eztán véletlenül se ne rozsdájjon bé a tűzótókocsi, hát attul a naptul fogva a tűzeset előtt három nappal mindég próbájják meg a locsollót, vajjon aggya a vizet vagy se. S ezér felelőssé a panaszkodó kasznárt tette. Ha a locsolló ki nem próbáltatik a tűzeset előtt három napval, a felelős deresre húzattatik, s reá ötven botütés mérettetik. Punktum! Hazamehecc!

No, hazament a kasznár, elmondta eztet az esetet a többieknek, de azoknak az értelmesebbjei a parancsolat ostobaságán kinnyukba akkorát kacagtak, hogy röhögésük egész Nagyorosziig elhallaccott. Münk es vélük kacagtunk, Oroszajak, de münk jókedvünkbe, merhogy münk mán régrül sűrűn próbálgassuk a locsollókocsinkat három naponta a tűzeset előtt, merhogy nekünk okosabb kasznárunk van, ű mán régrül kitanálta eztet a törvényt nekünk!

Híre ment ennek a vármegyei parancsolatnak mind a hatvannégy vármegyébe es, oszt azóta mongya a magyar, hogy:

„Esze veszett vármegyének bolond az ispánnya.”

H. TÚRI KLÁRA

Indián-becsület

Két fiú szerződést kötött
- szerződésük mögött
nem bújt meg sanda szándék,
tudták: a vérbarátság
ajándék;
kocsma-tájon járt az egyik,
a másik otthon játsz' ta eszét,
este hűgának orgonát vitt,
s magasan hordta a fejét. -

Egyik szegény lett és beteg,
s megútálva a felnőtteket, -
verseket írt volna halálíg;
változatos szavakkal szólt s díjakat
...vitt volna haza rogyásig: a másik,
- sokan hajbókoltak előtte,
sokáig cserkészett egy-egy nőre
s ilyenkor úgy tűnt, hosszan ásít.

- Sok más előzte meg az egyiket
/egy sem tudta, tőle a másik...mit áhít,
s keresve mind' ... a legszebbiket:
el nem dönthették, komoly vagy dőre
amit róluk a másik állít./

Ne kérdd, én vajon melyiket
választanám barátnak:
tán a kocsmában-láttat,
- vagy a költőt, a díjnyerteset? -
szószegőnek ha Sátán a barátja
:saját bőrét viszi a vásárra
ki nem tiszteli másba'
az indián-becsületet.

Tilalmak oszlopai közt
két fiú szerződést kötött,
vérszerződést a XX.századba' -
dünnyögött-hümmögött fölötte:

- mely belefáradt abba, hogy eszét játssza,
s...fejét verte a betonozott földre,
hogy...sírt rajta a repülőgép-szaggatta ég
egy háborúba roskadt emberiség.

/S egy offsor cég, százezer gyászruhára
épp akkor kötötte üzletét.../

Mielőtt ők egymást kiirtják -,
kivált e fajtát, hogy ma leginkább
honi földön található meg
:indián vérszerzők hősi példájára
életre-halálra tiszteld a gyermekeket-,
s...a felnőttel - ha nem tartja meg szavát -
amit tennél magaddal, azt tedd!
S...indiántáncot járva: győzelmedet
angyalok üdvözlik meglásd, odaát - !

2012. jún.20.

VÉGH JÓZSEF

Háborúk penci hősei és áldozatai II.

A II. világháború áldozatai

Babinszky Mihály tizedes

Pencen született 1920. október 02-án.

Anyja neve: Szabó Mária

Lakhely: Penc, Kossuth út

Vallása: evangélikus

Foglalkozása: földműves

Iskolai végzettsége: VI. elemi

A bevonulás időpontja: 1942

Katonai rangja: szakaszvezető

Alakulata: Rétság Katonai Páncélosztag, 7. rohamtüzér osztag, 2. üteg

A halál oka: elégett a harckocsiban 1944. 09. 26-án

Halál helye: Királyhegyes (más forrás szerint Orosháza ostrománál. A halál időpontja, és az alakulata szerint azonban szinte kétségtelen, hogy a királyhegyesi adat a helyes.)

Eltemetve: az orosházi katonai köztemetőben

Egyéb adat: öccsének két gyermeke született: István és Zsuzsanna

Részlet Csanády György főhadnagy, egykori rohamtüzér gyűjtéséből a Királyhegyesnél hősi halált halt 7/2. rohamütegről, a holtak ütegről:

"1944. szeptember hó 27-én Makón rakták ki a szerelvényről a 7/2. rohamüteget. Úgyszólván a pályaudvarról mentek a támadó szovjet páncélos hadtestnek. A 2. üteg az első napon kb. 17 T-34-est semmisített meg. A következő napon a Csanádpalotáért vívott harcokban további 20 T-34-est lőttek ki, míg az üteg mind a 10 rohamlövege személyzetével együtt megsemmisült, élén Kőszeghy fhdgy., 4 beosztott tiszt és 47 főaltiszt és legénység. Ez az üteg a II. világháború "holtak ütege" lett."

Magyar rohamtüzérek Zrínyi rohamtarackon¹

Ruszthy Andor plébános a harcok elől a főutcán lévő parókiáról egy faluszéli házba költözött. Ott írta a következőket: „26-án hajnalban erős lövöldözés zaja rázta meg a házat, egyre gyakrabban. A mellettünk lévő kukoricásból sűrű rajokban özönlenek a szitáló esőben az orosz katonák.[...] Egyre több húzódik el az ablakunk alatt”. A községbe előző nap bevonult magyar rohamtűzér üteg a jelentős páncélos erővel támadó szovjetekkel a Csanádpalotától északra vívott harcokban az utolsó lövegig elveszett. Hősi halált halt az üteg parancsnoka, Kőszeghy Barnabás főhadnagy, három tiszt és harminckét katona. Megsemmisült minden rohamlöveg.”²

Számvéber Norbert: A „Holtak Űtege” – legenda és valóság címet viselő írásában³ pontosítja a történéseket. " 1944. szeptember 26-án Királyhegyes mellett a m. kir. 7. rohamtűzérosztály 2. ütegeinek StuG. III rohamlövegei súlyos harcot vívtak a szovjet 18. harckocsihadtest páncélosaival. A hagyomány szerint a magyar üteg az utolsó katonáig ott veszett. Megszületett a modern „Holtak Űtege” legendája. A valóság azonban egészen más... Kőszeghy főhadnagy ütege esetében azonban a korabeli dokumentumok tanulmányozása egészen más eredményre vezet. A 7. rohamtűzérosztály vezető orvosa által kiállított hivatalos veszteségkimutatás szerint a halottak száma jóval alacsonyabb volt. Az ütegparancsnokon kívül – ott és akkor – mindössze hat katona (Köztük Babinszky Mihály, kit a forrás tartalékos tizedesnek ír V.J.) halt hősi halált. ... További hat rohamtűzér katona megsebesült. Ők főleg repeszek által okozott roncsolásokat és égési sérüléseket szenvedtek. A sebesülteket – egyikük kivételével – a szentesi kórházba szállították. ... A 7/2. honvéd rohamtűzér-üteg hét hősi halottjának temetésére – katonai tiszteletadás mellett – 1944. október 1-jén 16 órakor került sor Orosházán."

¹ http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako_monografia

² http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako_monografia

³ <http://www.wv2hunhistory.org>

Bacsa József

Született: 1911. június 17.

Anyja neve:

Lakhely:

Vallása: római katolikus

Foglalkozása:

Iskolai végzettsége: VI. elemi

A bevonulás időpontja: 1944. március 25.

Katonai rangja: gyalogos

Alakulata: 22-es Balassagyarmati Gyalog Ezred

A halál oka: eltűnt 1944 márciusában

Halál helye: Tura és Kőkényes között

Eltemetve:

Egyéb adat: Feleségét és három gyermekét (két fiú - 5 és 7 éves, egy leány - 2 éves) hagyta árván

A penci emlékművön szerepel a neve.

A fenti adatok pontossága tekintetében sok szempontból bizonytalanok lehetünk:

- A Balassagyarmati gyalogezred a 23-as hadrendi számot viselte

- Turára csak 1944 november 20-én érkeztek meg az ellenséges orosz csapatok

Belica János

A penci emlékművön szerepel a neve.

Czinege Béla

A penci emlékművön szerepel. Adatait a hadifogoly adatbázis - Szovjet temetői nyilvántartások - fejezetében találtuk meg.

Vezetéknév	Cínege
Keresztnév	Bela ili Billo
Apja neve	Janos
Születési idő	1918.01.01
Születési hely	Vengrija, okr.Molosodjarmot, sz.Napgrad
Lakóhely	sz.Napgrad, okr.Molosdjarmot
Rang	szoldat
Egység	8 rota, 4 polk, 2 peh.div.
Fogságba esés helye	Kolomija, Polska
Fogságba esés dátuma	1944.07.27
Elhalálozás dátuma	1944.12.19
Fogság helye	I.100/2
Temetés helye	kl.I.100/2, kv.3, m.15

Molosodjarmot = Balassagyarmat

Napgrag = Nógrád

szoldat = katona

Kolomija: város Ukrajna Ivano-frankivszki területén, a Kolomijai járás székhelye. Az Északkeleti-Kárpátok keleti előterében, a Prut folyó mentén, Lvivotól és Csernyivcitől közel azonos távolságra fekszik.

Eltemetve: Budapest
Sírhely/ áttemetés: Rákoskeresztúr

Egyéb adat: A penci emlékművön szerepel a neve.

Károly Sándor

születés helye: Penc

születés ideje: 1907.

Anyja neve: Lakatos Mária

Lakhely: Százhalombatta

rangfokozata: honvéd

Halál oka: tüdőgyulladás

halál ideje: 1945.06.10.

Halál helye: Szeged

Eltemetve: Szeged, Belvárosi temető

Alakulata: hadifogoly tábor

A penci emlékművön szerepel a neve Károlyi néven.

A II. világháború végén Szegeden a börtönépületben működött a hadifogolytábor.

Egy sír a szegedi belvárosi temető hadifogolysírhelyei közül

Kosztján János

A penci emlékművön szerepel. Adatait a hadifogoly adatbázis - Szovjet temetői nyilvántartások - fejezetében találtunk egy hasonló nevűt.

Vezetéknév	Kosztian
Keresztnév	Janos
Apja neve	Janos
Születési idő	1924.01.01
Rang	szoldat
Elhalálozás dátuma	1945.01.22
Fogság helye	l. 180/4
Temetés helye	kl. l. 180/4

Jakus Lajos könyve szerint azonban ő nem az első világháború során, hanem azt követően, 1919-ben vált a hadi események áldozatává.

Dobisz Mihály visszaemlékezése szerint a csehek ellen mozgósítva érkezett meg a behívó. Többen menetek Pencről is katonának. Kosztján János megsérült, s egy magánháznál hagyták őt társai. A visszavonulást követően újra érkező csehek főbe lőtték őt.

A csehek elleni hadakozásban hadifogságba esetek Pencről még Körmendy, Károly, Pardavi József, Kucsá József, Maruszki Mihály, Székeli János és Buczkó Károly is.

Körmendi Imre

Született: Penc, 1911. december 26.

Anyja neve: Süle Margit

Lakhely: Penc

Vallása: római katolikus
Foglalkozása: asztalos
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja: 1944. október 16. (?)
Katonai rangja: honvéd - tüzér
Alakulata: 201-es honi légvédelmi tüzér osztály Szigetszentmiklós
A halál időpontja: 1944. október 16.
A halál oka: égés
Bevetés helye: Szigetszentmiklós
Eltemetve: Budapest Kőbánya 56. parcella, Új köztemető.
Sírhely/ áttemetés: Rákoskeresztúr

Egyéb adat: Házastársa Susuk Margit
A penci emlékművön szerepel a neve.

Körmendi László

Született: Pencen, 1920. március 15-én.
Anyja neve:
Lakhely: Cece
Vallása: római katolikus
Foglalkozása: ácsmester
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja:
Katonai rangja: honvéd szakaszvezető
Alakulata: nem ismert
A halál időpontja: 1944. október. 06. (más forrás szerint 1944. október 13.)
A halál oka: agyonlövés, hiányos orvosi ellátás
A bevetés helye: Miskolc
Halál helye: Nagybánhegyes
Eltemetve: Nagybánhegyes köztemető
Sírhely/ áttemetés:

Egyéb adat:
A penci emlékművön szerepel a neve.

A Nagybánhegyesen eltemetett magyar katonák sírja

Kucsera János

Született: 1920. március 11.

Anyja neve:

Lakhely:

Vallása: római katolikus
Foglalkozása: földműves
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja: 1942. augusztus 11.
Katonai rangja: honvéd
Alakulata: Katonai szolgálat - Balassagyarmat
A halál időpontja: 1942. szeptember 03. (Más adat szerint 1945.)
A halál oka:
Halál helye: Eszterháza
Eltemetve: Sopronbánfalva Hősök temetője
Sírhely/ átemetés:

Egyéb adat: nős volt: Kötelező katonai szolgálat közben halt meg.
A penci emlékművön nem szerepel a neve.

Maruszkai István

A penci emlékművön szerepel a neve.
Adatait nem ismerjük.

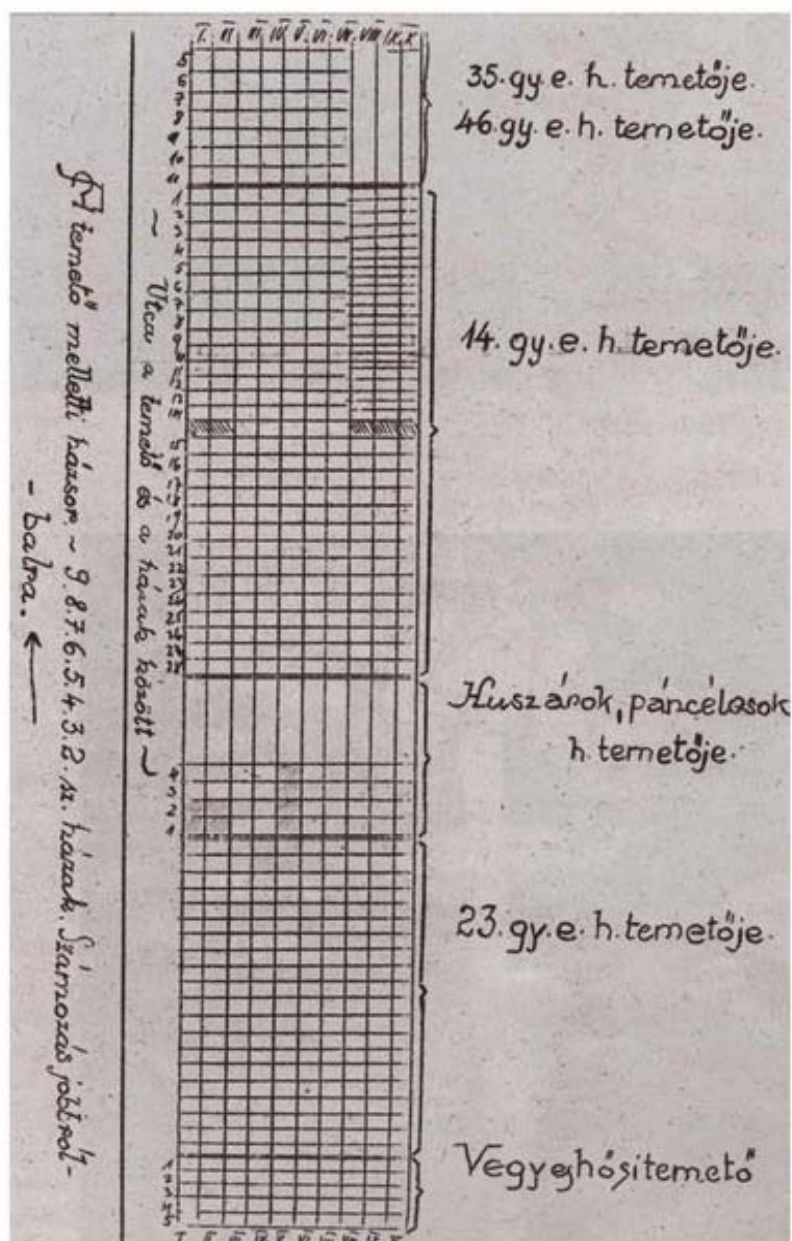
Petrik István

Született: Pencen, 1916. június 07-én
Anyja neve: Pethő Erzsébet
Lakhely: Penc
Vallása: római katolikus
Foglalkozása: szab segédmunkás
Iskolai végzettsége: VI. elemi

A bevonulás időpontja: 1938
 Katonai rangja: tizedes
 Alakulata: Balassagyarmati 23/II. zászlóalj
 A halál időpontja: 1942. szeptember 09.
 A halál oka: nyaklövés
 Halál helye: Sztorozsevoje
 Eltemetve: Novo Uszpenka
 Sírhely/ átemetés: 3990.

Egyéb adat: Gere József könyvének veszteséglistájában nem szerepel.
 A penci emlékművön szerepel a neve.

A Novo Uszpenkán létesített hősi temető alaprajza

Rel János

Született: Penc 1906

Anyja neve: Badinszki Julianna

Lakhely:

Vallása:

Foglalkozása:

Iskolai végzettsége:

A bevonulás időpontja:

Katonai rangja: tartalékos honvéd

Alakulata:

A halál időpontja: 1944. IX. 17-én eltűnt

A halál oka:

Halál helye:

Eltemetve:

Sírhely/ áttemetés:

Egyéb adat:

A penci emlékművön nem szerepel a neve.

Rózsa József

Született: Pencen, 1917. október 01-én.

Anyja neve:

Lakhely:

Vallása: római katolikus
Foglalkozása: hivatásos katona
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja: 1937. október 01.
Katonai rangja: hadapród őrmester
Alakulata: Rétsági I/III harckocsi zászlóalj
A halál időpontja: 1944. december 11. (Más forrás szerint 1944 őszén)
A halál oka:
Halál helye: Budapest XII. kerület (más forrás szerint a budai harcokban)
Eltemetve: Budapest XII. kerület
Sírhely/ áttemetés: Rákoskeresztúr

Egyéb adat: nő
Iratok a Váci Kiegészítő Parancsnokság 012201/49. számon
A penci emlékművön szerepel a neve.

Saskó János

Született: Pencen, 1918 nyarán
Anyja neve:
Lakhely: Penc Széchenyi út 10.
Vallása: római katolikus
Foglalkozása: földműves
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja: 1942 október
Katonai rangja: honvéd
Alakulata: Salgótarján
A halál időpontja:
A bevetés helye: orosz front
A halál oka:
Halál helye:
Eltemetve:
Sírhely/ áttemetés:

Egyéb adat:
A penci emlékművön szerepel a neve.

ifj. Saskó József

Született: Pencen, 1917. február 5-én
Anyja neve:
Lakhely:
Vallása: római katolikus
Foglalkozása: földműves
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja: 1942. augusztus 5.
Katonai rangja: honvéd
Alakulata: határvadász

A halál időpontja: Don-kanyar 1943. február 2.
A halál oka: eltűnt
Halál helye:
Eltemetve:
Sírhely/ átemetés: ismeretlen

Egyéb adat: nő volt
A penci emlékművön szerepel a neve.

Saskó József

Született: Pencen, 1921. május 20-án
Anyja neve: Pető Anna
Lakhely: Penc Keszegi sor
Vallása: római katolikus
Foglalkozása: földműves
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja: 1942.
Katonai rangja: honvéd
Alakulata: 13/II. zászlóalj (Más forrás szerint Miskolc k. őrség)
A halál időpontja: 1944. szeptember 20.
A halál oka: eltűnt
Halál helye: Szindi
Eltemetve:
Sírhely/ átemetés:

Egyéb adat:

Iktatási szám: C.642.805/22. v. 1944.

Hozzá tartozója értesítve: 1944. november 10-én. (Más forrás szerint semmiféle hivatalos értesítést nem kapott a hozzá tartozója.)

A penci emlékművön nem szerepel a neve.

Sulyán Mihály

Született: 1917. október 09.

Anyja neve: Klenyánszki Julianna

Lakhely: Penc

Vallása: evangélikus

Foglalkozása: mezőgazdasági munkás

Iskolai végzettsége:

A bevonulás időpontja: 1940. február 02.

Katonai rangja: őrvezető

Alakulata: Balassagyarmati 23/II. zászlóalj

A halál időpontja: 1942 szeptember 09-én (más forrás szerint 1942. szeptember 08-án)

A halál oka: fejlövés

Halál helye: Sztorozsevoje

Eltemetve: Novo Uszpenka

Sírhely/ átemetés:

Egyéb adat: "Két gyermeket - Gusztáv és Erzsébet - és fiatal feleséget hagyott maga után szegénység és nélkülözésre."

A penci emlékművön szerepel a neve.

Sütő József

Született: Tényőn, 1914. február 16-án

Anyja neve:

Lakhely:

Vallása: római katolikus

Foglalkozása: továbbszolgáló katona

Iskolai végzettsége: VI. általános

A bevonulás időpontja: 1943 nyarán

Katonai rangja: hivatásos őrmester

Alakulata:

A halál időpontja: 1943. november 7.

A halál oka: haslövés

Halál helye: Wasiljewitsch, Szovjetunió

Eltemetve: Wasiljewitsch-i hősi temetőben, Gomeltől nyugatra 100 km-re

Sírhely/ áttevés:

Egyéb adat:

A penci emlékművön szerepel a neve.

Sztankó József

Született: Penc, 1915. március 24.

Anyja neve: Hanák Verona

Lakhely:
Vallása: római katolikus
Foglalkozása: kocsis
Iskolai végzettsége: VI. elemi
A bevonulás időpontja: 1942., vagy 1944. március 10.
Katonai rangja: honvéd
Alakulata: Losonci 23-as (más forrás szerint Balassagyarmat)
A halál időpontja: 1942.VIII. 10-én
A halál oka: eltűnt
Halál helye: Sztorozsevoje
Eltemetve:
Sírhely/ áttemetés:

Egyéb adat: nő
"Ma már nem élő katona barátja látta a Donnál elhunyni."
A penci emlékművön szerepel a neve.

Sztruhár Ferenc

A penci emlékművön szerepel a neve.
Egyéb adatait nem ismerjük.

Zemen Sándor (Zemplényi Sándor)

Született: Penc, 1919.
Anyja neve: Zemen Borbála
Lakhely:
Vallása:
Foglalkozása:
Iskolai végzettsége:
A bevonulás időpontja:
Katonai rangja: t.honv.
Alakulata: Losonci 23-as
A halál időpontja: 1943.1.hó
A halál oka: eltűnt
Halál helye:
Eltemetve:
Sírhely/ áttemetés:

Egyéb adat:
A penci emlékművön szerepel a neve.

A Losonci 23-asok veszteséglistáján Zemplényi Sándorként szerepel. Valószínűleg az anyja neve miatt került tévesen a név a penci emlékműre.

A második világháború és a holocaust áldozatainak emléktáblája

Az elhurcolt zsidó családok

	született
Beck Manó	
Beck Manóné	
Beck Sára	1904
Blau Móric	
Klein Vilmosné	
Klein Matild	
Klein Rózsi	
Kun Géza	1879
Kun Györgyné	1920
Kun György	1943
Kun Erzsébet	1941
Landzmann József	1926
Landzmann Erzsébet	1926
Landzmann Bernát	
Landzmann Bernátné	
Landzman Lajos	

A holocaust penci áldozatai 1944. május 9-én hurcolták el falujukból. Valamennyien a koncentrációs táborok gázkamráiban végezték. Egyetlen kivétel: Landzman Lajos halálát egy budapesti bombatalálat okozta.

Források:

- A Penci Önkormányzat adatai
- Bagyinszky Istvánné szerk.: A Losonci 23. gyalogezred a Don-menti harcokban 1942-1943 (Salgótarján, 1993.)
- Bús János /szerk/ Béke poraikra I., Varietas '93 Kft. Budapest, 1999.
- Bús János /szerk/ Béke poraikra II., Varietas '93 Kft. Budapest, 2001.
- Gere József: Békében, háborúban - A balassagyarmati 23/II. zászlóalj története 1939-1945.
- Hadifogoly adatbázis - <http://www.hadifogoly.hu>
- http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako_monografia
- Jakus Lajos: Penc múltja és jelene 2002
- Számvéber Norbert: A „Holtak Ütege” – legenda és valóság, <http://www.wv2hunhistory.org>

**A keresztelőkút a rahói római katolikus templomban
(Végh József felvétele)**

BOZGOR ELIAN

Hipnotizáltak

Ugyancsak O.* (* A szerző *Piszkozati (vegyes) füzetek*-jei közül) maradványaiból való e “behívó”, e variáns; egyik indítócíme ez: Amin átkel, ami nem kel át... (s ebben, egészében kicsit el is kalandozva). Bár ez nem igazán számít. Belefogott a novellába, dolgozott is rajta, de már nem fejezte be. “Ha egyáltalán be lehet fejezni valamit...” Mondogatta, mikor nekilátott valaminek... S volt olyan munkacím is, hogy Melléértések világa, vagy: Kétes fúzió; avagy: Két világ válságainak hamvaborítása, stb.

Inkább arra hívnánk fel, erretévedt Olvasó figyelmét, arra, hogy sokszor nem könnyű az író dolga, például abban, hogy eszköze saját maga, nyelve, s a munkált s egybeszedett “szöveg”, amit így lök világra; hiszen sokszor az élet ellenkezik e kimondott-módolt gondolat-kövekezményekkel, s nem is lenne szabad, nem is lenne hasznos azokat komolyan venni, sőt, ellenkezni kéne velük: le kéne azokat inkább tenni, értelmezésükhöz át kéne vezetni mind a komolytalanítás processzusán. Túlzott jelentést-jelentőséget tulajdonítunk nekik, pedig csak egyetlenegy lépés választ el bennünket attól, amit tettek, cselekedetnek nevezünk. Noha majdnem is a legfontosabb; aminél csak a körülmények fontosabban, s nem a lényeg a lényeg. Amiből csak bonyodalmas lehet a mozgás. Ha egyáltalán lehet...

Hogy szavak által többek nyiffantak ki, mint kard által? Mint azt B. Hrabal egyik könyvében olvashatni? Ki tudja. Meg aztán mi is az ember; hogy ennyire sajogjunk érte? Vannak rá goromba, de igaz szavak. S nem alaptalan!

Némelyek még irigylik is, s szók okán... pedig nem nehéz belátni: mennyire gyámoltalan, közönséges készletdarabok rendeltettek munkájához; hogy mennyi fájdalom, mennyi veszély lappang-fenyeget abban, amit irigyelnek nála...

“Némelyek állítják, hogy Nagyíróknál sajátos indítás biztosítja a mű nemes csengését, s hogy már egyetlenegy ütem-ütés szavatolja ez eredeti teremtmények beszéd-frissességét, s nem is lankad az olvasói figyelem, hanem varázslat felett lebeg: mégpedig a Művész akaratlan akarata szerint valón; s elejétől – a mű fizikai s szellemi végessége felé lebegtetve. (Mi nem tudjuk, mi az, hogy “nagyíró”, vagy: “híresíró...”. Utcaság, ismertség-csillogás... Az, ami köztük lehet (gondolhatnánk), csak hosszabb nevéen mondvá: egérfutás. Futás a futó időben. Futam. Magával a nyelvvel, stb. Változásokkal. S e maga-lehajszolódo faj jussa-kilátása, ami sose (!) nem fejlődés, hanem csak csoszi haladás. Elég az. Legfőbben. Főn. Aligan-se. S aztán mindezen s feltétlen: ott az a zsákutca, az az egyirány, az a fal, s az az Arany-i bogárkoppanás. De nem számít egy kis ütközés azoknak, akik e királyi Salamon-hiábaságra adták fejük.) Akár így van, akár másképpen sincs (s lehet, hogy ez másod- vagy sokadvonalbéli irodalmárok agyalmánya, s terjed is világnak, mint talmi-axióma), mi - legfeljebb - annyit tehetünk (nem-tehetve), hogy nem tekintjük magunkat írónak. Köszönjük szépen; de inkább nem. S továbbra is: sután írjuk-mondjuk történeteinket; nem úgy, mint Pip, aki – ebben, s másban is - tehetségesebb volt bármelyikünknel. S persze, ő, eredeti volt...

Például: nekem eszemben sincs, hogy általánosat mondhatnék; afféle: Minden-Embergondoknak-Enyhe Igazságért perelve (aki ezzel számol, az csalódik majd) – nem: hogy ilyen vagy amolyan tanulságot kínáljak bárkinek (ennél jóval szerényebbek ambícióim). Talán összefüggéseket keresek, járatom eszem, szósorokat helyezek egymás mögé. Ettől azért még: Marcona Esztéta s Ihletre Rontó Kritikus... nagyvonalú lehet; teszem azt: választékos legyintésben. Baráti - klikki - bértollnokoknak úgyis érdektelenek vagyunk. S ha nem? hát, nem. Minek kapcsoltuk egybe: valaki-nemzedéktárs “valóságát”, álmát - személyessel!? (Annak ugyancsak lehetnek következményei: valóságra, látásra vonatkozó következményei. Álmokra; még tévedésekre is lehetnek. S ha az ember téved, az... következményekre is hibázik; s az a tévedés, par excellence – saját tévedés...)

Már a cím is bajos. Tudom; s az is az, hogy történetet mondok: egyáltalán! s fiatalférfi-barátra mondvá

azt. Majdnem úgy, ahogy ő olvasott nekünk: kicsi-lakatos kapcsos Noteszének bejegyzéseiből.

Tizenegykétéves korában hozta először újság; nem is tudtunk erről. Mintha szégyelte volna, hogy költő vagy író lehet. Talán apja miatt; az öreg nem tartotta férfihez méltónak ezt a foglalatosságot. Már akkor is – nekünk képtelen helyzetekben – lemaradt társaságunktól, kapu alá húzódott: ott jegyzett le valamit. Vagy: bisztróasztalnál éppen...

Tanyán Jóska szerint: még utált iskolafolyosón, -udvaron; útmenti meggy-, vagy vadalmafák alatt, virágkerteknél is “firkálgatott macskakaparásszerű írásával”.

Még budin is...! S randipadon hajolt át (ugyan! rossz vicc...), hogy bejegyezze: Ennek a cigánylánynak és csókjának is... keserümandulaíze...

Az érzelmi tömörítéseket-tömörítőket ugyanakkor nem nagyon állhatta. Minek annyit visítózni... Ez volt ő: Szipszo. Gúnynevé? Mégiscsak valami vizelésre hajlik az egész. De inkább becében: Sipi, Szipszi, Pip. Voltaképp apai nagyapai ragadványnévre: Pistyík. Még Pipszi is. Pont ez; mint Hrabal* feleségéé. Ő maga mondta egyszer, hogy az ezernyelvjárású bobó-jankoban ez “homokost”, “buzit”, “meleget” is jelent. Leginkább azért Pí volt...

Pí apja: korán özvegyült; bigott katolyicska-anyjával nevelte Pít. De aztán a Nagymama is meghalt (Nagyapa – háborúban maradt...)

Annyit magam is tapasztaltam, hogy Pí apja, valahányszor találkoztam vele, utcán, vagy mikor utóbb, ellenőrzések okán keresett (s mindössze ennyit kérdezett készülődő-búcsúztán, hogy: “No? és ha ilyen okos vagy, akkor nyilván tudsz valamit arról az Élhetetlenről is...”) – tapasztalhattam, hogy válaszom nem nagyon érdekelte.

Apa s fiu egyirányított haragvása abban állt, hogy - valakiknél - kijárt volna valamit Pínek, amit viszont az határozottan ellenzett, vissza is utasított. S nem csak hurcolkodott, hanem házasságot kötött tanítványával, egy ragyogóhamvas, barna lánnyal: velünk, haverokkal, látogatókkal mindig figyelmes Mayával.* (Szegény, kétségbeesetten kísérletezett azzal, hogy menekítse Pít ebből a családi klímából. Így keríthette őt aztán távolabb is, szelíd, de tolakvó kampániánktól is...)

Mert ugyan mi is, mik akarunk lenni, bármerről is érkezünk...? Boldogok! Mindenáron? Ha nem muszáj, akkor nem... de ez nem lehetséges. Minden élet “befelé” zár, miközben nyitott. A biológiai egyes, nem fedi a fizikai “összes”-t. Valaki, szóval... például az emberi faj egyedei közül, csak boldog akar lenni, egészséges. S ne kínozza lelkiismeret?... “De kérdem én: ugyan a béka akar-e kecske lenni, ugye? oroszlán... Lehetséges. Megújulási szerkezeteknél maradvá, az agynál, a megismerés képességeinél...” (Pí-ék csendes esküvőjén hallom.) “De én kicsit kételkedem... És vajon az ifjú férj... te, kételkedsz-é?”

A mozdony “akar”-e... emberré lenni, a béka akar-e oroszlánná, szűnyoggá... lenni.

Nem tudta (mondta Pí, hogy “nem tudom...”), hozzátette még, hogy ő se hiszi, hogy a bicikli élő lenne, meg a kazán se túlzottan mutat arra sajátos jeleket... Ráfűzettünk valamilyen kulturális láncra, arra, mely az ember világszeméletének-ismereteinek-sejtelmeinek s még tévedéseinek s hamisságainak láncszemeire is kovácsoltatott..., nyakunk köré, tüskeörv, nemde?... de ha nem hisz, azért még nem kételkedik, tehát hisz. “Uncsi nóta.” S kapatos bácsika szól, hessegetve fellegeken: “És ugyan ki nem tud most szórakodni egyébbel, mint azzal, hogy is mehet a gőzmozdonnyal, biciklivel... amikhez az ember ereje társul... Ha nincs idefenn fűtés...” – mutatóujjával Pí halántékát kopogtatta...

A véletlenhez nem igazán lehet ilyesmiknek köze. Az ősi-ősfizikia (elemi, s előttei), a fiatalabb millió- s millióéves evolutív, netán a mű-biológiai, a maga elemi- s életet hangoló szerkezetműködési formáiból... túlléphet-e? Nem nagyon logikus azt állítani, hogy a mozdony (ugyan fűtjük kazánját), hogy az él; hogy a biciklit tekerem, az is élő, leálló-boruló szerkezetek, hiába akasztunk rájuk “funkciókat”. Az se hanyagolható el, hogy az Idő elemi tört-másodperécre, vagy annak haladtában s lassabban alakuló részecskék stabilitására, mekkora az a hatás..., A Nulla még “rendezett Semmi-teréből” alakult mind nagyobb zürzavar s az idők egyedi beérése. Hogy hány milliárdéves csillag “stabil élete” lett semmivé, mássá az Univerzumban!

Az ördögöt mindegyre nehezebb vizazavarni korábbi kuckójába, mert a szabadult-tekergő már nem az, ami volt. Tele van azokkal a képességekkel, amikkel kijátszotta új terének szegletakadályait, megpróbáltatásait. Hiába a segítő számítótermi kooperativitás, “okosság”, kell lennie Véletlennek az élet különböző rendszereiben; valaminek lenni kell. S Valaminek azon felül, hogy “az elme” egyetlen kézzelfoghatósága ez a speciális, de nem külön szerveződés, hanem magánál több, mint kémiai-fizikai - -

-----
--
Az a kis Notesz! s maradhatatlan söralátét-korongja Pipnek: U Zlatého Tígra** – prágai sörözde; vajszinű poháralátétnek kartoni hátán: alkalmi ajánlás. Fogalmunk se volt arról, hogy mi lehetett arra a körlapra írva. Hozzá se érhattünk. Pedig: Pí nem volt fétikus alak. Sőt. Példaképe se. De - valamiért - többet jelenthetett neki az, mint egészoldalal dedikáció, dicsérő-liloid prédikáció. Lehet, hogy csak ennyi volt a papíron: Ne feledd, hogy te vagy Sipos, „a” Pí...

Nem nagyon ivott, de ha mégis: csak arról, s csak olyan pohárból, amelyiknek talpa e poháralátét-korongon állt. Tudta, mikor iszik velünk, mikor nem. Kártyázni meg: egyáltalán nem kártyázott velünk.

Először egy fizikakongresszuson járt arrafele?... majd találkoztok; Prágában, s kerszkoii** kisháznál. Ittak, kártyáztok. Beszéltek, hallgattok... hallgattok. Hovno... A gazda - tarót dobált. Nic nevíte, nic... Hovno... Majd németül, latinfélén. Ha jól mondjuk – egyszer - épp V.*** Ondro szállt be, harmadik-negyediknek... másba - - - - -

Hrabal a Tigris WC-je s asztaluk közt ingázott. Állt. Lárma. Áthajolt társasági asztallapon. – Szóval... ti lennétek, hát. – Bólogat. Vizecskésen* se volt ázott. Aztán közelebb hajolt: – Ti, hunok... hajdan-Európa rettegettjei; mára inkább... hirhedt márkaprédá-pálinkázók**, öngyilkítók... korahalódók. Romhalmaz-kuvikok... Medencei körbe-karika koitalók. Vitéz Balassa... fényes nyelvnek fényesei! S erre-ebben is: csupa élet-, eszességféle; s tudománynak pionírjai. De azért pogányok, s ha nem is partizáni kurucok, de kulturálatlan sértődékenyek... Ti, protokra tanúskodók... És a ti... (s ekkor, fejét félrebillentve – lemondó s ironikus-elcsigázott fintor kíséretében – szellentést hallatott, szájával). A ti politikusaitok is... okosak s jók lennének... másfélén, inkább!...

(-----
-----)

Értitek – mondta Pí, arról a bizonyos napról mesélve.

A Szövetségben***: szemeket meresztettek neki. Egyáltalán: lakik itt (v Praze) ilyen nevű fickó, hogy Hrabal?...

Se nemet, se igent nem szóltak - magyarázott. Valahány kérdésemre: kezüket hajigálták. Copak chceš? Co to za sebe délaš neviného?... Gondolhatták... Ha nincs: toki-jói Csijíno****, vindzori Dávid***** s tandbrizsvelszi Róbert***** - - -

Vagy olyasmi, amiről fogalmunk se lehet!... Így, vagy amúgy: valamelyik, mint hallom is, fejemben: most is: alkalmilag közbeszölt.

S más meg; mindjárt-is, ellenszóban:

Hová-hová; drága kombinátor-testvér!?! Arra-semerre?!...

Vegyük csak már újabb katonai megszállásban adott nyilatkozatát. *Hatvannyolc után lennénk*, apafej!

Lehet kérdésem?... mégpedig ez; hogy: viccesnek lenni - cinkosság-e?...

Ááá! Tudod te, hogy erre mit mondana?...

Hrabal tényleg adott valami nyilatkozatfélét. És a Kommunista Párt lapjának.* Kevéske gőze ugyan politikához, de ez elég lehetett arra, hogy majdnem két és fél évtizedig még “járkáltak rá” legitiméh-szomj politikusok - - - - -

-----

És jönnek neki – Pínek - ezek a külhoni éjszakai vendégpajtások: fiaszóval véges számos kísérletre; s kopogtatnak dobrszísi** közösszállás-villa szobaajtáján. Igen puccos kis lakosztály is volt ajtónak megette: csupa karraraféher még éjjeliszekrénye is, s alig-híja annak, hogy Pí nem csomagolta ki ott: vizsgálatát esengő csicseri szép-Ilonkát, kis tolmácsölgyecskét.

Kopogtattak hát: iménti fiuk; s invitálták, nem is annyira messzire. Mondván, hogy akkor most: óhajtaná-é továbbra azt a találkozóat Bohus-apóval, vagy mire vár!?! ágyúszóra?... Csíjino (Karcsi) meg hozzátesszi - britisekhez - a maga tört sűrgetését: - Taxi dolgozza utca; van Pipo-szan kész...

Hosszú éveken át irigyeltük is Pít. Magam se tudom, miért... Viszont – egyszerre - álmát olvasta nekünk, azzal zúdult ránk. Már új Nagytstvéri komcsikapitális időben; annak kezdetének közepén. S mind gyakrabban is hallhattuk; ezt is tőle: hogy: Tökfejek! nesztek... nyakatokra. Azok, akik eddig bokáitoknál harapdáltak... ó, selyemmajmocsák, ebben a kies állatkertben! Melyet uniós jó ecsém-bátyusok egyre

földhöz csapogatnak. S még élvezhetitek is... Bevettétek, hogy mindaz, ami esik, az feltétlenül férges. Hogy a helyes meg jó is. Az igazság meg a közjó felé vezet. És most olyasmire törvénykeznek itt, előzők, csatlakozó kufárokkal: hogy lehet-e pirosnak mondani a pirosalma piros almaszínét –

Ahol egy van, ott akad *pár* is. Adott a nagy rendezettség és nagy rendetlenség, a semmi entrópiatere adott, amiből mind gyarapodó zúr szaporodik, szaporodik... Nincs visszaút! Valami fizikai ősponttól beszélt, hogy annak természeti kijelöltségében a Véletlen, mely nincsen is: az, a Véletlen kizárja magát a tíz a tizedikennek s száz feletti hatványozásában. És? Vagy? Ha van már Zérus „mihezképest“ (tér, esemény, stb.), akkor lenni kell Véletlen-törvényeknek is. Ha nem is biológiai tartalom: szándék? Program? AKARAT? Minden innen indul... Véletlenhalál.

Az volt elgondolása, hogy társadalmi idomítottságunk-idomultságunk: még éjszaka is - álmunkban is kísért: („A Nagy Kristály-golyóbis most is lógázva szemünk előtt!... és mi halacszkákként tüskéjére akadva...“)

A szocializmus nyűglődésének szerény, de szerény járandóságán: megvehettük saját lakástulajdonunkat! S most már mindennek csere-fogadására is hajlandók vagyunk! Kripta; gyerekeim! Kripta!... Kívánatlan távolrokon-vendégség; falánk pondrók-lárvák s egyetemesült Kolorádó sírvilágában: a Fekete Pontban! Ezt akartátok?! A Semmiben. A Minden Igérvényeknek Nulla-bukfencében. Ez jó. De nem akartátok ti ezt a Semmit. S ennek majd meg kell adnunk az árát. Egy bágyatag rúgásban... az égség kékje-zöldjei fele; tulajdonképpem a Fekete légritka töménysége felé rúgva...

Mint hipnózisban – boronkodott; valahogy e szókkal. Csak azt kaphatja hipnotizőr, legyen atyai vagy anyai hozzáállású az; azt, amire éberlétben foghatók lennénk. S én is: legyen bár fogékony vagy kevésbé az: nem tudom már, mit nem tapasztaltam; napközben: látva-tudva, nemlátva tudva-nemtudva: mifénet nem ettem össze fekvés előtt! Értsétek szó szerint: szar-egy álmom volt. Csodálatosszarálmom...

Klozeton ültem: valahol – Európában. Talán: vasúti-pályaudvarin. Tudjátok: sulykoló, Viktori-gyóntató... Vaterlő. London, Párizs, Berlin... Huzat; nyitott ajtók, erről-amarról szárazlekváros, csorba porceláncsészék, lágyan hajló-lógó fityegő műanyagülőkék, mint keleti pancser-orrszarvúak lefegői... s papírt nem találok. Pedig már ülök. S nyomom is; s nézek: egyik nyitotton ki, s be másikon. És nem árthatna: fel-állni! De én nyomom; én csak nyomok: lesz, ami lesz. Alig- valamire. Szintese mmire. S szerencsémre: semmi is... fogjátok az adást, selyemtestvérek! Mit bámultok?... Ti még nem voltatok így?! Izmos álom és satnya *úgynevezett valóság*... és remény: Remény mint recsegve riszáló, szipka-sziporka-molekulázó, s szí-sziszikrázó, s elektronosan rövidrezáró... Remény! Nem is ébredtem arra, amire ébredhettem volna: arra, hogy szépen beszartam. Saját szaromban ébredhettem volna...

Fhú-ú-ú! Csak néztünk. Egymásra. Főleg egymásra. S rá - főleg: nem néztünk.

Mi e-ez!? megveszett? mi van? Hallgattunk - okosan; ahogy ilyenkor szokás.

Talán nem is álmodott aznap. Semmilyen álmra nem emlékezett. Szobai ágyon feküdt, plafont bámult. Vagy? emlékezett ugyan valamilyen álmra, de mást jegyzett be... s szivatás a javából: nekünk hát, mintha olvasott -

Mind kevesebbszer is láttuk ezután. Nem jött; nem hívott bennünket. Nem kiáltott kertbe, udvarba; nem üzent.

Mi se kerestük...

Következő évben - egyik napról: másokra - költöztek.

Egyikünk: mintha (előző napi távolfuvallat) Európa-csalogatót hallgatott volna Főtéren, vagy rádióban... effélet nézett volna: valamilyen televíziócsatornán. Ha még köztünk van Pí – bizony: akad mondandója; ahogy akadt is. Mondanivaló? Izgágaság, retorika, stb. ellenén. S ki hitte volna, hogy ekkora masszaszivárgásra-csorgatásra képesek ezek az ugyancsak nutozott, könnyebbülésig feszülő zsír- és (így!) apuci-öröke, penetra genny-koporsók...

A „csatlakozás duplakényszere“ (a világ ereszkedő gazdasága s a lepottyant filozófia testvérsége) mint olyan nem érdekelte; s miként magafajta ember a kerülhetetlent: majdnem szentelen is vette azt; végre is: bizonyos volt minden lehető alakulatoknak (s e „szerkezettelen szerkezet“-nek is) végességében: az elemek előbb-utóbbi súrlódásában-kattogásában, az alkatrész-egységek szenil-önállóságában, a pusztulásban, s a „netán-netáni visszatérhetésben“. Amihez ugyan a „körülmények“ mégis, bizony, már eléggé másak...

Másikunknak meg ennyira futotta, hogy a receptosztogatót játssza; békíthetetlennek békítésére.

Az csak úgy: összejött, nála is...
Igen; bírnád, fiacskám...
S lehetett, öregnél is, valami bibi...
Annyi bizonyos, hogy...
Bizonyos, hogy megint te alakítanád az ügyeletes okospistát!
S ezért aztán majdnem mindent be is veszek! Mint porban kúszó kiskrapek...
Szóba kerültek April-levelek.*
Ezt nem ő mondta!
Hanem? Nem súgnád meg nekünk, hogy akkor meg ki mondta?...

*

De nem óhajtom ezt az emlékezést a szentimentalizmus életvizébe mártogatni; minél többet akarunk tudni, annál kevésbé tudunk: gondolatokban (előcsarnoki tévelyedéseinkben is) minél alaposabb leállásokra törekszünk, minél több az emlékezet számára a feltétlenmegálló, vagy feltételes megállás, annál lassúbb s lassúbb az utazás... Csak azt mondom: nem fontos, hogy – az alkalommal – mire jutottunk. Nem fontos az se, hogy melyikünk: mit mondott. Nem, nem fontos...

Aztán – valamikor – mondom haveroknak, mi hasonló, mi az egyezés. Néhány hónappal előzte Hrabalt; aki szintén egyedül maradt. Egyedül maradt – haverokkal.

Miután költőbarátját temette; szomszéd-bátyját, s jóval előbb még: feleség-Pipszit. Egyesek szerint: galambok etetése közben esett át - jeges balkoni kórházkorláton.

Véletlenül? – vagy szándékosan?... Tehetetlen tömeg, súlyos tömeg. Egyremegy. A gravitáció. Lassulás. Mely annyira gyenge, valami ismeretlen Sötétanyag... s nem is: csak tércsavar. Ahhoz mérten; annyira, hogy akár el is repülhetett volna. Hova? Kit izgat ez? Vele...

Jegyzetek

Cseh prózista (magyar olvasónak - ismert név).

Kersko – bohem(ia)i kistelep

W. - cseh származású (usai) képzőművész

Itt fejezné ki: Beszélő – hálás köszönetét: Maya-asszonynak; amiért Pip hagyományait rendelkezésére bocsátotta. Részben azokra alapozódnak: szöveghű vagy alakított „idézések“ –

Az Aranytigrishez címzett söröző. Hetvenes-nyolcvanas években: ún. ellenzékieknek – köztük: Hrabal-havereknek - találkozóhelye. S persze, találkozóhelye: nemhaveroknak (máshaveroknak) is...

Vodka (vadá mint víz) – ennek kicsinyítőképzett alakja: vizecske... Hrabalnak kedves szava...

Ezzel a „márkapréda“-kifejezéssel (talán?) arra utalna, hogy a magyarok nem képesek „pálinká“-juk név-védelmére? Bár nem nagyon értjük, mi védendő volhatna rajta... (ez ügyben – s ún. hungarikumokra – történetek is - közben - némi változások)

Cseh Írók Szövetsége (... „Union“-ja) –

E., Csijíno - japán író; főleg gyerekkönyveket ír, a Toki-jói Egyetem tanára

Sh., Dávid - nyelvész, a Londoni Egyetem tanára

P. B., Róbert – esztéta, a Londoni Egyetem tanára

Mint nemrégiben kiderült: efféle akadémikoknak volt is alapja. Ugyanis: Pí a politikai (kulturális) elhárítók tarka pázmájába került. Egyáltalán nem zárhatjuk ki azt sem, azt, hogy - míg ő keresgélt, telefonált – megszánhatta őt a derék „elhárító“ testvérható (szóval: mint e kötekedő megjegyzés sugallja: magának Hrabalnak szintén lehetett így köze első (?) találkozásukhoz... Lehet, hogy sem ennek, sem pedig előttei gyanúság mibenlétének mi már nem is jutunk nyomára...)

Prágától mintegy 40 kilométernyire található - inkább délebbi mint nyugati – városka: Dobříš. Abban: patinás épület; s neveznék azt: Cseh Írók Szövetsége Alkotóházának...

Áprilkához írt levelek – kötet lett azokra –“

(Így adtuk közre e fogyatéket: szövegének-szövetének rögtönhibáival, minden feltételelességeivel, tisztes és nem-engedő elfogultságaiban...)

**A keresztlőkút szobra a romhányi római katolikus templomban
(Végh József felvétele)**

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

Petőfi velünk él

Amikor a huszadik század költőit olvasom, az a tévedés kísért, hogy Petőfi Sándor már a múlté. Nagyobb hatásúak az új és modernebb formák. Ám, ha nyugodt körülmények közt, jobban elidőzők nagy nemzeti költőnk versei fölött, megváltozik a véleményem. Mert a sorok és rímek közül a példásan forró hazaszeretet, a néppel és annak sorsával való azonosulás máig ható érzete árad. A szó és a tett egysége, amelynek legszebb bizonyítéka, hogy a szabadságharcban nem csak lelkesítette a katonákat, hanem maga is oda állt karddal a kézben végzetes sorsa elé. Talán azt is gondolhatta gyilkosai előtt: Itt mégis én vagyok a szabad ember. Ti pedig lándzsás kozákok, kik parancsra öltök, csak a generálisotok örök nyomorult rabszolgái maradtok

A nép nyelvén, a népért, hazáért. Ez költészetének múlhatatlan értéke.

Jut eszembe, hogy kiscserkész koromban, egy műsoros esten, bizonyos *Tarnavölgyi Andrásról* szavaltam verset, aminek az volt a címe: *Petőfi él*.

Addig emlékszem még a költemény soraira, hogy:

”
*Véres csaták bős tüzeiben/ Szent hazája védelmében/Amint megjósolta ajka,/ Átgázolt a halál rajta./
De, mi benne nem volt földi/ Él a lelke, él Petőfi!/Gémeskutak, tanyák, puszták,/ Mind az ő útját mutatják./”*

Csodálatos lelki erő kellett annak az óhajnak a teljesüléséhez, hogy bejárhassa az ország zegét-zugát, s mindenkinél jobban ismerje népe, nemzete életét. Nagy utakat tenni szekéren, egy-egy ritka alkalommal jobbféle lovaskocsin, de oly gyakran számunkra ma már elképzelhetetlenül gyalog, nagy távolságokat megtéve. Kivétel az a néhány eset, amikor vonatra ülhetett, hogy pár évig Vácott élő szüleit meglátogassa. Először ünnepi alkalommal, mint tudjuk, 1846-ban, amikor Budapest és Vác között az ország első vasútvonalát felavatták.

Erről is bővebben olvashatunk a *Petőfi emlékhelyek a Kárpát- medencében* című könyvben, melyet a Petőfi Sándor Társaság adott ki 1996-ban Kiskőrösön, 4000 példányban.

(A kötetet Asztalos István és Ratzky Rita szerkesztette, Fekete Sándor lektorálta, a bejárt utak térképét Sáhó Béla rajzolta. A felelős kiadó Dr.OláhPál, A Petőfi Sándor Társaság elnöke volt. A Pergamen-Text Bt. Nyomdájából kikerült kiadvány szedését, tördelését Asztalos Tamásné végezte el.)

Kedvenc olvasmányom ez a puhakötésű, életrajzi és családtörténetet is érintő könyv, melynek belső lapjai itt-ott már elválnak a kötet gerincétől. Miképpen így van ez mostanában nagyon sok fontos írásmű sorsával, amely nem lektúr, nem ígér nagy üzleti sikert. A kiadásra való pénzt nehéz összekunyerálni, s akkor is csak a legolcsóbb nyomdai eljárásokra telik kiadóinak.

A néhai *Jakus Lajos* tanár úr, helytörténész, a penci falumúzeum alapító igazgatója dedikálta nekem ezt a könyvet még 1997-ben. Nagyon idős ember volt már akkor, de a nyugdíjazása után még 30 évig írta helytörténeti munkáit a környék településeiről. Úgy ismerte a Dunakanyart, mint a tenyerét. A múlt évben róla elnevezett *Jakus Lajos Cserhátalja Falumúzeum* ügyét mindvégig híven szolgálta.

Egy ünnepi kiállítás alkalmával mutogatta nekem a közkinccsé tett szerzeményei között *Vay Ádám*(1656-1719) kuruc generális kőlapos, kerek asztalát, amely az akkor még romos rádi kastélyból került elő.

Fel is keltette bennem a kíváncsiságot, hogy vajon hogy kerülhetett a Vác-melletti kis faluba korának nevezetes embere, aki először *Thököly Imre* mellett szolgált. Szabolcs vármegyei birtokos köznemes volt.

Ahogy az 1969-es kiadású, *Kenyeres Ágnes* főszerkesztésében megjelent *Új Magyar Lexikonban* olvasható, 1700-tól került *II. Rákóczi Ferenc* környezetébe. A fejedelemmel együtt raboskodott a habsburgok bécsújhelyi börtönében, ahonnan 1702-ben szabadon bocsátották, de 1703-ban már Rákóczi udvari főkapitánya. A szatmári békét nem fogadta el. Haláláig a lengyelországi Danzigban (Gdansk) élt. Ez a kis apróbetűs kitérő csak annak bizonyítását szolgálja, hogy történelmi táj ez, ahol mi élünk, s most éppen a Petőfi emlékek is ezt tanúsítják.

Jakus Lajos két fejezetet írt a költő útjairól szóló kötetbe, az egyik a váci emlékekről szól. Hősünk szerinte vándorszínészként is tartózkodott a városban. Legkorábbi látogatása 1839 februárjában történt, amikor Selmecről érkezett, otthagya iskolai tanulmányait.

1845. június 23-án Balassagyarmatról egy váci molnár szekeren érkezik, lekési a Pestre induló hajót és az Aranyszarvas vendégfogadóban alszik. Ezt megelőzően 1844-ben is Vácot járhatott, mert több forrás is említi, hogy itt írta *A Tintásüveg* című versét. A *Vasúton* címűt az első ideutazás ihlette. A *Sovány ősz* című költeményt mérlegelve arra gondol a szerző, hogy a mű talán ebben a városban született, mivel a” *Nagyszál-nak borszülő helye sok jó napot szerzett*” (A környék szöleit később a Filoxéra pusztította ki.)

Gondolhatott azonban Petőfi a jeles szerző és pedagógus-múzeológus szerint a közeli Csővár Menyecske-hegyére is, ahol 1838-ban résztvett a szüretben. Az *Anyám tyúkja* című kedves kis vers már biztosan akkor keletkezett, amikor 1847 december 13-án, Petőfi a nejevel együtt meglátogatta szüleit a Paradicsom utcában. Az emléktábla most egy Báthory utcai ház falán látható. A könyvben az olvasható, hogy *Sass István* orvos Petőfi kérésére 1847 tavaszán meglátogatta az öregszüelőket egy kis emeletes házban. Édesanyja betegeskedett, őt kívánta megvizsgáltatni az orvossal. A ház akkor a piactéren állt.

Az 1846-tól pár évig Vácot élő szüők laktak a Fazekas utcában is. A Paradicsom utcai lakás a temetőre nézett. A váci tartózkodásokról korábban *Tragor Ignác és Mezősi Károly* is készített tanulmányt.

Petőfi város iránti ellenszenvéről is szól a krónika, melynek oka Jakus Lajos szerint a színészkedések idejére tehető, mert a színművészet iránt közömbösnek találja a váciakat, s neheztel az ide települt Császár *Ferenc* kritikusra. A város külső képét tekintve, különösen ellenszenves neki a habsburgokat dicsőítő *Kőkapu* didalív.

Jakus Lajos írt faluja *Penc*, Petőfi emlékeiről is. Itt azért fordulhatott meg néhány alkalommal diák korában a költő, mert a községben élt két évtizedig édesanyjának húga, özvegy *Benczurné Hruz Éva*, Kosztolány Imre nyugalmazott táblabíró kúriájának gazdasszonyaként. 1835-ben Petrovics Sándor (*Mert akkor még eredeti nevét viselte*) penci diáktársai, barátai társaságában karácsonyi vakációra 1838 őszén a boráról híres település (*Filoxéra járvány előtti idők*) kiemelkedő eseményére, a szüretbe érkezik.

A könyv szerint a múzeum egyik tárlója az aszódi és a selmeci diákéveket mutatja be. Itt látható egy eredeti Petőfi relikvia: a Koltón, Petőfi által használt dohányszita.

Anekdotikus történetként olvasható, hogy 1835-ben, *Csörföly Lajos* vendégszerető házában töltött el két hetet. Barátaival érkezve szekerek rúdja eltörött, s a diákok egymáson keresztül szóródtak ki az akkor már havas útra. Míg a többiek jajveszékelték, Petrovics nagyokat kacagott a történeten.

Petőfi sajátos barangolásaira jellemző az a néhány soros kis történet is, ami szerint: „A két penci kirándulás közé esett Aszódon *Koren professzor* meglátogatása. Visszatérve másodszor Pencre, kipihenve magukat, elkísérték a jó barátok Petőfit Gödöllőre.”

Persze csizmáját lehúzza, mezítláb, gyalogosan haladt a többiekkel együtt.

Nagy kaland az olvasás. Sokféle bomlanak a szálak. Olvasom, hogy *Tésán is járt* egykor Petőfi Sándor és *Jókai Mór*. Ezt abból a Tésa című kis füzetből tudtam meg, melynek a címlapján *Csáki Károly* szerepel szerzőként. A címlap belső oldalán pedig az, hogy; írta és feldolgozta: Csáky Károly (itt ipszilonnal), Puskás Péter, levéltári kutatásainak felhasználásával.

A füzetet a honfoglalás 1100 évfordulója alkalmából, Petőfi Sándornak és Jókai Mórnak Tésa községben tartózkodása 150. évfordulója tiszteletére, a község önkormányzata adta ki.

Nemzetünk két nagy irodalmára vendége volt *Boronkay Lajos* szabadelvű politikusnak, aki 1840-től többek között Hont megye főjegyzője is volt. Innen indultak gyalog Szalatnyára, az Ipolyság-melleti fürdőhelyre.

Jókai forrásról is beszéltek régen. Olvashatjuk a füzetből. A legenda eredete, hogy a tésai Vöröspince

oldalban jó borok voltak. A két vendég itt alaposan becsípett. Gyalog mentek tovább. Jókai meg is mosdott a közeli forrás hűs vizében.

Érdekes lenne még az *Asztalos István* írta aszódi fejezet, és persze a többiek is, de hát egy egész könyvet még kivonatolva se másolhatnék ide. Csak elolvasásra ajánlhatom. Talán a környékbeli könyvtárakban, főként a váci Katona Lajos Könyvtárban és Pencen bizonyára még megtalálható.

B. TÓTH KLÁRA

Tengernyomok

A víz teste, mint élő hústömeg vibrál és lüktet, beleremeg a szél érintésébe, izmai összehúzódnak – elernyednek. Egy-egy felbukkanó tajték tünékeny mellszoborként emelkedik a magasba, hullámfal szippantja be a partot, maga alá gyűri a homokszőnyeget.

Kicsapó víznyelven megvonaglik egy otffejejtett fürdőköpeny, öve kígyóként tekereg, beszívja, majd visszaöklendezi a sodrás. Csíkjai markolják a homokot. Negatívja még őrzi a formát, cibálja a szél, de nem emelkedik – lesúlyozza a test hiánya – csak otffejejtett illatát viszi magával diadalmasan.

Apró lábnyomok mélyedésein gyöngéden gördülnek át a homokszemek. A vízsodor felkapja, kavarog a pulzáló felszín fölött a sűrű por, mint törökkávében a zacc. Okkerek, umbrák olvadnak bele az ultramarinkékbe, nedves papíron összefolyó akvarell.

A márványtenger csipkefodrait pörgeti, forgatja a szél, mint dédmama elsőbálozó ruháját a megsárgult dagerrotípián. Buborékparányokat teremt a hullám, gömbtükrében újraszüli magát az ég, ívére ráhajlanak a spektrum színei.

Hullámlépcsőn siklik a színszőnyeg, majd méltósággal szétterül a homokfövényen. A Nap utoljára villan ki a felhőpaplanból – puha párnára gurított üveggömb – majd alig hallhatóan koccan a pengeéles horizonthoz, mielőtt széthulló szilánkjai felvéreznék a gyanútlan éjszakát.

HÖRÖMPŐ GERGELY

A kőpadon a naplemente

Este tücsök éneke csöngte be szépen
az udvari árnyak, a távoli partok
a magas torony, alacsony pince, tyúkól
hús, lila tájait, csengve, dalolt,
Mizserék tehene búsan felbőgött, rá
feleletet a hajókürt adott,
nagyapókák az utcai kőpadokon mint
mocarogtak, turkálták a bűdös dohányt,
az évtizedek távolából mintha
malom zúgna, ott, odaát...
sehol se zúgott, csak a százéves nagy fa,
az zizegett mindig valamit,
a toronycsillag ágai közt kigyújtja
a bordó ég első csillagait;
Emlékszel? Ez történt akkor,
mikor sokak szerint
nem történt semmi.

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

ÍGY (NY)ÍRUNK MI

Az Ingyom-bingyom irodalmi portálra kattintva szokatlan hirdetésre bukkantam. Bocsánat, hogy tetszik mondani? Nem ismerik az Ingyom-bingyom irodalmi portált? Lehetetlen, hiszen ez Magyarország egyik legszínvonalasabb weboldala. Itt, kérem, minden amatőr tollforgató profi (értsd: profi színvonalú, de nem hivatásszerűen alkotó irodalmár). Egyedül a hivatásosok tagadják. Hiába, az irigység... Vagy tévednék? Még jó, hogy az amatőrök sem rejtik véka alá a véleményüket, akik szerint viszont a profik pancserek. Hogy kettőjük közül kinek van igaza? Hm! Hátha éppen ebből a pályázatból derül ki.

Novellapályázat

Az Ingyom-bingyom irodalmi portál és Pitypalatty Rádió közös, kvízzátékkal egybekötött novellapályázatot hirdet írók és olvasók számára. A pályázat célja az amatőr portálok és modern nyomtatott sajtóra jellemző stílusban utánozni, illetőleg átírni Kosztolányi Dezső Sakk-matt című novelláját, melynek alapján az olvasók csoportosíthatják a bemutatott műveket.

Aha! Karinthy Frigyes: Így írtok ti. Nyilvánvalóan azt próbálják tesztelni, milyen a pályázók olvasottsága és stíluskézsége. Lerágott csont! Mit lehet Karinthy után ebből még kihozni? Mindegy, olvassuk tovább, ha már erre a portálra tévedtem.

A pályázat két szakaszos. Az első szakaszban bemutatjuk a pályadíjas novellákat, melyekhez szokás szerint bárki hozzászólhat.

A pályaművek maximális terjedelme 20 000 karakter (szóközökkel). A beküldés határideje: ... szeptember 30. E-mail címünk: ingyom@bingyom.hu. Eredményhirdetés: ... október 30. Benevezési díj: 2000 Ft.

Első díj. Az Ingyom-bingyom portál és Pitypalatty Rádió szerkesztősége felkínálja a lehetőséget a díjnyertes vagy bármely novella saját Antológiában való díjtanlan megjelentetésére.

Második díj. Idem. Hozzájárulási díj 10000 Ft novellánként.

Harmadik díj. Egy-egy tiszteletpéldány az Ingyom-bingyom portál és Pitypalatty Rádió nyomtatott változatából.

A második forduló az olvasóé, s csupán egy kérdésre kell válaszolnia:

Melyik szerző képviseli az online, és melyik a nyomtatott sajtó irodalmát.

Pályadíj. Ingyenes belépés az Ingyom-bingyom által szervezett zenés, táncos irodalmi estre.

A pályaművekhez bárki folyóirattól és portáltól függetlenül regisztráció nélkül is hozzászólhat.

Eltelt két hónap. Október, a pályadíjas novellák bemutatásának a hónapja. Nosza, nézzük meg gyorsan, kik győztek!

Októberi pályázatunk nyertesei

Első helyezett

Szent I. Mancsi:

SAKK-MATT

Egy házitanító naplója

Egyik nap édesapám sugárzó arccal újságolta.

– Holnap átmész Tar bácsihoz a szomszédba! Felfogadott házitanítónak Aladárhoz.

Aladár meg én ugyanabban az iskolában tanultunk. Csak ő ötödikes volt és bizony lustácska, én meg hetedikes és kitűnő tanuló. Persze engedelmeskedtem, nehogy kikapjak az édestől. Tudjátok, ő olyan... izé ... agresszív, és többször eljár a keze, mint kellene. Még anyut és a testvéreimet is megveri. Nem akarok nyafogni, de tudjátok, hányszor szípoztunk miatta? Mindegy, ne ítélj, hogy ne ítéltesz – szokta mondani anyuka, így hát hallgatok, s csupán befelé folynak a könnyeim.

– Aztán becsüld meg magad, kisfiam! – mondta édesapám. – Manapság annyi a diplomás tanító, mint réten a fű, égen a csillag, és lám, Tar szomszéd mégis téged választott. Cserébe úgy ki kell tenned magadért, hogy év végén Aladár egy tantárgyból se bukjon meg többé.

Ünnepélyesen megígértem, és átszaladtam Aladárhoz.

– Szia, Ali, mától kezdve én vagyok a házitanítód – jelentettem be barátságosan a kissrácnak.

– Tudom, te nagy marha! Nesze, itt ez a hülye házi, oldd meg gyorsan, és tűnj el innen!

Így kezdődött első órám a szomszédban, amiért rögtön kaptam kerek 200 forintot, édesapámtól pedig egy atyai fülest, amiért átvertem.

– Nem vertelek át, esküszöm – szökött a könny a szemembe. – Tényleg csak ennyit adtak, de ha gondolod, máris befejezem a tanítást.

– Egy fenét fejezed, de vigyázz, legközelebb ötször ennyit kérj. Hiszen ezért egy deci fütyülőst sem adnak – vágta zsebre első keresményemet, és még aznap eljátszotta egy félkarún.

Aladárral amúgy elvoltam. Néha zsarnokoskodott velem, de lenyeltem, mert a szegény embernek mindent le kell nyelnie – figyelmeztetett anyuka.

Addig nem is volt baj, amíg nem kezdtünk sakkozni. Én kitűnően játszottam, Aladár pocsékul. El is páholtam rendesen.

– Kérlek, hagyd nyerni a fiamat! – vetett véget Aladár sorozatos verességének Tar néni. – Annyira fáj neki, ha megverik, és te, ugye, nem akarsz fájdalmat okozni egy gyereknek.

Ettől kezdve Aladár győzött. Mert hagytam, mert kellett a pénz, és sajnáltam is a kis zsarnokot.

Csak a születésnapján rendültem meg egy pillanatra, amikor már nem csak Ali anyja, de húsz pár szem is a mi partinkat figyelte. Akkor, de csakis akkor határoztam el, hogy most kivételesen én győzök.

– Sakk! – mondtam be az utolsó sakkot a kissrácnak.

Még egy lépés, és megnyertem a játékot. Aztán mégis úgy léptem, hogy Aladár adjon mattot a mesternek. Már mint nekem. De nem bántam. Tudtam, hogy valaki odafenn, aki szintén a mi játszámkat figyelte, most nagyon megdicsért ezért a lépésért.

Hozzászólások

Gratula! Végigsírtam az egész novellát. (Könnypatak Róza, Ingyom-bingyom)

Nem találok szavakat. Én nem csak végigsírtam, de még most is sírok a meghatottságtól, és áldom a sorsot, hogy ilyen remekművel ajándékoztál meg bennünket. Ha egy icipicit rövidebb lenne, elküldeném minden barátomnak, ismerősömnek SMS-ben. (L. R. Dávid, Amatőr Birodalmi Portál)

Hát igen, ilyen is van. Ki síró-, ki nevetőgörcsöt kap, főként, ha a kommentekbe is belepislant. (Réti Ferenc, Mézga Világ)

Szegény házitanító! Hol az apja alázta meg, hol Aladár, és ő mégis úgy reagált, ahogy minden keresztény embernek reagálnia illene. De hajh, hol találni manapság ilyen önzetlen lelkeket! (Áder Odett, Ujjé, utazni nagyszerű!)

Függetlenül attól, hogy utánczol, vagy éppen magadat adod, briliáns a stílusod: amellet hogy igazi esztétikai élményt nyújt, igen tömör és lényegre törő is. Végre egy írás, amiben nincsenek unalmas leírások, túlírt magyarázatok, fölösleges részletek. Őszintén szólva ez a novella az eredetinel is remekebb, ezért ha tőlem függne, a magam részéről József Atilla-díjjal jutalmaznám. (Deutsch Dezső, kis lyra)

Briliáns stílus, esztétikai élmény, tömörség, József-Atilla-díj? No persze, hiszen éppen ettől paródia ez a „remekmű”. (Író Szergely, Magyar Tapló)

Nagyon tetszett a blogod. Mondtam is az uramnak: Tibi, nem kéne a mi fiunkat is beajánlani házitanítónak valahova? Nekünk, vagyis neki is jól jönne egy kis mellékes. Vezetne rajta egy Android mobiltelefont. Sajnos szegények vagyunk, másra nem telik. Mi azonban okosabbak leszünk, mint a te hősöd, és kétezer forint alatt senkivel sem tárgyalunk, elvégre is a tudást meg kell fizetni. És ekkor még mindig sokkal becsületesebbek és olcsóbbak vagyunk, mint az a számítógépszerező, aki 10000-ért javította meg a gépünket, hogy másnap ugyanazért a hibáért fejjen meg plusz 5000 forinttal. Apropó, nincs valami különleges étel recepted, mert én ajánlanék egy prima tejfölös

csigalevest. Hozzávalók. 25 dkg tisztított csiga, 8 dkg vaj, 3 dkg zsemlemorzsa, 2 dkg liszt, 1 dl tejföl, 2 db tojássárgája, 10 dkg sárgarépa, 10 dkg gyökér, 4 adag zsemlekocka, kevés citromlé kb. makkáskanálnyi, Fűszerek: só, bors, 1 db babérlevél, ételízesítő, kerti fűszerkocka 1/2, Worcestershire... (Ács Enikő, Nagy Lyra)

Csatlakozom azok véleményéhez, akik szerint ez a mű jól sikerült alkotás. Amennyiben paródiának, az irodalmi giccs negatív jellegzetességeit karikázó írásnak tekintjük. De hogy ne csak úgy, a levegőbe beszéljek, hadd támasszam alá a véleményemet néhány konkrét példával. „Egyik nap édesapám sugárzó arccal újságolta.” 1. Kimaradt a naphól az-on todalék. 2. Figyelembe véve a házitanító és apa közötti konfliktust az édesapa szó kissé irreálisnak tűnik, nem szólva arról, hogy ma már egyre ritkábban használják. 3. A sugárzó arccal Kosztolányi idézet, ezért nem ártott volna idézőjelbe tenni. „Holnap átmész Tar bácsihoz a szomszédba!” Miután itt értelemszerűen a cselekvés és a szomszéd szó hangsúlyos, helyesebb lenne a mondatot is így kezdeni: Menj át a szomszédba holnap Tar bácsihoz! „Felfogadott házitanítónak Aladárhoz”. Egy tanítót, tanárt alkalmazni, kinevezni szoktak, nem felfogadni, mint egy kertészt vagy napszámost. „Csak ő ötödikes volt és bizony lustácska, én meg hetedikes és kitűnő tanuló.” 1. Csakkal, (éssel) ne kezdjünk mondatot! 2. Túl sok az és (kötőszóhalmozás). 3. Mi szükség van itt a bizonyra? Fölösleges. „Manapság annyi a diplomás tanító, mint réten a fű, égen a csillag...” Még egy példa a halmozásra, hiszen mindkét hasonlat, amellet, hogy igen-igen elkoptatott, sablonos kifejezés, ugyanazt a tartalmat fejezi ki. Az ilyen és ehhez hasonló pongyolaságokra szoktuk a mi portálunkon mondani: változtass, más szóval nyírni, nyírni, ahogy Kosztolányi mondaná, vagy hagyd abba az egészet! De miután ez az írás paródia (?!), a felsorolt hibákat természetesen pozitívként is értelmezhetjük. Helyesírási hibákat nem láttam. Ha eredetileg sem voltak, ahhoz külön gratulálok, mert meggyőződésem szerint a jó helyesírás a jó író egyik ismérve. (Véres Hurka, Kirc-karc)

Második helyezett

Veres Dániel:

SAKK-MATT

Egy házitanító naplója

Egyik este apám besugárzott a szobába. Ránéztem. Gyakorlótér, katonák, eső, sár, parancsszavak. Nem jó, még egyszer! Igenis, százados úr! Még egyszer! Igenis, százados úr! Hogy állsz vigyázban, te anyám tyúkja? Kot-kot.

Ej mi a kő! tyúkanyó, kend

A szobában lakik itt bent?

Lám, csak jó az isten, jót ád

Hogy fölvitte a kend dolgát!

– Holnap átmasirozol az ezredes bácsihoz. Te leszel a fia házitanítója.

– Tessék? Ja?! Igenis, százados úr!

– Lelépni! Aztán becsüld meg magad, mert nagy megtiszteltetés ez a mi családunknak.

– Kot!

Leléptem. Később, azaz másnap katedra szívvel kocogtam az ezredik eshez, aztán a ház, faberakásos ajtaján.

– Á, az új házitanító! – találta ki azonnal az ezredes fia, ki vogymuk, és leereszkedően nyújtotta felém keskeny, sápadt pracliját. – Aladár vagyok.

Hamar megkedveltük egymást. Én tanítottam, okítottam, magyaráztam, fejtegettem, gesztikuláltam, verejtékeztem, bogarásztam. Na ja, ezért tejeltek! Ő ásitva hallgatott, feküdt az ágyban, beteg volt. Nem tudtam, mi baja, de az volt, és unatkozott is. Mindig unatkozott, mert a gazdagok mindig unatkoznak. Bevallom, néha én is, pedig én minden voltam csak gazdag nem. Ilyenkor együtt unatkoztunk. Duóban. Unalom². A szobában halkán zenélt a szilvórium, szimfónia, almárium, vagy minek nevezték. Vele egy sárga tollú kanárium: fitty-fitty, patt-patt: pattogott a tűz a kandi lóban. Megállt az idő, az égen néma álló csillagok. A Földön csak te vagy és én vagyok.

– Sakkozzunk!

– Nem tudok.

– Majd én megtanítalak, tyutyu.

Gyakorlótér, katonák, eső, sár, parancsszavak. Nem jó, még egyszer! Igenis, százados úr! Még egyszer! Igenis, százados úr!

Itt szaladgál föl és alá,

Még a ládára is fölszáll,

Eszébe jut, kotkodákol,

S nem verik ki a szobából.

– Muszáj?

– Muszáj.

Erre, kot, megtanultam, s egy hét múlva úgy vertem, mint a dobót Chuck Silverman. Az ezredesné (sovány termet, ősz sörény) egy ideig elnézte, miként cincálja Aladár a homlokát, hol elsápad, hol elpirul, végül nem bírta tovább, és szégyenkezve kijelentette, szeretné, ha a b. fia győzne ezentúl.

– Kot. Hadd győzzön, ha ettől boldogabb!

– Köszönöm – simogatta meg a fejemet. – Örülök, hogy ilyen rendes, megértő gyerek, pardon, fiatalember vagy, aki nem akar diadalmaskodni egy szegény betegen – suhant elfelé; szürke haja lebbent az égen, és kékítőt oldott az ég vizében.

Ettől a naptól kezdve Aladár sem ráncolta többé a homlokát, és ha ki is pirult az arca, az a győzelem írja-pírja volt.

– Győztem! Megint én győztem!

– Brávó, bravisszimó! – dicsérte agyba-főbe az ezredik s neje. – Ha továbbra is így menetelsz, te leszel a városunk legújabb és legfiatalabb sakkbajnoka.

Oké, oké, csak örvendezzetek! Nekem nyolc, ez csak játék, aminek semmi, de semmi tétje sincs. Akár Aladár nyer, akár én, a föld ugyanúgy forog, mint azelőtt. Ő megmarad gazdagnak, én szegénynek, és ezzel mindent megmondtam.

Aladárnak smakkolt a diadal, és, amikor csak tehetette, ki is csúfolt rendszeren.

– Látod? Tanulhatsz tőlem stratégiát, taktikát, ahogy apuci mondaná. Nem olyan nagy dolog, csak hát ehhez ész is kell, neked meg annyi sincs, mint egy balhának. Balha, balha! – fetrengett a nevetéstől.

De már ekkor, oké ide, kot oda, kedvem lett volna megfojtani. Üsse kő, anyám tyúkja már voltam, de balha... Mikor hazamentem, mérgesen kaptam le az ágyról egy plüssmacit, és többször odavágtam a díványhoz. Aladár! Aladár, itt repül a kismadár! Kezét, lábát kiteptem, majd belemarkoltam a mellébe, ahol az a kaján szíve dübögött. Utána persze elszégyelltem magamat. Elém villant tanítványom vézna, elaszott alakja, piros arca, melyen lázrózsák virultak. Haragom elszállt, és már nem akartam megverni, illetve már megtettem, viszont ezért csak ez a szegény maci jajgathat, már ha tudna jajgatni. Világos? Tényleg? Akkor elmagyarázom még egyszer, hogy mégse legyen világos. Tudjátok, ez a trendi mostanság. Vagy ne magyarázzam? Nekem nyolc! Te döntesz. Berlini fal nincs többé, se Isten, se császár, se fény az alagút végében – magyarázta egyszer egy szippantós bácsika. Akkor mi van? – kérdeztem lelombozódva, és már láttam magamat, amint ott ülök valahol a világ tetején, és lógatom a lábamat a nagy semmibe. Csak szar, de az dögvél, és amíg egy ember is szarni tud, én sem halok éhen, kispajtás! – purcantott egyet nyomatékul a jó ember.

Egyik nap új szereplő lépett színpadra egy fiatal leány képében. Valami rokon vagy kicsoda lehetett, mert egész otthonosan ült egy ezüsternyős lámpánál és himezett. Beszédbe elegyedtem vele, és azontúl alig vártam az alkalmat, hogy megint eljőjön. És nemcsak trécseltünk, sétálgattunk is. Szobáról szobára vagy odakint a nagy kertben. Néha leült a zongorához, és olyan világba röpitett, ahol minden elefántcsontból, ébenfából és ezüstből volt, mint az ezredik s kacsalábon forgó házában. Aztán... Folytassam? Ahogy telt az idő, egyre kevésbé éreztem, hogy ott ülök valahol a világ tetején, és a semmibe lógatom a lábamat. Egy frászt, táncoltam! Ja, én, aki mindeddig csak csetlettem-botlottam, most végigkeringőztem vele a parkettát, feltáncoltunk a plafonra, és egy ideig fejfelé lebegtünk. Még! Tovább! Tovább! Gaudeamus igitur iuvenes dum sumus /Post iucundam iuventutem post molestam senectutem. Kisuhantunk az ablakon, és fénycsóvává alakulva

cikáztunk tovább térben és időben. Milyen igaza volt a szippantós öregnek: Berli fal nincs többé, se Isten, se császár, és, százat teszek egy ellen, nemsokára a kínai Nagy Falat is földig romboljuk!

– Sakkozunk? – szakadt ki Aladáról egy csúf, ugatáshoz hasonló köhögés.

Most már naponta játszottunk, és ő úgy csüngött a játékon, mintha attól függne az élete. Sötét, októberi délután volt. Aladár nagy fejében, melyen selyempuha szőkeség bodorult, nyugtalanul görögtek a láztüzes szemgolyók.

– Jól vagy?

– Semmi közöd hozzá! Állítsd már fel azokat a rohadt bábokat!

– Sziasztok! – érkezett meg Olga is, odaült mellénk, és szólanul figyelte, hogy üti ki Aladár lassan a bátyámat, futómat, huszárom. Még néhány lépés, és mattot kapok a kölyöktől. Máskor ez csöppet sem izgatott volna, de Olga előtt valahogy elszégyelltem magamat. Mi volna, ha ezúttal kivételesen én győznék? Ugyanis még győzhetnék, ha nagyon összeszedem magamat – meredtem a sakktáblára. Ezzel nemcsak a lány előtt tűnnék ki, de egy csapásra elégtételt szereznék minden megaláztatásért, kudarcért. Izgatottan pattantam fel a székemről.

– Mi az, feladod? – ujjongott Aladár, és cinkosan nézett össze Olgával.

– Te mit gondolsz? – fedeztem fel Olga szemében ekkor valamit, és lassan előretoltam egy parasztot. Hozzászólások

Nekem nem tűnik paródiának. Az írásmű hangja, szerkezete elég eredeti, sőt, érzésem szerint, még eredetibb is lett volna, ha a szerző nem ragaszkodik az originális szöveghez. Ami engem leginkább megkapott, az a csapongó fantázia, néhány meghökkentő mozzanat, szóalkotás és a szereplők, valamint környezet szemléletes bemutatása. Katartikus, illetőleg különösebb esztétikai hatást ugyan nem keltett, de ami késik, nem múlik, amennyiben a szerző jobban odafigyel a részletekre, mélyebben nyúl a témához, és úgy bővíti, árnyalja a tartalmat, hogy aközben a feszültséget is végig fenntartja. (Lecsó Keresztes Sámuel, Élet az irodalomban)

Nem hinném, hogy paródia, újszerűség vagy bármi más ürügyén el lehetne feled(tet)ni, hogy minden írásmű az ember értelmi-érzelmi világának ábrázolására törekszik. Hiszen még a legbizarrabb karikatúra is értelmezhető, bármennyire is torz, irreális egy-egy eleme. Nincsen ez másképpen ebben az alkotásban sem. Bizonyos megkötésekkel, mert mi az, hogy: katedra szívvel, ezredik s, bodorult, kanárium, kandi ló? De nem jövök rá a köv. szín ok és okozati összefüggésére sem: Gyakorlótér, katonák, eső, sár, parancsszavak. Nem jó, még egyszer! Igenis, százados úr! Még egyszer! Igenis, százados úr! Hogy állsz vigyázban, te anyám tyúkja? Ugyanígy kilóg a sorból Petőfi Anyám tyúkja verse, no meg a novella vége is. Végül is ki győzött: a házitanító vagy Aladár? Mellékes? Másik kérdés a fel-felbukkanó Kosztolányi és más idézet. Idézőjel nélkül. De uraim, az még hagyján, hogy a házitanító és Olga a plafonon táncol fejfelé, de hogy valakit idézőjel nélkül idézzünk, az én szememben irodalmi lopásnak minősül. Vagy ez is mellékes? (Karkötő Iván, Canada Dry)

Harmadik helyezett

Simplicissimus:

SAKK-MATT

Egy házitanító naplója

Egyszer este apám lecsatolta kardját, és így szólt.

– Holnap átmész Tarékhoz! Az ezredesem megfogadott Aladár tanítójának.

Átmentem, és azután mindennap ott ültem az ágya mellett. Sokat unatkoztunk, ezért Aladár megtanított sakkozni. Azonban nem sok haszna volt benne, mert mindig én győztem. Amikor az anyja megtudta, magához hívott a szalonba.

– Hagyja rá! Szegény beteg fiú nem bírja elviselni, ha megverik.

Azóta ő győz, mindig csak ő, ahogy az anyja kívánta. Nem sokkal ezután megismerkedtem Olgával. Jó volt vele. Mindennap találkoztunk, és kóboroltunk az ezredes úr kertjében meg a tágas, kongó szobákban. Aladár egészségi állapota eközben nagyon megromlott. Az orvosok kimondták: vége, nemsokára meg kell halnia. De ő tovább-ra is ragaszkodott a sakkjához. Mit tehettem mást,

játszottam, amíg meg nem elégettem, hogy sorozatosan veszítek. Na, várjál csak, most azért is én győzök! – fakadtam ki egy szép napon, és... legyőztem. Naná, amiért ágrólszakadt szegény srác vagyok, és naponta jobbra-balra hajlongok, egyszer az életben én is kiegyenesíthetem a derekam, nem igaz?

Hozzászólások

Köszönöm, hogy olvashattalak. Türelmetlenül várom a többi, hasonlóan tömör, gerinCESSÉgre és etikusságra nevelő elbeszéléseidet! (Bíborcsiga, Tollrágó)

Ezt már szeretem: rövid szöveg, könnyen érthető tartalom, egyszerű cselekmény és tetszetős csattanóval záruló befejezés. Akarhat többet egy kikapcsolódni vágyó olvasó? (Bikicsunáj, Homokszemek)

Hogyne: szexet, bunyót és kétpercenként egy halottat. (Egy semleges olvasó)

Éljen! Csak nyírni, nyírni, nyírni pontosan szépen, ahogy a csillag megy az égen! (Kritikus, Azt a fűzfán füttyülőjét!)

Várjuk olvasóink véleményét, illetőleg pályázatát, melyben arra kell válaszolniuk, melyik szerző novellája képviseli az internet, pontosabban amatőr; és melyik a nyomtatott sajtó irodalmát. A pályázat kihirdetése mához egy hónapra várható. A helyes megfejtők közül tíz olvasót – sorsolás útján – a már eddig ismertetett jutalomban részesítjük. Addig is további kellemes olvasást kívánunk! Figyelemreméltó pályaművek, beleszámítva jó néhány, nem kevésbé parodisztikus hozzászólást. Vagy nem is olyan parodisztikusak, csupán a jövő szele süvöltött át rajtunk? Nos, várjuk meg a következő hónapot, és vegyük számításba, mit szól mindehhez a többi olvasó.

Jelentem, ne lepődjenek meg, egy kukkot sem, tudniillik még le sem telt a beharangozott határidő, amikor az Ingyom-bingyom portál lehúzta a redőnyét, konkrétan összeomlott, lefagyott az informatikai rendszere.

Na bumm! De semmi gáz, hölgyeim és uraim, majd én feltámasztom, ígérem, és kezdődhet a játék előlről. A benevezési és egyéb hozzájárulási díjakat jövődő irodalmi portálon olvashatják. Címe: Így (Ny)írunk Mi. A regisztrált webtagok árkedvezményt, a legolvasottabb szerzőink írói minősítést is kaphatnak.

PÁLYÁZATOK

Jókai-díj 2013

1. Kiíró: A Falvak Kultúrájáért Alapítvány és a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Rév-Komárom, Szlovákia)

2. Pályázat címe: Jókai - díj 2013

3. A pályamunkák beérkezési határideje: 2012. október 31.

4. A pályázatról:

(a) Az irodalmi pályázat 2012. évi témája: A magyar táj Jókai írásaiban

(b) Pályázni nyomtatásban meg nem jelent szépirodalmi írással - prózával, vagy tanulmánnyal lehet, melynek terjedelme nem haladhatja meg a 25 db A4-es oldalt, de legalább 10 oldalas, 12-es betűmérettel és másfeles sortávolság használatával, amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik. Kérjük a felhasznált források pontos megjelölését.

(c) A pályázat jelíges. A pályaműhöz külön, zárt borítékban csatolandó szerzőjének neve, lakcíme, e-mail címe, telefonelérhetősége, s nyilatkozata arról, hogy a pályamű nyomtatásban még nem jelent meg. Ezen a borítékon kérjük feltüntetni a pályázó jelígejét. A külső borítékra kérjük ráírni: "Jókai - díj, pályázat"

(d) A pályázatokat egy nyomtatott példányban, minden oldalán jelígével ellátva és digitális formában (WORD) CD-n kell benyújtani az alábbiakban megadott címre.

(e) Egy szerző csak egy művel vehet részt a pályázaton. A pályázati kiírásnak nem megfelelő pályázatok értékelésre nem kerülnek.

(f) A döntés és értékelés: A legmagasabb értékelést kapott művek közül az alapítók által felkért nemzetközi bírálóbizottság legkésőbb 2013. január 22-ig hozza meg döntését.

(g) A Jókai-díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata.

(h) Az elismerés 2013. februárjában, Jókai Mór születésnapja alkalmából Rév-Komáromban kerül átadásra.

(i) A bírálóbizottság véleményét figyelembe véve a díjazott, legszínvonalasabbnak ítélt írásokból évkönyv kiadására is sor kerülhet. A díjnyertes és minősített oklevelet elért pályázók írásainak első felhasználási joga az alapítókra illeti, amely a Jókai díj 2013. antológiában való megjelentetést tartalmazza.

(j) A nem díjazott szövegeket az alapítók nem őrzik meg, s nem küldik vissza.

(k) A Jókai-díjat elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, írása megjelenhet az évkönyvben.

Cím: Jókaiho všeobecnozdelačacie a múzejné združenie - Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület, Valchovnicka 2 (Csapó u. 2), 945 01 Komárno, Szlovákia, illetve Falvak Kultúrájáért Alapítvány 1134 Budapest, Gidófalvy út 29., Magyarország

SZÉPIRODALMI PÁLYÁZAT

A pásztói ATHÉNÉ ALKOTÓKÖR
irodalmi pályázatot hirdet öntevékeny irodalmárok részére.

A Zászlós Zsóka György emlékére alapított

ATHÉNÉ IRODALMI-DÍJ

olyan írásművek elismerésére szolgál, amelyek
a helyi magyar kultúrát gazdagítják.
Külön hangsúlyt helyez a magyarság nyelvi kultúrájának ápolására és
a helyes magyar nyelvhasználatra.

A pályázat témái:

Barangolás a természetben.

Éltető búzamezők.

Falujárás.

Nagyvárosi fények

A pályázatot **műfaji megkötés nélkül, jelíges beküldéssel,**
30 éven aluliaknak hirdetjük meg.

Minden pályázó **csak egy alkotással** pályázhat.
Terjedelem **legfeljebb 5000 karakter, 12-es betűméretben,**
Times New Roman betűtípussal, mellékelésként csatolva.

Beküldés:

athene.paszto@gmail.com

Tárgy: ATHÉNÉ IRODALMI PÁLYÁZAT

A kísérőlevélben és a pályázat címlapján is **kérjük feltüntetni a jelíget és a témát!**
A jelige feloldására szolgáló adataikat – név, cím, születési idő,
e-mail cím, telefonszám – **külön mellékletben kérjük csatolni** a beküldött anyaghoz.
Nevezési díj: 500Ft/ pályamű

Beküldési határidő: 2012. július 31.

Számlaszám:

K&H

10401330 - 00015421 - 000000009

A pályázat akkor érvényes, ha a beküldési határidőig beérkezik az Athéné Alkotó Kör
számlájára a nevezési díj is.

Díjazás: 30 000 Ft értékű összadíjazás, és megjelenési lehetőség
az „Athéné Almanach 2013” című kiadványban.

Eredményhirdetés, a pályázat értékelése:

2012. szeptember 29-én szombaton,

**a Pegazus szárnyain elnevezésű Poéta Pihenő, Szurdokpüspökiben, az Anna-liget
Ifjúsági Táborban.**

További információ: Kontra Marika Szvita +36 20 / 918 50 70

HÍREK

Örömmel értesítünk,
hogy olvasható/megjelent az Irodalmi
Epreskert 5
sokoldalú virtuális művészeti folyóirat új
száma:

<http://irodalmiepreskert5.hu/>

Minden a lapban megjelenő művésznek
köszönjük a közreműködését.

Kérjük, küldjétek el ezt az elérést
barátaitoknak, ismerőseiteknek.

Üdvözlettel:

Fetykó Judit, Bárdos László

ATHÉNÉS HÍREK

Megjelent „Athéné Almanach 2012” című kiadványunk.
2000 Ft-ért (Athénéseknek 1000 Ft-ért) megvásárolható.
Érdeklődni lehet: paszti.szabo@gmail.com

Alkotóköri meghirdette 2012-es irodalmi pályázatát.
Érdeklődni lehet: Kontra Marika Szvita irodalmi csoportvezetőnél
E-mail: szvitaster@gmail.com
T.sz.: 06 20 9185070

„Suttogó szelek szárnyán” címmel megjelent Pászi Szabó Zoltán
harmadik verseskönyve. 1500 Ft-ért megvásárolható.
Érdeklődni lehet: paszti.szabo@gmail.com

A „Muzsikál az erdő” programsorozat ideje alatt a kisterenyeyi kastélyban
az Athéné AK és az AMME közös képzőművészeti kiállítása lesz megtekinthető.
Ünnepélyes megnyitó: 2012. július 05. csütörtök 15.00-kor.

2012. július 22-29. Nyári Alkotótábor a szurdokpuszpöki Anna-ligetben.

2012. szeptember 28. péntek és 30. vasárnap között
ősz Pegasus Poéta Piknik a szurdokpuszpöki Anna-ligetben.
Irodalmi pályázatunk eredményhirdetésére is itt kerül majd sor.

Felhívásainkra, rendezvényeinkre és programjainkra
minden érdeklődőt szeretettel várunk!
Érdeklődni lehet: athene.paszto@gmail.com
Részletek és egyéb információk: www.athenefala.hu

KÖNYVAJÁNLÓ

Teszáry Károly egész életén át az erdő embere volt. Ott lakott, ez adott számára munkát, s ez vált meghatározóvá számára. Védte, óvta, tanulmányozta és tanította. A Jenői Napló hasábjain egy sorozatot indított, melyben mesélve tanított bennünket, s körbejárta mindazon témaköröket, melyeket a legfontosabbnak tartott. Már menet közben is felvetődött, hogy valamilyen tartósabb formában is érdemes volna csokorba kötni mindazt, mit a viszonylag múlandó újság nehezebben őrizhet meg az utókor számára.

Mikor aztán vége lett a sorozatnak, sokan hiányolták írásait. Így született meg a könyv gondolata. A Naplóban megjelentekhez hasonlóan a könyv is a Barangoló címet kapta. Előszót Haraszthy László természetvédelmi szakállamtitkár írt hozzá. Írása jól egybecseng Teszáry Károly szándékával, ezért idézünk belőle néhány részletet.

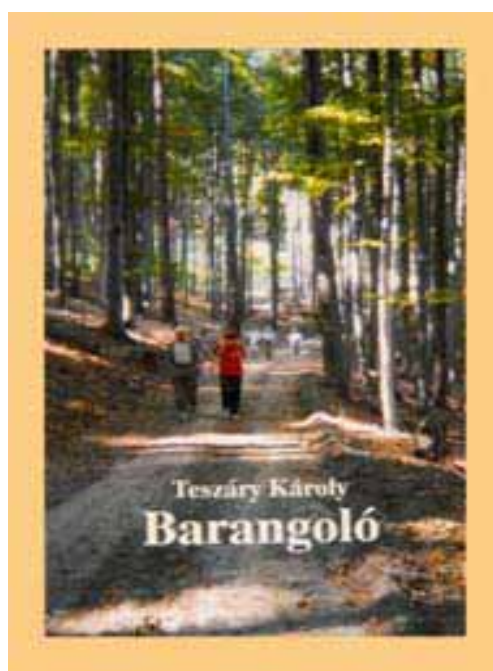
„A szabad állású fák, azok közül is különösen a tölgyfa, még az erdőben élő társainál is nagyobbra nő, hosszabb életű. Minden irányába egyenletesen növekszik, szemet gyönyörködető lombkoronája évszázadok lassú növekedésének eredménye.

Amit a természetben a tölgyfa „csinál”, azt csinálja Diósjenőn Teszáry Károly erdőmérnök, természetvédelmi szakember. Akik közelebről ismerik eddig is tudták, hogy ismeretanyaga és elszántsága mindannyiunk számára példamutató. Barátai, ismerősei, tisztelői az utóbbi évtizedben elsősorban várépítő munkásságáról hallottak. Akik már jártak fenn a Drégelyvárnál és látták azt az embert próbáló tevékenységet, ami ott folyik, joggal tekintenek rá elismeréssel.

Teszáry Károly most természetismereti erényeit felcsillantva új oldaláról mutatkozik be számunkra. A nagyközönség által is jól ismert Börzsöny rejtelseibe vezeti el az olvasót, személyes élményei alapján. Írásai nemcsak szakszerűek, de közérthetőek is. Kellemes stílusa segít bennünket szembesülni azzal a ténnyel, hogy egy természetvédő milyen sokrétű ismeretek birtokában végzi mindennapi tevékenységét”.

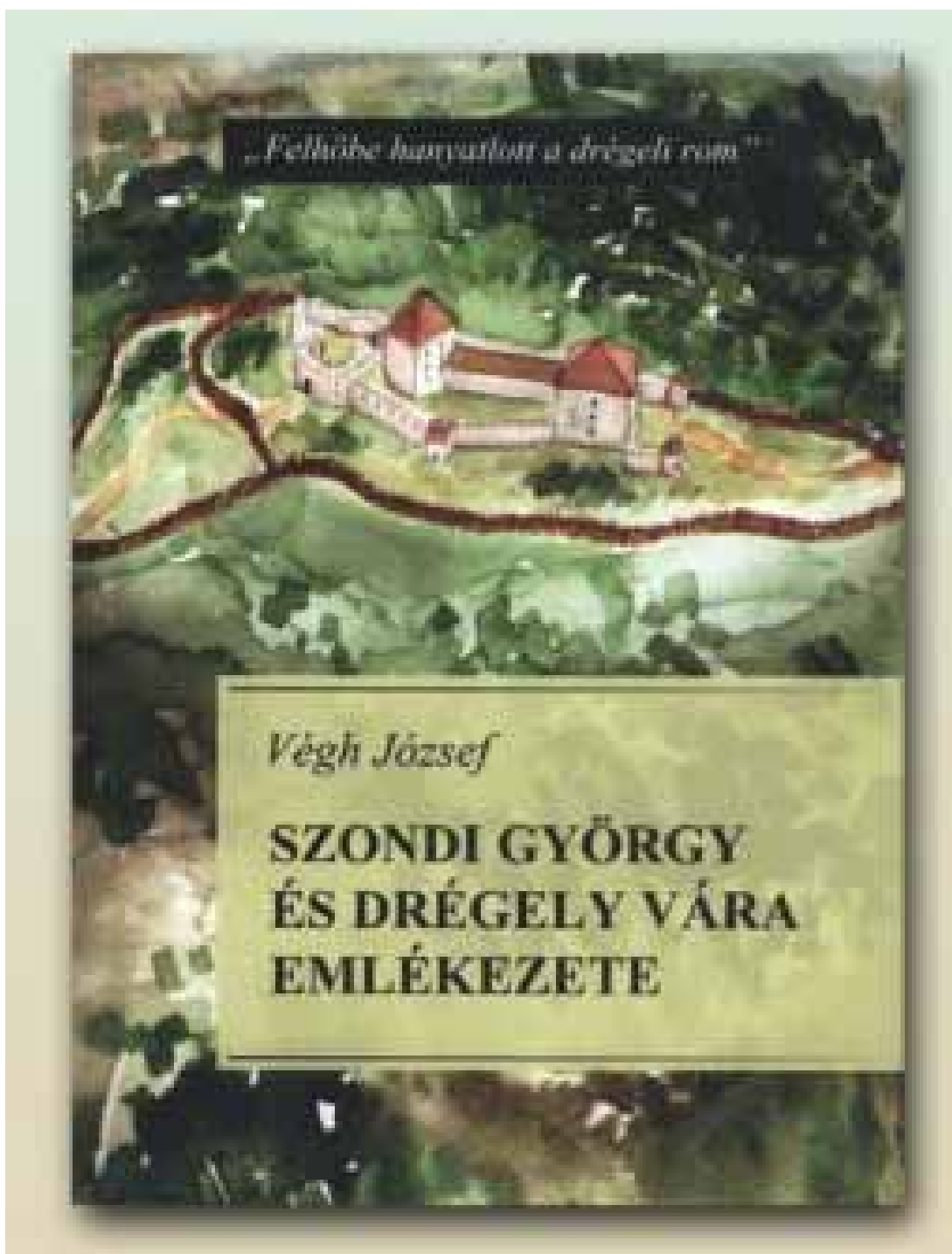
Jó szívvel ajánlom Teszáry Károly könyvét mindenkinek, aki itt él, s mindenkinek, ki csak túrázóként szerelmese a Börzsönynek. Sokan vannak úgy, hogy természetes számukra az a szépség és érték, mit a hegység jelent. Ez az írás segít bennünket abban is, hogy megismerjük, hogy büszkék legyünk rá, s hogy mi magunk is megtegyünk mindent azért, hogy unokáink számára is élményt, gyönyört jelenthessen. Azt kívánom a kötet minden olvasójának, hogy forgatása jelentsen legalább annyi örömet, mint amennyit a szerkesztőnek, a megjelenetés segítőjének jelent.

Végh József mkl

Második kiadásban megjelent Végh József Szondi György és Drégely vára emlékezete című kötete. Drégely vára és Szondi György emlékezetét tárgyaló első kiadású valamennyi kötet „perceken belül” gazdára talált, ám elfogyását követően sem csökkent az érdeklődők száma. Természetesen ez elsősorban a Drégely iránt megnyilvánuló töretlen érdeklődésből fakad. S ha már újra kiadásra került, magától értetődően kínálkozott az alkalom a bővített kiadásra. Egy helytörténeti munkának ugyanis soha sincs vége. A kézirat lezárását követően is előbukkanhatnak új információk, sőt születnek új irodalmi, képzőművészeti alkotások. A drégelyi maroknyi várvédő hősiessége ugyanis máig sokakat inspirál arra, hogy tollat, ecsetet ragadjanak. Még gazdagabb tehát a kínálat, mely alapján csak remélni lehet, hogy újabb olvasóknak szerez forgatása örömteli órákat.

A könyv kapható a szerzőnél és a rétsági könyvtárban (vegh.jozsef@gmail.com).

Megjelent Százdí Sztakó Zsolt első verseskötete (a két prózakötet után), amit megvásárolhatnak, megrendelhetnek a karaffagy@gmail.com címen, vagy közvetlenül a szerzőnél.

Százdí Sztakó Zsolt

anyavegyélgitárt!

Százdí Sztakó Zsolt verseivel jelentkezik e könyvben. Prózakötetei komolysága után néhány versét akár könnyednek, „Jazának” is tarthatnánk, ám ne hagyjuk magunkat becsapni! Ezek a versek néhol egyszerűségükkel, néhol látszólagos nyersességükkel, szókimondásukkal, vagy épp „szótlanságukkal” mégiscsak egy komoly, filozofikus embert mutatnak be. Olyan gondolkodó embert, akinek van ideje és szándéka átrágni magát régi fogalmakon, ismert folyamatokon, unalomig látott képeken, s tán épp emiatt a fricska, a cinizmus, a kettősség a versekben. „Élek mindennapi sovány létben...” „...ketrecbe zárt szellem...” „...mint egy merész gondolat...” „...hogyan enyhüljön az ő mostoha sorsa, és szelídség, békesség legyen ezután életének társa.” – ollózom össze a gondolatokat a „kazalnyi” versekből, ám „...sorsot nem cserélünk, jó ez nekünk, megszoktuk már, mint a rosszul szabott öltönyt, miben püposak vagyunk.” – írja. „...”a szó az enyém” mondod, és a világ járhatja veled a bolondját!” sor rezignáltsága ellenére végül mégis egyszerűen feloldja a kötet súlyos, már-már vészterhes feszültségét, mert „...hogyan fájón egyedül vagyok, elhagyatott...”, akkor is „...olyan jó Isten közelében lenni...”.

Szeretem ezeket a Sztakó-verseket, mert magamra ismerem bennük. És lehet-e más célja egy versnek, ha nem az, hogy visszatükrözze az Embert?

Karaffa Gyula

“Isonzótól a Duna-csatornaig” két olyan földrajzi helyet jelöl, amelyek több tízezer ember halálát jelentik. Az olaszországi Isonzónál az első világháború alatt mintegy százezer magyar katona lelte halálát, míg a Duna csatornánál már nem csak magyarok, de Románia “osztályellenségei” pusztultak el ezrével. Magyarok, románok, szerbek, oroszok és ki tudja ma már, hogy hány nemzet fiára és családjára sütötték rá ezt a tipikusan sztálinista jelzót 1950-56 között.

Mindkét helység ártatlan emberek ezreinek lett vesztőhelye és ezáltal sok tízezer család veszítette el édesapját, gyermekét vagy családját.

Csilik Erzsébet visszaemlékezése egy tipikus kelet-európai történetet mesél el, amelynek főhősei - szenvedő és megnyomorított alanyai - a saját családjá, szülei, testvérei voltak a kárvallottak, úgylis, mint kisebbségben élő magyarok, ártatlanul meghurcolt kiskorú gyermekek és nagymamák.

A kötet után érdeklődhetnek a lap emailcímén, illetve a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban.

Megjelent a legújabb, a 2011-es Rétsági Évkönyv! A megszokott érdekes tartalommal, írásokkal, cikkekkel, lapunk állandó szerzője, Végh József szerkesztésében. A kötet megvásárolható a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban, illetve érdeklődni lehet utána a lap emailcímén is.

KÉPEINKRŐL

Keresztelő Szent János ünnepén

Keresztelő János (i. e. 7 körül - 29 körül, Iosephus Flavius szerint a Jordántól keletre eső erődben Mahérusz várában ölték meg. A katolikusoknál a kereszténység fontos alakja.

Lukács evangéliuma szerint anyai ágon Jézus rokona volt. Hat hónappal Jézus előtt született, apja Zakariás zsidó pap volt, anyja Erzsébet. Zakariást némasággal büntette Isten, mert mikor egy angyal közölte vele, hogy fia fog születni, ő nem hitte el, mert már nagyon öreg volt; egészen János születéséig néma maradt.

János a pusztában élt, mielőtt prédikálni kezdett. "Teveszőr ruhát, és dereka körül bőrvet viselt, tápláléka pedig sáska és erdei méz volt" (Máté 3,4) és gyakran böjtölt. (Máté 9,14 ; Máté 11,18-19).

Prédikált a népnek Krisztus közelebbi eljövételéről és bűnbánatot hirdetett. A Jordán folyó vizében keresztelte meg az embereket. Innen ered a keresztelés szentsége a keresztényeknél. Maga Jézus is elment hozzá megkeresztelkedni, amit János, – aki ekkor felismerte Jézusban a Megváltót – először nem akart megtenni, mert úgy érezte, hogy méltatlan rá, de Jézus ezt mondta neki: „Engedj most, mert így illik nekünk minden igazságot betöltenünk.” (Mt 3,15)

Heródes király bár tisztelte és félt tőle, mert szent embernek tartotta (Márk 6,20), mégis elfogatta Jánost, mert az elítélte amiatt, hogy a testvére feleségét, Heródiást vette el. Heródiás manipulációi következtében a király lefejeztette Jánost (a Biblia szerint mikor Heródiás lánya, Salomé táncolt a király előtt, az megígérte, hogy teljesíti egy kívánságát, az anyja pedig utasította Salomé, hogy Keresztelő János fejét kérje egy tálcán.) Jézus korának legnagyobb embereként említette Keresztelő Jánost.

Magyar Katolikus Lexikon szerint a keresztelőkút, keresztkút (latinul fons baptismalis), a keresztvíz őrzésének és a keresztelésnek a helye a templomban. A magyar elnevezés a latinhoz hasonlóan az élő vízre utal. A német Taufstein, 'keresztelőkő' a sziklából fakadt vízre utal. A keresztelés helye a 4. században a nagy templomok mellett külön álló baptisztérium volt, amit az 5. századtól keresztelőkápolnaként belefoglaltak a templom épületébe. Amikor az alámerítés megszűnt, a nagy keresztelőmedence fölöslegessé vált, s helyette állították föl a keresztelőkutat. Többnyire bronzból öntötték, vagy kőből, márványból faragták. Számos templomunkban található a keresztelőkút tetején egy-egy szoborcsoport. Szinte valamennyi egy-egy kisméretű szobor-remek. Kivétel nélkül azt a jelenetet ábrázolják, mikor Keresztelő Szent János megkereszteli Jézust. Ebből állítottunk össze néhány képből álló válogatást.

Európa számos vidékén még napjainkban is él a nyárközépi tűzgyújtás szokása. Bár a nyári napforduló tűzünnepe már évszázadok óta Szent Iván (János) napjának (június 24) előestéjén tartják, és éppen ezért a legtöbb ember szemében keresztény ünnepnek számít, kétségtelen tény, hogy máig eleven szokásrendszere a kereszténységet messze megelőző korokból ered. A nyári napforduló vagy nyárközép napja a Nap évenként ismétlődő (látszólagos) útjának egyik fontos állomása.

A Nap, amely a téli napfordulótól kezdve fokozatosan egyre magasabbra hágott az égen, ezen a napon éri el pályájának csúcsát. Ez a nap a Nap életének felezőpontja, amit majd a hanyatlás féléves periódusa követ.

Szent Iván tehát a nyári napforduló ünnepe, a szertartásos tűzgyújtás egyik jeles napja. A tűz tisztító, gonoszűző erejébe vetett hit az alapja a Szent Iván-napi *tűzgrás* szokásának is. Az ekkor gyújtott tűzről azt tartották, hogy megvéd a köd, a jégeső és a dögvész ellen, elősegíti a jó termést. A szertartásos tűzgrásnak egészség- és szerelemvarázsló célzata is volt.

A helyi adatok szerint a tűzrevaló zsúpszalma, rözse, májusfa, gaz és szemét is lehetett. A tűzrevalót egyes helyeken a lányok gyújtották, sőt a tüzet is ők gyújtották meg. Bocsárlapujtón botra szúrt zsúpkévét vittek a lányok és azt gyújtották meg, Drégelypalánkon gallyakból, szalmából gyújtottak tüzet. Kolonban a lányok bögrében vitték a paraszt, a fát pedig az ölükben. A csallóközi leírások szerint a tűzrevaló

összeszedése a legények feladata volt. Szent Iván estéjén kocsival mentek végig a falun Egyházgellén, minden házhoz bekiabáltak:

Rózsét, rózsét, adjanak rózsét!
Ha nem adnak rózsét, elvisszük a tőkét!

A tüzet gyakran szabályos négyszög alakúra rakták. A tűz meggyújtásának szertartásos módjai voltak. A Csallóközben, Egyházgellén a máglyára tették az előző évi aratókoszorút, egy leány háromszor körüljárta, vízzel „megszentelte”, majd egy legény háromszor körbefutotta égő fáklyával és azután gyújtotta meg. Nagybodakon szűzlánynak kellett „megszentelnie” a tüzet.

A tűz átugrása közben párosító-, kiházásító dalokat énekeltek.

A szokás lényeges része a szerelemvarázslás. A Szent Iván-napi rítusénekekben több párosítószöveg is szerepel. Gyakran igen hosszúak ezek az énekek. Ismert az a szólásunk, „Hosszú, mint a szentiváni ének”. Hosszú lehetett attól is, hogy a falu összes fiataljait összeénekeltek. Kodály Zoltán század eleji gyűjtéséből idézzük a teljes, „hosszú” *Szent Iván-i éneket* a Nyitra megyei Kolonból:

A házasságjósítás, -varázslás ugyancsak a szentiváni szokás egyik eleme. Mihálygergén (Nógrád m.) a búzavirágból font koszorút, mellyel a tüzet átugrották, a legközelebb álló fűzfára sorba felhajigálták, és úgy tartották, akié fennakad, az még azon az őszön férjhez fog menni.

A felvételeket Végh József készítette

Források:

Magyar Katolikus Lexikon

http://vmek.oszk.hu/Magyar_Néprajz

http://www.szentivanej.hu/szentivanej/wikipedia.org/wiki/Keresztelő_János

CSÁKY KÁROLY

Emléktáblák, emlékhelyek a Felvidéken

Zalaba – Csontos Vilmos- emlékház

Kis falurajz

Zalaba a régi honti aprótelepülések egyike: zömmel református és magyar lakosságú falu. Zselíz és Párkány közt, a *Szikince* völgyében települt, csendes és hangulatos környezetben. Bár oklevél csak 1349-ben említi először, a helység már ősidők óta vonzotta azokat, akik erre megfordultak. A *Várhegy* feltételezések szerint *római* őrhely volt. Nemcsak a rómaiak jutottak el azonban ide, hanem az *újkőkori* ember is felbukkant itt. Bizonyítják ezt a faluhatárban előkerült *kelta* sírok, a kőedények és a mamutcsontok. A hagyomány szerint pedig a *Lóhegyen* az ősök később lovat áldoztak. A falu lakosainak magyarságukhoz való ragaszkodását az is bizonyítja, hogy a második világháború után mintegy 51 személyt deportáltak Csehországba, s majd ugyanannyit jelöltek ki magyarországi áttelepítésre. Zalaba lakossága mára ugyan összezsugorodott, de önmagát nem adja fel, bízik a reménytelegebb jövőben. (Csáky, 2007:117-122)

A község jeles személyisége, Csontos Vilmos költő

Csontos Vilmos (1908-2000) bár nem Zalabán, hanem a közeli *Garamsallón* született, de 1948-tól haláláig e faluban élt és alkotott. A szlovákiai magyar irodalom sajátos hangú költője, ismert képviselője volt ő. Költészetének meghatározó és állandó motívuma a szülőföld iránti szeretet, a sajátos munkásparaszti életforma vállalása. Költészetére jellemző a hagyományos, magyaros versformákhoz való ragaszkodás. Kötetei közül megemlíthetjük például a *Magyar ugaron* (1932), a *Kell itt a szó* (1956), a *Hiszek az emberben* (1961), a *Csendes lobogással* (1968), a *Dalol a föld* (1978), az *Estéli ének* (1982) vagy a *Pacsirtaszó* (1995) címűeket. Szülőföldjének, Garamsallónak és Zalabának szép emléket állít a *Gyalogút* (1972) című önéletrajzi regényében is. (Csáky, 2003:46)

Csontos Vilmos egyik versében – *Kicsi falum* – nagy-nagy alázattal és a áhítattal fejezi ki második faluja, Zalaba iránti szeretetét, ragaszkodását és hűségét. Ezt olvassuk többek közt a versben: „*Kicsi falum tornyát/ Vággyal megtetéztem,/ a két házson át/ Nagyon messze néztem./ És mégis,/ És mindig/ Csak itthon maradtam...*” Majd így fejezi be sorait a költő: „*Az a két/ Házson is/ Úgy átkarol engem,/ Egy egész / Világgá/ Növekedett bennem*”.

Zalabára kerüléséről, illetve a falu iránti szeretetéről önéletrajzában a következőket mondja el: „*Alig telt el három év, hogy zalabai lakos lettem, s már úgy érzetem magam, mintha itt születtem volna. Mindnekit ismertem, s engem is ismertek. Ennek a községnek a népéről már akkor is csupa szépet és jót hallottam, amikor iskoláskoromban az öreg Nagy Pál tnaítónk elmondta, hogy a közeli kisközségben már rég (1898) kultúrházat építettek kőszadakozásból, s azt Olvasókörnek nevezték el.*”

Csontos Vilmos igen büszke volt arra az emléktáblára, melyet az alapítók tiszteletére helyeztek el az épületben. A táblát ugyan 1945 után levették innen, de megőrizték azt, s így később újra visszakerült a helyére. Ez ma is látható. A kultúrházban hajdan egy kisteremben könyvtár is volt, ahová folyóiratok is jártak. A teremben asztalokat helyeztek el, s minden alapító tag külön karosszékkal rendelkezett. A kultúra eme szent csarnokaként tisztelt helyre a férfiak csak kalapjukat levéve léphettek be.

Zalabai Csontos-emlékek

A költőt a helybeliek mindig is tisztelték, s ma is ápolják emlékét. *Sírmeléke* ma a falu feletti dombon lévő temetőben látható. Megvan a *ház* is, ahol lakott. Sajnos, ezt azonban eladták, s nem válhatott emlékházzá. Ám néhány éve az önkormányzat hathatós segítségével és pályázati támogatással létrehozták a Csontos Vilmos-emlékházat, illetve emlékszobát. A *Bars Megyei Református Egyház* pedig évente szavalóverseny rendez Zalabán, többek közt Csontos Vilmos tiszteletére.

Az emlékház

Zalaba déli részén, a Kisgyarmat felé vezető út bal oldalán látható az a fehér *sátortető*s, *csepegetőereszes, háromszatú ház*, melyben a költő személyes tárgyai, könyvei, bútorai helyet kaptak. Mint Michlianné Veszelei Ertelka polgármesternő, az emlékház egyik létrehozója elmondta, Csontos Vilmos kívánsága volt többek közt, hogy ha meghal, szobájában minden úgy maradjon, ahogyan az életében volt. Nos, a kívánság részben teljesült: szobája tárgyainak nagy része együtt van, bár a hely nem az eredeti. Az épület egykor egy gyermektelen házaspáré, Gutriéké volt. A községre hagyták, az pedig emlékhellyé alakította. A ház utcára néző részének, a hajdani tisztaszobának ma már csak egy nagy ablaka van. Annak közelében látható a szürkés márvány emléktábla ezzel a szöveggel: „*CSONTOS VILMOS/költő/1908-2000/emlékháza*“. A szobában a padlón Csontosék szőnyege, az abalakon az a függöny, amely a költő szobájában is ott volt. Az ablak előtt az egykori *íróasztal*, rajta a Consul írógép, az óra, a szemüveg, az olvasólámpa. Előtte faragott szék, balra egy *tükrösszekrény* a borotvakészlettel s az írógép tokjával. Mivel Csontos Vilmos eredeti foglalkozása asztalosmester, a bútorok legtöbbjét is maga készítette. Látható még a szobában egy üvegeszekrény, egy ebédlőszekrény s egy ruhásszekrény. Ezekben a költő saját kötetei és további könyvei, kéziratok, levelezései kaptak helyet. De itt láthatók a korabeli lapok (Garamvölgye, Hét, Irodalmi Szemle) évfolyamai, sőt akad több első köztársaságbeli magyar lap is. Ugyancsak fennmaradt néhány, a helyi Csemadok tevékenységét dokumentáló irat is, lévén Csontos Vilmos vezetője a helyi szervezetnek. A szoba közepén négyszögletes asztal, háziszóttos terítővel letakarva. A fal mellett a régi *gaucs*, melyen a költő gyakran megpihent. Most ott az elárvult hegedű, hisz Csontos Vilmos ezen a hangszeren is kiválóan játszott. A falakon képek, festmények, köztük két olyan is, amit saját maga festett. De itt látható az a kép, amely feleségével együtt örökítette őt meg, s van néhány író-költőbarátot (Ozsvald Árpádot, Duba Gyulát, Dobos Lászlót) megörökítő kép is. A háromajtós ruhásszekrényt is maga gyártotta. Most néhány ruhadarabja van benne. Megmaradt még a költő kalapja, görbebotja és bőrcsizmája is. A falon pedig a garamsallói díszpolgárságát igazoló emléklap is látható. S a szobában vannak azok a gyermekbútorok, melyeket szintén maga készített fia számára: a *hintaló* és az *étkezőasztalka*.

A ház belépő részében, melyet utóbb *konyhának* használtak, láthatjuk a költő régi *kerékpárját*, mellyel oly szívesen közlekedett hajdan a faluban, annak határában. Itt állították ki azt a nagy festményt, melyet Juhász Sándor készített a zselízi kulturális központ részére az egyik Csontos-évforduló alkalmából. Ugyancsak itt láthatjuk azokat a képeket, melyek az 1950-1980 közti zalabai kulturális eseményeket dokumentáljuk, köztük az író-olvasó találkozókat, színdarabokat, illetve *szüreti felvonulásokat*. Láthatók továbbá mindazok az íróársak, akik egykor megfordultak Zalabán. S helyet kaptak a költő halálát, temetését dokumentáló felvételek is.

A ház középső helyiségében néhány *néprajzi* tárgyat is elhelyeztek. Vannak itt régi mezőgazdasági és háztartási eszközök például. Az önkormányzat úgy tervezi, hogy a *hátsó házban* a község népi hagyományait prezentáló tárgyak kapnak majd helyet. Amennyiben Csontos Vilmos asztalos és méhász is volt, talán itt állíthatnák ki ama (még talán megmaradt) tárgyait is, melyek ezeket a mesterségeket mutatják be.

Csak dicsérni lehet e kis falucska lelkes tagjait, akik az emlékház létrehozásában szorgoskodtak. Jó lenne, ha e hely egyre inkább bekerülne irodalmi-néprajzi köztudatunkba. Hisz Csontos Vilmos sok olyan anyagot hagyott hátra, melyben érdemes lenne kutakodni irodalmároknak, néprajzosoknak egyaránt. Hisz itt a levelei, a Prágában írt versei, itt a folyóiratok, melyekben a költemények először megjelentek. De lehet még sok-sok más rejtett kincs is a hagyatékban.

A Csontos-emplékház (Csáky Károly felvétele)

A költő íróasztala (Csáky Károly felvétele)

A könyvek egy része (Csáky Károly felvétele)

A régi Csontos-ház (Csáky Károly felvétele)

Az utolsó állomás képei (archív felvételek)

Kéziratok, folyóiratok (Csáky Károly felvétele)

Néprajzi tárgyak (Csáky Károly felvétele)

Sírhelye a temetőben (Csáky Károly felvétele)

Zalabai képek (Csáky Károly felvétele)

Íróbarátok a falon (Csáky Károly felvétele)

PROGRAMAJÁNLÓ

HÁZIGAZDA: ARBU KFT.
(Arnold Mihály, Arnold Mihályné, Arnold Boglárka)
A helyszín: 2647 Hont-Tsitár major (2-es út 74 km)

Regisztráció: 8 óra 30 perctől

A regisztrációs pultnál regisztrációs lap kitöltése kötelező. Az ebédjegyek megvásárlása is itt történik.

Az előadások kezdete: 10 órától
Előadók:

1. Obreczán László, a Biokultúra Közép-Magyarországi Egyesület elnökének nyitóbeszède
2. Arnold Mihály házigazda köszöntő beszède
3. Barna János, a Nógrád Megyei Közgazdászok elnökének köszöntő beszède
4. Dombhai Gábor drégelypalánki polgármester köszöntő beszède
5. Kiss Miklós, a MAGOSZ fiatal gazda tagozatának titkára: A fiatal gazdák lehetőségei 2012-ben
6. Gera István, a Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesületének titkára: A magyar szürke marha helyzete, története napjainkig
7. Geringer Péter, a Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság képviselőjében: A Börzsönyben és az Ipoly-völgyben található, a DINPI kezelésében álló területek természetvédelmi értékei
8. Pásztor Illdikó, a Sugárkankalini Turisztikai Egyesület képviselőjében: „Örökségünk útján” című előadása
9. Dakó Andrea, a MagNet Magyar Közösségi Bank partnerkapcsolati igazgatója: „Hazai biogazdálkodások támogatása hazai betétgyűjtésből” című előadása
10. Siku Szabolcs, a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. vezető ellenőre: „Ökológiai állattenyésztés” című előadása
11. Az ipolyvecei néptáncgyűjtés előadása
12. Szukán Csaba tárogatón játszik

Ebéd:

A Várkapitány Éterem szürke marha pörkölttel illetve gombapörkölttel várja a vendégeket. Desszertként helyi jellegzetességet, lakást illetve túris-meggyes pitét kóstolhatnak vendégeink.

Egész napos programok:

Lovas sétakocsikázás: az Ipoly réten a szürke marha gulya megtekintése. Póniállítás, agyagos, mézeskalács készítő, bőrnívés programok. A farmon élő állatok (lárna, mangalca sertés, ló, magyar tarka tehen, jak) megtekintése. Kerékpározási lehetőség. Biogazdálkodók termékeinek bemutatása, vásárlási lehetőség.

A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. mobil laborjának bemutatása. „A HU-ÖKO-01 minősítési rendszer fejlesztése és az ökológiai gazdálkodás népszerűsítése a mobil laboratórium kialakításával” (KEOP-6.2.0/B/09-2009-0005). A labor helyszíni méréseket végez és a résztvevők információkat kapnak a labor kínálati lehetőségeiről.

A rendezvény megtekintése ingyenes!

Nemzetközi veterán Autós – Motoros találkozó

Programok:

8.00-10.00 Vendégvárás, regisztráció, reggeli
(szendvics, zsíroskenyér)

10.30-12.00 Mikszáth kastélylátogatás (Horpács, kb. 8-10 km)

10.30-12.30 Az itt maradottaknak Falumúzeum meglátogatása,
illetve különként egy 1963-as BRABHAM F1 versenyautó bemutatója a gyártó által, egész nap

12.45-13.45-ig EBÉD (Honvédségi babgulyás és palóc gulyás)

13.45 A veterán járművek felszentelése Tamai Imre plébános úr által

14.00 Felvonulás Nagyoroszi utcáin
nem csak veteránoknak

A rendezvény kizárólag a Nagyoroszi Palóc gulyás fesztivál keretein belül kerül megrendezésre.
A rendezvényen egyéb programok is jelen lesznek, mint kispályás labdarúgás, palóc gulyás főzdeverseny, kirakodó vásár

Info: +36 20 3598 108,
lipikertsorozat@t-online.hu

2012. augusztus 19.
Vasárnap
NAGYOROSZI
Műv. ház

GPS: E48.0146205 - K19.0905583

E havi számunk szerzői:

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Elbert Anita ( ) Veszprém, tanár, író, költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola,
helytörténész, ny. iskolaigazgató

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét,
tanár, író

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író

B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő,
restaurátor

H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író, előadó

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Szűk Balázs (Eger, 1960) Debrecen, középiskolai tanár,
író, költő

Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385
+3630-531-4698

Email cím:

karaffagy@ gmail.com

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu

Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

A keresztelőkút szobra a nőtinci római katolikus templomban (Végh József felvétele)